

Čierne jastraby na slovenskom nebi

Štefánik
sa vrátil
z Lotyšska

Letecké
cvičenie
v Maďarsku

Adrenalínový
stredoškolský
Kemp 2017

Tankové dni
Laugarício

Téma:
vojenské
zdravotníctvo

Rozhovor
s plk. MUDr.
V. Lengvarským

Deň s pozemnými silami

Vzdušné sily majú svoj sviatok na leteckých dňoch SIAF na Sliachi, pozemné sily na Tankových dňoch Laugarício. Piaty ročník sa uskutočnil pri Trenčianskych Stankovciach 30. júna a 1. júla, už po druhý raz ako Deň s Pozemnými silami OS SR, pod záštitou ministra obrany Petra Gajdoša.

Zástupca náčelníka Generálneho štábu OS SR – náčelník štábu generálmajor Miroslav Kocian ocenil, že aj takouto atraktívnou formou sa dajú verejnosti približovať významné vojenské historické udalosti. Zástupca veliteľa pozemných síl pre podporu brigádny generál Juraj Krištofovič pripomenul, že útvary pozemných síl sa na podujatí predstavili nielen svojou technikou, ale aj ukážkou výcviku. Svoju techniku a spôsobilosti demonštrovali aj príslušníci Vojenskej polície.

Vydarené podujatie prilákalo tisícky návštevníkov zo Slovenska či blízkej Moravy. Zástupcovia Klubov vojenskej histórie zo všetkých kútov Slovenska, ale aj z Čiech, Poľska a Rakúska predviedli mnohé raritné kusy vojenskej techniky nielen druhej, ale aj prvej svetovej vojny. Členovia klubu vojenskej histórie z poľskej Bialsko-Bialej predstavili nemecký stredný tank PzKpfw 5 Panther. Popri viacerých ruských tankoch T-34 bolo možné vidieť aj 155 mm samohybnú kanónovú húfnicu A 40 Himalaya na pásovom podvozku, či neskutočnú silu a pohyblivosť tanku T-72 M1 A/T 100. Nechýbalo ani nemecké bojové vozidlo Marder a množstvo inej techniky. Hlavná ukážka pripomenula oslobodenie západného Slovenska, konkrétne posledné ťažké boje v apríli 1945 neďaleko Trnavy pri obci Trstín.

Organizátori z Klubu vojenskej histórie Laugarício Ľudovít Franc a Marián Simeon neskrývali spokojnosť.

Text a foto: Jozef Žiak

Miloslav Ščepka,
vedúci oddelenia
rezortnej tlače

Milí čitatelia, veľkolepá dráma režiséra Christophera Nolana Dunkirk, jeden z najlepších vojnových filmov posledných čias, má zaujímavú myšlienku: aj neúspech, ba aj to, čo vyzerá ako prehra, môže byť súčasťou víťazstva. Netýka sa to len Britov, Francúzov a Belgičanov od Dunkerque. Aj my na Slovensku dobre vieme, že hoci Slovenské národné povstanie sa nemeckým vojskám podarilo potlačiť, bolo súčasťou víťazného boja proti nacizmu a prispelo nielen k obnoveniu demokratického Československa, ale aj jeho zaradeniu medzi víťazov, a nie porazených druhej svetovej vojny a etablovalo Slovákov ako vyspelý sebavedomý slobodný národ. O tom, že nič nie je čiernobiele, svedčí skutočnosť, že najúspešnejším strojom slovenského povstaleckého letectva bol nemecký messerschmitt. Historické i najmodernejšie lietajúce stroje budeme môcť obdivovať naživo krátko pred spomienkou na SNP vďaka tradičným medzinárodným leteckým dňom SIAF na Sliači. Povznesenú slávnostnú náladu nám robí i prilet prvých zakúpených vrtuľníkov UH 60M Black Hawk. A keď už lietame – všimli ste si, že máme nového veliteľa vzdušných síl? O tom všetkom píše augustová Obrana, ktorú držíte v rukách. No nielen o tom. Ústrednou témou je vojenské zdravotníctvo. Otvára ju rozhovor s hlavným lekárom ozbrojených síl Vladimírom Lengvarským. Pokračuje históriu i súčasnosťou zdravotníctva v OS SR, jeho systémom, štruktúrou, a predovšetkým ľuďmi, ktorí mu venovali kariéru. Pretože je horúce leto, prizreli sme sa i na prácu ozbrojených síl s deťmi a mládežou. Ako vždy, prinášame aj viacero článkov z histórie – o bitke pri Appomattoxe, politickej výchove príslušníkov ČSLA a v neposlednom rade i spomienky Ailsy Domanovej na manžela Alexandra, roky vojnové i o nemenej kruté roky povojnové. Augustová Obrana nezabúda ani na športovcov a športových fanúšikov.

A napokon mňa, prosím, dovoľte poďakovať kolektívu redakcie, ktorý napriek technickým problémom, keď v letných horúčavách odkráčal do silikónového neba redakčný server i so všetkými podkladmi, textami či obrázkami, dokázal minimalizovať škody a pripraviť do tlače augustovú Obranu včas.

NA TITULNEJ STRANE: V Prešove 26. júna pristáli prvé dva vrtuľníky UH-60M Black Hawk • Foto: Ivan Kelement

4 Na slovenskom nebi krúži
Čierny jastrab

7 Medzinárodné letecké dni SIAF

8 Z Lotyšska sa vrátili so cťou

14 Letecké cvičenie
Load Diffuser 2017

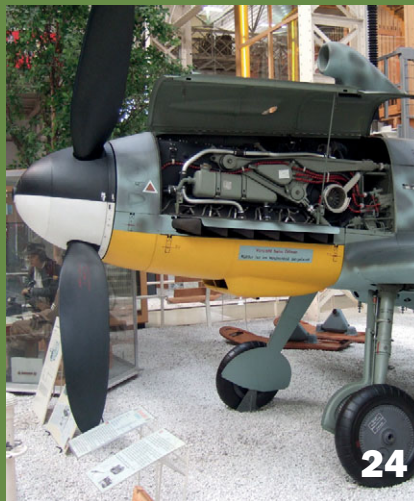

8

16 Rozhovor s hlavným lekárom OS SR
plk. Vladimírom Lengvarským

18 TÉMA: vojenské zdravotníctvo

24 Povstalecké Messerschmitty

24

28 Ailsa a Alexander Domanovci

30 Promócie na AOS

36 Stredoškolský KEMP 2017 na Lešti

36

41 Letné festivaly v auguste

44 Hýbme sa zdravo

Mesačník Obrana v digitálnej podobe: www.mosr.sk/obrana/

Týždňový súhrn správ eBulletin: www.mosr.sk/ebulletin/

Ďalšie informácie: www.facebook.com/mosr.sk a www.youtube.com/user/MinisterstvoObrany

Distribúcia mesačníka Obrana: obrana@mod.gov.sk

MINISTERSTVO
OBRANY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mesačník Ministerstva obrany SR, založený v Clevelande (USA) 1914, obnovený v Bratislave v roku 1993 • Ročník XXV. • č. 8/2017 • Redakčná uzávierka 24. 7. 2017 • Do výroby zadané 28. 7. 2017 • Vydavateľ: Ministerstvo obrany SR • Vedúci oddelenia rezortnej tlače: PhDr. Miloslav ŠČEPKA, tel.: 0960 31 17 40, 0903 820 996, e-mail: miloslav.scepka@mod.gov.sk • Šéfredaktor: PhDr. Pavol VITKO, tel.: 0960 31 30 72, 0903 820 847, e-mail: pavol.vitko@mod.gov.sk • Redaktori: Jozef ŽIAK, plukovník v zálohe, tel.: 0960 33 83 52, 0903 820 194, e-mail: jozef.ziak@mil.sk, Mgr. Hana KLOBUŠICKÁ, tel.: 0960 31 29 45, 0903 820 193, e-mail: hana.klobusicka@mod.gov.sk • Tajomníčka redakcie: Mgr. Milena SLEZÁKOVÁ, tel.: 0960 31 29 84, e-mail: milena.slezakova@mod.gov.sk • Jazyková úprava: Ing. Eleonóra BUJAČKOVÁ • Grafická úprava: Ing. Otakar HRABÁK • Adresa redakcie: Mesačník OBRANA, MO SR, Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava, e-mail: obrana@mod.gov.sk, www.mosr.sk/obrana/ • Tlač: Západoslávské tlačiarne Skalica, s.r.o. • © Ministerstvo obrany SR, IČO: 30845572, EV 412/08, ISSN 1336-1910. • Neoznačené obrázky sú z archívu MO SR • NEPREDAJNÉ

Prvé dva vrtuľníky Black Hawk sú už na Slovensku

Čierny jastrab na slovenskom nebi

Modernizácia ťažiskovej techniky, po ktorej sa roky v ozbrojených silách volalo, sa 26. júna 2017 stala realitou. Na letisku v Prešove pristáli prvé dva viacúčelové vojenské vrtuľníky UH-60M Black Hawk, ktoré budú súčasťou výzbroje Vzdušných síl OS SR.

Preprava nových vrtuľníkov na Slovensko bola zmluvne zabezpečená v rámci kontraktu. Z USA boli prepravené loďou do Bremerhavenu v Nemecku, odkiaľ ich na Slovensko previezli zmiešané slovensko-americké posádky.

V Spojených štátoch amerických už boli vo výcvikových zariadeniach amerických ozbrojených síl vycvičené štyri posádky na nové stroje, pričom výcvik ďalších naďalej prebieha. Do konca roka 2017 by malo byť pripravených pilotovať nové stroje šesť posádok.

Počiatočná logistická podpora je zabezpečená v rámci zmluvy formou dodávky pozemného vybavenia, náhradných dielcov a spotrebného materiálu. Súčasťou kontraktu je zabezpečenie úvodného balíka náhradných dielcov počas dvoch rokov pre deväť vrtuľníkov a tiež náradie, kontrolná, meracia technika a prenosné pracovné stanovišká pre jednotlivé špecializácie, ktoré sa podieľajú na prevádzke vrtuľníkov.

Možnosť ďalšieho dozbrojenia sa v súčasnosti analyzuje v rámci pripravovaného Dlhodobého plánu rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj Ozbrojených síl SR. Finálne rozhodnutie bude založené na výsledkoch tejto analýzy.

Nové vrtuľníky UH-60M Black Hawk budú dislokované v priestoroch Vrtuľníkového krídla generálplukovníka Jána Ambruša v Prešove.

Ministerstvo obrany SR nakúpi deväť viacúčelových vrtuľníkov v celkovom objeme 261 miliónov amerických dolárov. Nákup sa zrealizoval prostredníctvom amerického vládneho programu FMS (Foreign Military Sales).

Vrtuľníkové krídlo gen. plk. Jána Ambruša v Prešove

Hlavnými úlohami prešovského vrtuľníkového krídla sú:

- obrana vzdušného priestoru SR;
- priama podpora pozemných jednotiek;
- letecký výcvik so zameraním na letové úlohy doma a v zahraničí pod velením NATO a EÚ;
- účasť na mierových humanitárnych operáciách na zabezpečenie a podporu mieru podľa požiadaviek OSN;
- zabezpečenie leteckej pátracej záchranej služby a pozemnej pátracej záchranej služby;
- výcvik v rámci Integrovaného záchranného systému s dôrazom na činnosť pri priemyselných haváriách a živelných po-

hromách (vyhľadávanie, hasenie, vyslobodzovanie, preprava ranených);

- v období mieru a v krízových situáciách účasť na eliminácii nevojenských a zmiešaných ohrození vrátane eliminácie a odstraňovania následkov spôsobených živelnými katastrofami, mimoriadnymi udalosťami, záchrana osôb, majetku;
- ďalšie dopravné a výsadbkové úlohy.

Úlohy sú definované všeobecne a hneď prvá, obrana vzdušného priestoru, môže zahŕňať rôzne aktívne aj podporné plnenia desiatok parciálnych úloh. Z aktívnych vizuálne a prístrojové pozorovanie nízko letiacich pomalých cieľov, zisťovanie ich totožnosti, prípadne ich ničenie zabudovanými zbraňami, z podporných je to preprava ľahkých prostriedkov protivzdušnej obrany na miesta dislokácie, rýchla obnova palebného priemeru rakiet, striedanie personálu na nedostupných miestach, prípadne pátranie a záchrana zostrelených osôb. Hlavné úlohy možno redukovat' na základné spôsoby činnosti, ktorými je preprava, pozorovanie a prieskum, priama palebná podpora a podpora velenia a riadenia (ako vyvýšenina umiestniteľná tam, kde je to potrebné, navyše vybavená veľmi dobrým spojením).

Zrod dravca

Vývin Čierneho jastraba sa začal koncom 60. rokov, keď na základe nasadenia vrtuľníkov vo Vietname US Army definovala požiadavky na vrtuľník, ktorý mal nahradiť používané UH-1 Iroques (tiež Huey). Žiadala vysoký výkon aj v teple a vo veľkej výške, schopnosť prežiť poškodenia, prevádzkovú spoľahlivosť a flexibilitu, schopnosť taktického transportu, ako aj možnosť použiť presné zbrane v bojovom režime. Rozmery boli limitované možnosťou transportu v C-130 Hercules, čo si vyžiadalo netypicky nízko nad trupom umiestnenú rotorovú hlavu. Súťažili dvaja výrobcovia, vtedajší Boeing-Vertol a Sikorski. Zvítězil Sikorski s typom označeným UH-60. Prvý prototyp vzlietol v októbri 1974, rozhodnutie o prijatí do ozbrojených síl padlo v decembri 1976 a prvé dodávky vojskám sa začali v októbri 1978. Dosiaľ vyrobili asi 4 000 strojov a priebežne modernizované modely, odrážajúce skúsenosti z nasadení aj aktuálne požiadavky, sú stále v produkcii. Výrobca vyvinul desiatky variantov pre viac ako 20 užívateľov po celom svete.

Technicky ide o klasickú celokovovú konštrukciu dvojmotorového turbohriadeľového vrtuľníka so štvorlistým hlavným

aj vyrovnávacím rotorom. Rotor je plne riadený a zavesenie listov má polymérové tlmíče. Vyrovnávací rotor je mierne sklonený od zvislej roviny a má X schému listov na potlačenie zvukovej aj elektromagnetickej rezonancie. Vrtuľník môže byť vybavený krátkymi pomocnými krídlami na hornej strane trupu, pod ktoré sa dajú na 4 pylóny podvesiť prídavné nádrže, výzbroj, prípadne ich kombinácia do hmotnosti až 4 100 kg.

Black Hawk je schopný plniť všetky základné úlohy vrtuľníkového letectva. Od

prepravy osôb, zranených či nákladu až po podporu činnosti iných vzdušných a pozemných prostriedkov. Má potenciál viesť aj priamu palebnú podporu. V tom prípade je vyzbrojený tak, že sa vie aktívne brániť. Má veľa možností ako pomáhať aj civilnému obyvateľstvu pri riešení spektra krízových operácií. Svoje schopnosti preukázal za viac ako 35 rokov služby takmer na celom svete a jeho kvality potvrdzuje stály záujem a pokračujúca výroba modernizovaných typov.

Foto: Ivan Kelement

UH-60M Black Hawk

Takticko-technické údaje (môžu sa pri jednotlivých modeloch odlišovať)

Posádka:	2 piloti a 2 strelci pri bojovej úlohe
Únosnosť:	1 200 kg v kabíne (11 vojakov, 6 nosidiel), 4 100 kg externe
Prázdna hmotnosť:	4 819 kg
Max. vzletová hmotnosť:	10 660 kg (h = 0; t = 15 °C)
Cestovná rýchlosť:	280 km/h
Akčný bojový polomer:	590 km
Dostup:	5 790 m
Počiatočná stúpanosť:	4,5 m/s
Volitelná výzbroj:	2 × guľomet kal. 7,62 až 12,7 mm; neriadené rak. kal. 70 mm riadené strely vzduch-zem Hellfire, vzduch-vzduch Stinger klasické bomby do 500 kg zamínovacie kazetové systémy Volcano.

Minister obrany u prezidenta

Minister obrany Peter Gajdoš a náčelník Generálneho štábu OS SR generál Milan Maxim 3. júla informovali prezidenta SR Andreja Kisku, ktorý je zároveň hlavným veliteľom ozbrojených síl, o prijatých opatreniach v prípadoch chýbajúcej vojenskej munície. Prezident ocenil doterajšie informovanie zo strany šéfa rezortu obrany o priebežných záveroch kontroly a vyzval na dôsledné doriešenie situácie a vyvodeniu zodpovednosti.

„Ihneď po zistení nezrovnalostí v muničnom sklade v Kubrej som nariadil hĺbkovú kontrolu všetkých druhov munície a zbraní. Takáto detailná fyzická kontrola sa doteraz nikdy nerealizovala. Všetko nasvedčuje tomu, že chýbajúca munícia nebola ukradnutá v posledných mesiacoch, ale už pred rokmi. Indície smerujú k tomu, že ide o dlhodobé rozkrádanie, ktoré umožňoval nesprávne nastavený systém stráženia,“ uviedol minister Gajdoš. Ako ďalej vysvetlil, systém bol nastavený ešte v roku 2006, keď po plnej profesionalizácii ozbrojených síl prešlo stráženie, skladovanie a manipulácia s municiou pod civilných zamestnancov. Ako okamžité opatrenie bolo posilnené zabezpečenie stráženia muničných skladov vrátane systému výdaja a manipulácie s municiou.

Foto: TASR

VOJENSKÁ POLÍCIA ZRIADILA NOVÚ SLUŽBU

S cieľom skvalitniť výkon služby a zabezpečiť kvalitný prenos informácií zriadili 1. júla vo Vojenskej polícii novú službu. Nahradzuje starý systém stálych služieb odborov policajného výkonu VP. Zakladá sa na systéme 24-hodinových zmien operačného dozorného a pokrýva celé územie SR. Hlavnou úlohou je riadenie síl a prostriedkov Vojenskej polície a zabezpečenie okamžitého informačného toku v zložke Vojenskej polície, v rezorte MO SR i smerom k mimorezortným bezpečnostným a záchranným zložkám. Pôvodné stále služby odborov policajného výkonu Prešov a Bratislava nahradilo centrálné pracovisko operačných dozorných Vojenskej polície. Zmena sa skladá z dvoch príslušníkov Vojenskej polície určených výhradne na tento druh služby s miestom výkonu služby v Trenčíne. Vojenská polícia si od novo zriadeného pracoviska sľubuje najmä zabezpečenie okamžitého informačného toku medzi ministerstvami obrany a vnútra, taktiež koordináciu síl a prostriedkov Vojenskej polície. Do pôsobnosti novovzniknutej služby patrí prijímanie informácií o dopravných nehodách, škodových udalostiach, podnetoch o páchaní protiprávnej činnosti, pomoc pri riešení problémov pri presunoch vojenskej techniky, oznamovanie udalostí a mimoriadnych udalostí, pátranie po vojakoch a pod. Poznatky a skutočnosti týkajúce sa rezortu obrany, profesionálnych vojakov a zamestnancov rezortu obrany je možné oznamovať na pracovisko operačného dozorného Vojenskej polície prostredníctvom telefónneho čísla **+421 960 339 484, +421 903 824 295, prípadne faxom na č. +421 960 339 494 alebo mailom na adresu mp.tn@mil.sk.**

Slávnosť na Devíne

Minister obrany SR Peter Gajdoš sa spolu s premiérom Robertom Ficcom a ďalšími členmi vlády a poslancami Národnej rady SR zúčastnil 5. júla na hrade Devín na celoslovenských oslavách pri príležitosti sviatku sv. Cyrila a Metoda. Pripomenuli si tak odkaz solúnskych bratov pri príležitosti 1154. výročia ich príchodu na územie Veľkej Moravy.

Výmena veliteľa vzdušných síl

Po takmer päťročnom pôsobení odovzdal generálmajor Miroslav Korba velenie Vzdušných síl OS SR brigádnemu generálovi Ľubomírovi Svobodovi. Slávnostný nástup sa uskutočnil v priestoroch taktického krídla Sliač za účasti náčelníka GŠ OS SR generála Milana Maxima, ktorý ocenil prácu generálmajora Korbu a poprial mu veľa úspechov na novom pôsobisku v zahraničí. Brigádnym generálom Svobodou bol prvým veliteľom brigády velenia, riadenia a prieskumu Vzdušných síl OS SR vo Zvolene, velil silám výcviku a podpory, pôsobil na veliteľstve vzdušných síl ako zástupca veliteľa, prešiel funkciami na generálnom štábe a bohaté skúsenosti má i z pôsobenia mimo SR. Novej funkcie sa ujal 1. augusta.

Minister na oslavách zvrchovanosti

Minister obrany SR Peter Gajdoš sa 15. júla v obci Medzibrod zúčastnil na celonárodných oslavách 25. výročia zvrchovanosti Slovenskej republiky. Deklarácia Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky bola prijatá 17. júla 1992. Na oslavách pripravených Slovenskou národnou stranou sa zúčastnil aj predseda Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre obranu a bezpečnosť Anton Hrnko, poslanec Národnej rady SR Radovan Baláž, poslankyňa Magdaléna Kuciaňová a Eva Smolíková.

Prešlo 108 uchádzačov

Ozbrojené sily vybrali na tohtoročný výcvik dobrovoľnej vojenskej prípravy 108 záujemcov z celkového počtu 246 prihlásených. Museli splniť národné podmienky vrátane lekárskeho vyšetrenia a posúdenia psychickej spôsobilosti. V prijímacom konaní bolo úspešných 83 mužov a 25 žien. Najmladší má 19 a najstarší 44 rokov. Úspešní uchádzači nastúpili 2. augusta na jedenásťtýždňový výcvik do Základnej výcviku a mobilizačného doplňovania Martin.

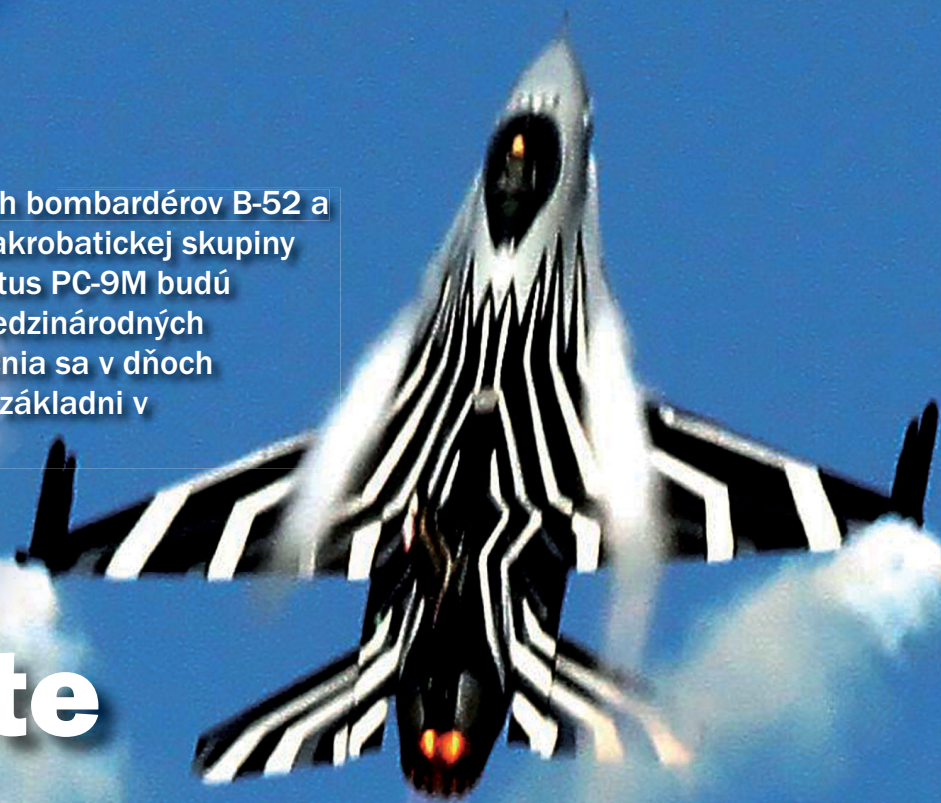
Spartan bude meškať

Dopravné lietadlo C-27 J Spartan dostanú slovenské ozbrojené sily neskôr ako sa pôvodne plánovalo. Ministerstvo obrany voči dodávateľovi uplatní možné sankcie vyplývajúce zo zmluvy. Ich forma bude závisieť od meškania dodávky. V ďalších modernizačných projektoch bude rezort obrany pokračovať v zmysle Dlhodobého plánu rozvoja obrany s dôrazom na výstavbu a rozvoj Ozbrojených síl SR.

Letecká prehliadka amerických bombardérov B-52 a B1 alebo ukážka chorvátskej akrobatickej skupiny Krídla búrky na lietadlách Pilatus PC-9M budú novinkami na tohtoročných Medzinárodných leteckých dňoch SIAF. Uskutočnia sa v dňoch 26. a 27. augusta na Leteckej základni v Sliachi.

Dni, aké ešte neboli

Zástupcovia Ministerstva obrany SR, Generálneho štábu OS SR, Ministerstva vnútra SR, silových zložiek, ako aj Slovenskej leteckej agentúry sa 28. júna stretli v priestoroch veliteľstva Vzdušných síl OS SR vo Zvolene na predstavení zámeru realizácie Medzinárodných leteckých dní (MLD) SIAF 2017. Účastníkov privítal zástupca veliteľa vzdušných síl brigádny generál Miroslav Lorinc. Vyjadril presvedčenie, že zložky, ktoré sa budú podieľať na príprave a samotnej realizácii tohto veľkolepého leteckého podujatia, vynaložia všetko úsilie potrebné pre úspešný priebeh leteckých dní.

Po mimoriadnom úspechu španielskej akrobatickej skupiny Patrulla Águila sa Španielsko v Sliachi premiérovou predstaví sólovou akrobaciou na lietadle EF-18M Hornet. Jedným z hostí MLD SIAF bude aj sedemčlenná formácia Al Fursan (Rytieri) zo Spojených arabských emirátov. „Zástupcovia svetoznámej akrobatickej skupiny v týchto dňoch navštívili aj Leteckú základňu Sliach, aby sa sami presvedčili, či je na ich prílet všetko pripravené,“ uviedla hovorkyňa MLD Zdenka Marhefková.

„Mňa osobne veľmi teší, že návštevníci najväčšieho leteckého podujatia na Slovensku budú mať prvýkrát možnosť vidieť aj vrtuľníky UH-60M Black Hawk. Realizujeme teda to, čo sme sľúbili, že vybudujeme moderné ozbrojené sily, ktoré budú plniť úlohy v prospech občanov Slovenskej republiky. V najbližších rokoch sa budú využívať práve v rámci domáceho krízového manažmentu,“ konštatoval minister obrany Peter Gajdoš.

V letovej ukážke sa predstaví napríklad aj unikátny stroj Messerschmitt Me 262, elegant Supermarine Spitfire i belgický A109

Demo Team v dynamickej ukážke na vrtuľníku A109BA. Českí susedia, ktorí patria k tradičným účastníkom MLD, predvedú napríklad stíhačku JAS-39 Gripen.

„Medzinárodné letecké dni aké ponúkame tento rok, tu ešte neboli a dovoľm si tvrdiť, že ani dlho nebudú. Vďaka potvrdenej účasti zahraničných akrobatických skupín a vynikajúcich lietadiel sa môže SIAF rovnať najväčším leteckým dňom vo svete,“ vyhlásil generálny riaditeľ MLD SIAF a riaditeľ organizátorskej Slovenskej leteckej agentúry Hubert Štoksa. Návštevníci sa však môžu tešiť aj na ďalšie prekvapenia, ktoré budú organizátori postupne odhaľovať.

Predvečer MLD SIAF bude patriť aj tento rok odovzdávaniu prestížnych ocenení. Zlaté krídla - Národná cena letectva Slovenskej republiky zviditeľňuje a oceňuje osobnosti, projekty, inštitúcie, spoločnosti a iné subjekty za ich prínos v rôznych oblastiach slovenského letectva.

Organizátorom MLD SIAF 2017 je Slovenská letecká agentúra, hlavný programový partner je Ministerstvo obrany SR.

Profesionálni vojaci OS SR majú voľný vstup na celé podujatie SIAF 2017 za predpokladu, že budú v služobnej rovnošate. Za služobnú rovnošatu sa nepovažuje pracovný odev ani poľná rovnošata. Civilní zamestnanci OS SR majú voľný vstup po predložení identifikačnej karty oprávňujúcej na vstupe do objektov MO SR. Vojenský dôchodcovia a vojnoví veteráni majú voľný vstup po predložení preukazu vojenského dôchodcu alebo preukazu vojnového veterána.

Text a foto: SIAF

Slováci v Lotyšsku hanbu neurobili

Slovenskí vojaci pôsobili od apríla do júna v Pobaltí v rámci spoločnej výcvikovej iniciatívy krajín V4, ku ktorej sa zoskupenie zaviazalo na summite NATO vo Varšave. Ako prví boli českí vojaci v Litve, tých vystriedali Slováci v Lotyšsku. Od júla maďarskí vojaci plnia úlohy v Estónsku a potom budú poľskí vojaci pôsobiť posledné tri mesiace v Lotyšsku.

Počas trojmesačného pôsobenia absolvovali slovenskí vojaci dve veľké medzinárodné cvičenia (Summer Shield a Saber Strike). V období medzi nimi podľa slov veliteľa výcvikového zoskupenia Štefánik majora Vladimíra Moška uskutočňovali výcvik s lotyšskou armádou.

Zladenie a uznanie

„V jeho priebehu sme medzi Lotyšmi získali veľký rešpekt a úctu. Cvičenie Summer Shield bolo zamerané na precviče-

nie spôsobilostí pri poskytovaní palebnej podpory. Precvičili sme si spôsoby jej poskytnutia a vyžiadania. Rovnako aj v prípade vzdušnej podpory. Ide o pomerne náročné procedúry, ktoré si vyžadujú neustále precvičovanie. Na cvičení Saber Strike, ktorého hlavnou myšlienkou bolo poskytnúť lotyšskej armáde simulovaného protivníka, ktorý má veľkú palebnú silu a skúsenosti, sme pôsobili v tejto úlohe. Pre lotyšskú armádu sme slúžili

ako určitý test ich spôsobilostí na obranu vlastnej krajiny. Cvičili sme najmä s lotyšskou armádou - 1. mechanizovaným práporom a 2. peším práporom lotyšskej mechanizovanej brigády. Ďalej s príslušníkmi námornej pechoty USA, tankovou rotou poľskej armády a nórsnym peším práporom,“ konštatuje major Moško.

Dodáva, že cvičenie Saber Strike bolo aj pre slovenských vojakov nezvyčajné.

Vo veľkej miere sa uskutočňovalo nie vo vojenskom výcvikovom priestore, ale na prenajatých pozemkoch od súkromných vlastníkov. Jednu časť spomínaného cvičenia sledoval aj minister obrany SR Peter Gajdoš, ktorý navštívil slovenských vojakov. „Naša jednotka si v Lotyšsku zodpovedne plní úlohy. Cvičenie Saber Strike je zamerané predovšetkým na spoluprácu krajín NATO v bojovej situácii. Ale neoceniteľné skúsenosti z pôsobenia v medzinárodnom prostredí získali naši vojaci aj v rámci ostatných výcvikových aktivít v tejto krajine,“ povedal šéf rezortu obrany.

Major Vladimír Moško, ktorý pôsobí ako zástupca veliteľa martinského mechanizovaného práporu, poznamenáva, že pred odchodom do Lotyšska bolo pre neho veľkou výzvou zladiť kolektív. Pozostával predovšetkým z príslušníkov levického mechanizovaného práporu, doplnený bol o ďalšie súčasti topoľčianskej mechanizovanej brigády a trenčianskej brigády bojového zabezpečenia. Až na pár výnimiek ich nepoznal a po prvý raz sa s nimi stretol v priebehu prípravy. Dnes, s odstupom času otvorene priznáva, že mal určité pochybnosti, či sa podarí z nich vytvoriť jednoliaty a plne funkčný vojenský kolektív. Ved' toho času na spoločnú prípravu a zladenie nebolo veľa. „Pochyb-

nosti sa postupne rozplývali. Nachádzali sme spoločnú reč. Zvykli si na môj systém práce, riadenia a ja na ich. Najviac oceňujem iniciatívu jednotlivcov, ktorá nás nakoniec všetkých zomkla. Do kolektívu veľmi rýchlo zapadla aj čata opráv a prepravy z trenčianskej brigády

bojového zabezpečenia. Bola zložená zo zástupcov hlohovského práporu logistiky a martinského práporu opráv. Doteraz som nemal tú chuť s nimi spolupracovať, ale musím vyzdvihnúť ich iniciatívu pri opravách techniky. Po návrate roty z výcviku ich nebolo potrebné riadiť, žiadať. Rotný Alojz Svitek so svojimi kolegami počkali na návrat bojovej techniky, od vodičov ju prebrali, oboznámili sa s jej porucha-

mi a do rána boli odstránené. Teda ráno mal veliteľ roty k dispozícii zasa funkčnú techniku. Domáci Lotyši i zástupcovia iných armád len neveriacky pozerali. Za to im patrí veľké poďakovanie,“ hovorí major Moško.

Podľa neho bolo dobré, že vďaka iniciatíve náčelníka GŠ OS SR mali opravári k dispozícii náhradné dielce (takýmto spôsobom bude potrebné aj pri našej ďalšej účasti v Lotyšsku zabezpečovať náhradné dielce...). Opravári pôsobili v tých teplejších mesiacoch roka, ale pre ich prácu v zimných mesiacoch bude potrebné vyviezť vyhrievané priestory na prácu. Major Moško i veliteľ mechanizovanej roty kapitán Gabriel Molnár upozorňujú, že terén výcvikového priestoru Adaži pripomínal vzdialené Záhorie. Ale len vzdialene. Vyzeral ako suchý, no v skutočnosti bol podmáčaný. Po prejazde prvého vozidla zostáva v stope voda. Po prejazde ďalších je už močiar. Navonok rovný terén skrýval množstvo výmoľov, dier. Bolo to poučenie pre vodičov i veliteľov. Samozrejme, že tieto podmienky sa museli odrážať na stave vozidiel.

„Som rád, že slovenskí a lotyšskí vojaci môžu spoločne cvičiť a v prípade potreby spoločne plniť úlohy v rámci Aliancie.“

generálmajor Leonids Kalniņš
náčelník Generálneho štábu Lotyšska

Od rozpakov k rešpektu

Velitelia kontingentu i roty priznávajú, že spolupráca s lotyšskými jednotkami bola spočiatku rozpačitá. Slovenských vojakov stretli po prvý raz. Nevedeli, čo od nich môžu očakávať. Nepoznali našu mentalitu, naše schopnosti. Major Moško s úsmevom spomína, že mali tak trochu aj strach z našich BVP. Boli pre nich rýchle, až priveľmi. Lotyšská taktika bola založená na použití protitankových prostriedkov (Spike). Na Slovákoch si chceli svoju taktiku vyskúšať, otestovať. Major Moško a jeho kolegovia im dali množstvo podkladov na prepracovanie SOP a použitie protitankových prostriedkov aj v systéme velenia a riadenia. Na konci spoločných výcvikov už bolo možné z lotyšskej strany pozorovať veľký rešpekt voči našim vojakom, veliteľom, našej technike. Zistili, že Slováci ju vedľa veľmi dobre ovládať a využívať všetky jej prednosti v bojových situáciách. V konečnom zúčtovaní takticko poradových cvičení sme im ušetrili dosť krutú prehru 8:1.

„Ukázali sme prevahu v odborných schopnostiach našich vojakov a veliteľov. Veľmi si cením prácu, ktorú odvedli mnohí velitelia. Najmä veliteľ roty kapitán Gabriel Molnár. Bolo vidieť, že prípravu, výcvik a disciplínu rotu má pevne v rukách. Problémy vedel vždy vyriešiť. Výrazne mu pri tom pomáhal jeho zástupca nadporučík Jozef Bačko a veliaci poddôstojník nadrotmajster Zoltán Varga. Všetci traja vytvorili výborný riadiaci

tím. Bolo dobré, že veliteľ roty a veliaci poddôstojník sa dobre poznajú, vedľa spoločne čítať svoje myšlienky, spolupracovať. Som rád, že aj mladí poručíci spravili veľký pokrok odvtedy, čo som ich po prvý raz poznal. Najmä veliteľ 1. čaty poručík Adam Zubnar, ktorý so svojím veliacim poddôstojníkom rotmaj-

strom Rolandom Cvengelom zo všetkých čiat najlepšie plnili úlohy výcviku. Za nimi veľmi nezaostával ani poručík Jozef Hudec so svojím veliacim rotmajstrom Patrikom Babindajom. Vo veliteľskom prvku mi iniciatívou a prístupom k plneniu úloh veľmi pomáhali kapitán Michal Polhorský, ktorý je v mojom martinskom

útvare veliteľom 2. mechanizovanej rotu, v logistike nadporučík Michal Halas zo seredského ženijného práporu, nadporučík Viktor Bari a poručík Peter Mikuš z martinského práporu. Oceňujem výbornú prácu zdravotníckeho tímu pod vedením čatárky Natálie Drobnej,“ konštatuje major Moško.

Manévre, presuny a leš'

Summer Shield bolo cvičenie pod záštitou veliteľa lotyšských pozemných síl, riadil ho veliteľ tamojšieho práporu palebnej podpory a bolo zamerané na využitie prvkov palebnej podpory s použitím manévrových jednotiek. Hlavným aktérom cvičenia bola slovenská rota, lotyšská protitanková rota a protitanková rota americkej námornej pechoty. Pochopiteľne s cieľom poskytnúť im všetky druhy palebnej podpory (mínometnú, delostreleckú a vzdušnú). Kapitán Molnár spomína, že počas obranného boja mal k dispozícii palebnú podporu zo

strany vrtuľníkov i stíhacieho letectva (USA), využívali delostreleckú palebnú podporu (Litva) i raketometov (námorná pechota USA). Zo slovenskej rotu bolo vyčlenené protitankové družstvo a začlenené do zostavy lotyšskej protitankovej rotu. Bola to veľmi dobrá skúsenosť. Lotyši majú protitankové rakety Spike (nepotrebnú priamu viditeľnosť na cieľ). Slovenské mínometné družstvo bolo začlenené do medzinárodného prvku mínometných jednotiek (Lotyšsko, Slovensko, USA, Litva, Estónsko), kde si precvičili povelovú techniku, a najmä streľbu nepriamym zamierením. Všetko v angličtine. Bola to výborná príležitosť na precvičenie veliteľov i obsluhy.

Na svojich vojakov bol major Moško najviac hrdý počas cvičenia Saber Strike. Slováci na ňom pôsobili ako jednotka s najväčšou palebnou silou. Veliteľ rotu kapitán Gabriel Molnár preukázal veľké bojové umenie, predvídavosť i potrebnú dávku prekvapenia. Ukázalo sa, že svo-

Takáto výcviková aktivita v zahraničí je v histórii Ozbrojených síl SR vôbec prvou, do ktorej Slovensko nasadilo až do 150 vojakov. „Skúsenosti z prípravy, nasadenia a výcviku veľmi detailne rozoberieme a rozpracujeme, pretože už budúci rok bude obdobné účelové zoskupenie v lete nasadené opäť v priestoroch Lotyšska,“ vyjadril sa náčelník GŠ OS SR generál Milan Maxim, ktorý vyzdvihol prácu a poďakoval všetkým profesionálnym vojakom pod velením majora Vladimíra Moška. Dodal, že na takom dlhom cvičení sa v zahraničí doteraz nezúčastnila žiadna slovenská jednotka.

Text: Jozef Žiak

Foto: autor, archív VZ Štefánik

ju rotu dokonale riadi. Aj vďaka tomu práve slovenská rota ako jediná cvičiaca jednotka dosiahla záverečný objekt operácie. Okrem palebnej sily použil kapitán Molnár aj manéver, rýchlosť presunov a lesť. Vďaka tomu sa lotyšská a litovská obrana koncentrovala len na časť jeho útočiackej jednotky. Veliteľ rotu medzitým dvoma čatami uskutočnil obchvat, zlikvidoval pripravenú zálohu veliteľa lotyšského práporu a dosiahol určený objekt. „Vďaka tomu sme získali veľký rešpekt a uznanie zo strany všetkých cvičiacich armád,“ s hrdosťou hovorí major Moško.

Čaká ich vlhké prostredie

Na základe skúseností a vzhľadom na naše ďalšie pôsobenie v Lotyšsku od polovice budúceho roka major Moško pripomína, že bude potrebné venovať zvýšenú pozornosť jazykovej príprave. Aby veliteľ čaty a jeho veliaci poddôstojníci mali aspoň Stanag 2, aby netrpela komunikácia so zahraničnými jednotkami. Ideálne by bolo, keby takto angličtinu ovládali už velitelia družstiev. Ale to je zrejme dlhodobý proces... Pri ďalšom pôsobení slovenských vojakov v Lotyšsku treba myslieť, vzhľadom na skúsenosti kontingentu Štefánik, na výstroj vojakov. Spojenie so zahraničnými armádami nemohlo byť v zabezpečenom mode. Riešili to prostredníctvom otvorenej prevádzky. Ako ochranu proti odpočúvaniu využívali frekvenčné skákanie.

Veliteľ kontingentu Štefánik major Vladimír Moško veľmi oceňuje starostlivosť a pomoc zo strany velenia ozbrojených síl, GŠ, pozemných síl a osobne od veliteľa topofčianskej mechanizovanej brigády brigádneho generála Vladimíra Kubáňa.

„Naši vojaci sa vrátili z Pobaltia, kde vykonali obrovský kus práce a slúžili veľmi profesionálne. Ich práca bola ocenená nielen našimi partnermi a spojencami v Lotyšsku, ale aj príslušníkmi NATO. Je to veľmi dôležitá misia, keďže sme prispeli do kolektívnej obrany NATO a k ochrane našich blízkych spojencov v Pobaltí,“ ocenil ich zodpovednú prácu a profesionálny prístup k misii štátny tajomník MO SR Róbert Ondrejcsák pri ich privítaní v

Leviciach. Zároveň dodal, že Slovensko sa tým zaradilo ku spoľahlivým partnerom, ktorí berú svoju bezpečnosť vážne.

Spomienka v Darney

Vo francúzskom Darney sa pri vojenskom pamätníku 24. júna uskutočnilo spomienkové podujatie pri príležitosti 99. výročia zloženia prísahy a odovzdania bojovej zástavy 21. československému streleckému pluku vtedajším prezidentom Francúzskej republiky Raimondom Poincaré. Súčasne s týmto aktom Francúzsko, ako vôbec prvá krajina vo svete, uznala oprávnenosť Čechov a Slovákov na samostatný štát. Nastúpené jednotky v Darney sa stali základom pre vznik armády ČSR. Spomienku zorganizovala Česká republika, pre ktorú je tento deň od roku 2002 Dňom AČR. Tradičnou súčasťou spomienkovej slávnosti v Darney bolo aj zastavenie delegácií pri pamätníkoch československých prezidentov T. G. Masaryka a Václava Havla. V roku 2018 sa bude v Darney konať slávnostný spomienkový ceremoniál k stému výročiu prísahy. Bude koncipovaný ako vrcholné podujatie k 100. výročiu vzniku Československej republiky vo Francúzsku a ráta sa na ňom s účasťou hláv Francúzska, Česka i Slovenska.

Oslávili dobytie Mósulu

Vojenskou prehliadkou v uliciach Bagdadu oslávili 15. júla iracké bezpečnostné sily porážku teroristickej organizácie Islamský štát v meste Mósul. Na oslave za účasti jednotiek armády, polície a šiitských milícií bol prítomný aj premiér Hajdar Abádí, najvyšší veliteľ irackých ozbrojených síl. V druhom najväčšom meste Iraku, ktoré bývalo hlavnou baštou IS v tejto krajine, však pokračovali boje aj počas uplynulých dní. Podobné oslavy ako v metropole Bagdad, kde armáda predviedla svojich vojakov, obrnené vozidlá a inú techniku, sa konali pri tejto príležitosti aj v ďalších irackých mestách. Iracké sily, podporované náletmi koalície pod vedením USA, ako aj kurdevskými a šiitskými milíciami, začali ofenzívu v Mósule 17. októbra 2016. Militantní islamisti mesto okupovali od júna 2014, pričom bolo jedným z centier kalifátu, ktorý vyhlásili na časti územia Iraku a susednej Sýrie. V súčasnosti ovláda IS v Iraku už iba niekoľko menších oblastí pri hranici so Sýriou. Iracké protiteroristické jednotky zadržali v meste Mósul 20 členiek tzv. Islamského štátu. Natrafili na ne v tajnom tuneli, ktorý objavili pod Starým mestom. Ženy chytili v tuneli niekoľko dní po tom, čo iracký premiér Hajdar Abádí oficiálne oznámil víťazstvo nad militantmi IS v Mósule. Našli u nich zbrane a vesty s výbušninami určené na útok proti irackým vojakom. Išlo o päť Nemiek, tri Rusky, tri Turkyne, dve Kanaďanky, Čechenku a šesť občanok Líbye a Sýrie

Záver poľského predsedníctva

Ministri obrany Slovenskej a Poľskej republiky a štátni tajomníci rezortov obrany Maďarska a Českej republiky 13. júla vo Varšave zhodnotili záver poľského predsedníctva Vyšehradskej skupiny v oblasti obrany. Minister Peter Gajdoš ocenil najmä prehlbovanie spolupráce krajín V4, pričom za najúspešnejšiu spoločnú aktivitu počas poľského predsedníctva označil výcvik v Pobaltí. Účastníci pozitívne zhodnotili prípravu ďalšej bojovej skupiny EÚ V4, ktorá má byť v pohotovosti v druhej polovici roka 2019. Poľský minister obrany Antoni Macierewicz formálne odovzdal predsedníctvo Vyšehradskej skupiny štátnemu tajomníkovi maďarského rezortu obrany Tamásovi Varghovi.

Rokovania v Bruseli

Predseda Vojenského výboru EÚ (EUMC) generál Mikhaíl Kostarakos prijal 28. júna vedúceho úradu Vojenského predstaviteľa pri NATO/EÚ v Bruseli generálmajora Ondřeja Novosada. Ten sa potom 4. júla stretol na rokovaní s generálnym riaditeľom Vojenského štábu EÚ (EUMS) generálporučikom Essom Pulkkinenom. Oboch informoval o podpore OS SR v oblasti implementácie plánu na podporu bezpečnosti a obrany. Ubezpečil ich, že OS SR podporujú súčasné kroky a iniciatívy na zvýšenie vojenských spôsobilostí EÚ.

Čína cvičila v Stredomorí

Najmodernejšie čínske vojnové lode smerujúce do Ruska absolvovali v júli v Stredozemnom mori cvičenie s ostrou muníciou. Torpédoborec Che-fej, fregata Jün-čcheng a podporné plavidlo Luo-ma-chu testovali strelbu z palubných a menších zbraní. Skupina čínskych lodí smerovala na spoločné cvičenie s ruským námorníctvom Joint Sea 2017 v oblasti Petrohradu a Kaliningradu. Zintenzívňovať operácie v oblasti Stredozemného mora Čína umožňuje základňa pri strategicky významnom prielive spájajúcom Červené more s Arabským morom v Džibutsku.

Nemci opúšťajú Turecko

Nemecká armáda začala v júli so sťahovaním vojakov a techniky z leteckej základne Incirlik v Turecku. O zámere presunúť nemecký vojenský kontingent z Turecka do Jordánska informovala 7. júna nemecká ministerka obrany Ursula von der Leyenová. Krok je reakciou na napätie v dvojstranných vzťahoch. Turecká vláda viackrát neumožnila poslancom nemeckého Spolkového snemu navštíviť vojakov v Incirliku. Do spojeneckých operácií sa nemeckí vojaci plnohodnotne zapoja najneskôr v októbri.

30 000 ruských vojakov na Ukrajine

Počet ruských vojakov rozmiestnených na okupovaných územiach Ukrajiny prekročil 30 000 vrátane tých, ktorí sú nasadení na Kryme, vyhlásil náčelník generálneho štábu ukrajinskej armády generál Viktor Muženko. Generál poznamenal, že separatisti v Doneckej oblasti a Luhanskej oblasti majú vyše 30 000 vojakov, ktorých riadi novovytvorená 8. armáda Južného vojenského okruhu Ruskej federácie. Podľa Muženka Rusko každý mesiac dodáva vojakom v Donbase 5 000 ton paliva a 500 000 kusov streliva.

Kapitánka Megan Coutová (24) sa navždy zapíše do dejín. Stala sa prvou ženou v histórii, ktorá velila slávnostnej výmene stráží pred Buckinghamským palácom v Londýne. Kráľovskej strážii za viac ako tristo rokov existencie ani raz nevelila žena. O to pozoruhodnejšie je, že prvenstvo pripadlo kanadskej vojačke.

Pri príležitosti 150. výročia vzniku Kanady velila výmene stráže Megan Coutová, ktorá navštívila Londýn prvýkrát vo svojom živote. Mladá dôstojníčka z druhého práporu Kanadskej ľahkej pechoty princeznej Patrície pôsobila na nádvorí Buckinghamského paláca vyrovnaná a svoju vlasť určite nezahabila.

„Princezná Patrícia bola vnučkou kráľovnej Viktórie a narodila sa v Buckinghamskom paláci. O to väčšia česť pre mňa bola strážiť jej rodisko,“ povedala kapitánka Coutová a pokračovala:

„Zaochádzajú so mnou rovnako ako s ktorýmkoľvek iným dôstojníkom. Keď robím svoju prácu dobre, som odmenená, a keď niečo pokazím, musím to napraviť.“

Členmi kráľovskej stráže zvyčajne bývajú príslušníci britskej armádnej zložky, ktorá zabezpečuje slávnostné alebo ochranné funkcie. Zákaz, ktorý nedovoľoval nežnejšiemu pohľaviu slúžiť v kráľovskej čestnej strážii, zrušili v júli minulého roka. V Kanade je to ženám umožnené už od roku 1989. V najbližších rokoch by však aj v radoch britskej armády malo pribudnúť oveľa viac žien.

Siedmeho júla si Veľká Británia pripomenula i sté výročie vzniku prvej čisto ženskej jednotky ozbrojených síl Spojeného kráľovstva – Ženských pomocných armádnych zborov.

Foto: Sgt Rupert Frere / British Army

Prvá

Zachránili zostrelených pilotov

Za protivníkovou líniou došlo okolo poludnia k zostreleniu dvoch spojeneckých stíhacích bombardérov typu Tornado. Ich dvojčlenným posádkam sa podarilo úspešne katapultovať a s menšími zraneniami dopadnúť na územie protivníka.“ – Približne takto vyzeral začiatok jedného z námetov vojenského leteckého LOAD DIFFUSER 2017.

Začiatkom leta sa na ňom v maďarskom Kecskeméte zúčastnili aj príslušníci Vzdušných síl OS SR. Z vrtuľníkového krídla v Prešove to boli dve osádky Mi-17M, technický personál a dvaja príslušníci pádákovej a záchrannej služby. Zo Sliača prileteli dva Albatrosy L-39. Nasledujúca reportáž zachytáva činnosť Prešovčanov.

Identifikovať, nájsť, vyzdvihnúť

Námet pokračuje: Je 31. mája a z oblasti s husto rozmiestnenými prostriedkami PVO vysielajú piloti v kódovanej reči informácie o svojej polohe a situácii. Potom vysielacky utíchajú. Štyria vojaci čakajú na svoju záchranu.

V čase 13:00 pristáva na letisku Kecskemét slovenský vrtuľník typu Mi-17M 2. vrtuľníkovej letky Vrtuľníkového krídla genplk. Jána Ambruša v Prešove s účastníkmi medzinárodného cvičenia „LOAD DIFFUSER 2017“ na palube. Netušiac o aktuálnych udalostiach už týždeň prebiehajúcich misií sú obe posádky helikoptéry okamžite odvezené na svoje prvé plánovanie operácie typu COMAO (Combined Air Operation – kombinovaná vzdušná operácia, teda pozostávajúca z viacerých druhov letectiev) v živote. Aj oni svojimi silami a prostriedkami musia prispieť k záchrane zostrelených spojeneckých letcov. Zoznámenie s ostatnými „spoluhráčmi“ z Maďarska, Chorvát-

ska a USA na brífingovej miestnosti prebehne bez akýchkoľvek emócií, úsmevu, či podania rúk. Prešovskí piloti okamžite pochopia, že situácia je viac ako vážna. A že dnes pôjdu spať oveľa neskôr, než si pôvodne mysleli.

Do priestoru bojovej činnosti pri Balatone priľietava 1. júna v prízemnej výške trojčlenný roj vrtuľníkov vedený maďarskou helikoptérou typu Mi-8. Stupňovito vľavo s bezpečným rozstupom letí chorvátska Mi-8MTV. Na pravom krídle, mierne vzadu, slovenská Mi-17M, ktorú od skorých ranných hodín s najväčšou obozretnosťou pripravoval na let jej technický personál. Úloha roja: identifikovať, nájsť a vyzdvihnúť zostrelených pilotov z nepriateľského územia. Úloha slovenskej posádky: zabezpečiť blízku palebnú podporu pre taktický vzdušný výsadok zo strehu vo vzduchu. Napätie stúpa. Koriienky spotených vlasov pod prilbou praskajú a v ústach cítiť prichuť pušného prachu. Podarí sa všetkým posádkam splniť svoje úlohy tak, ako ich večera do neskorých nočných hodín plánovali?

Vzdušný priestor nad miestom vyzdvihnutia je už pred priletom vrtuľníkového roja určeného pre CSAR (Combat Search And Rescue – Pátranie a záchrana po havarovaných posádkach na nepriateľskom území) preplnený lietadlami z jednotlivých

sektoroch a v stanovených výškach. Helikoptéram poskytnú krytie a palebnú podporu kolegovia zo spriatelenej 2. taktickej letky Taktického krídla genmjr. Otta Smika, Sliač dvoma lietadlami typu L-39ZAM Albatros. Nad nimi dvojica amerických F-16 s dvojicou maďarských Jas-39 Gripen bude potláčať protivníkovu PVO krátkého a stredného dosahu. O sektor vyššie bude ďalší zmiešaný roj dvojice amerických F-16 a dvojice maďarských Jas-39 zvädzať vzdušné súboje s dvojicou českých Gripenov a dvojicou anglických EF-2000 Eurofighter plniacich rolu nepriateľského stíhacieho letectva. A na toto divadlo bude dohliadať večne bdejúci AWACS: 18 hráčov. 5 rozličných úloh. Ale len jedna misia – COMAO.

Rušenie legendami

V presne stanovenom čase a v stanovenom priestore, po nevyhnutnej autentifikácii a nadviazaní spojenia s vedúcim misie, sa v prilbách všetkých zúčastnených ozve dobre známa skladba od legendárnych Guns n' Roses. Spočiatku si posádky myslia, že sa tam niekto z nich hore celkom dobre baví. Na malý okamih takýmto spôsobom odľahčiť napätú atmosféru je celkom príjemné. Za chvíľu si však aj slovenská posádka vrtuľníka uvedomuje, že je po prvýkrát v živote svedkom dokonalého elektronického rušenia. Prichádza z lietadla DA-20 Falcon,

ktoré podľa spravodajskej služby podporuje protivníkov letectvo. Spozna melódie sa však akoby z nekonečnej diaľky ozýva pokyn od vedúceho misie – „Alabama“. V tom momente všetky posádky, ktoré pozorne počúvali záverečné pokyny na rannom predletovom brífingu, vedia, že treba prejsť na vopred dohodnutú záložnú frekvenciu. Nanešťastie tam už po chvíli zaznie ďalší hit. To sa zopakuje ešte niekoľkokrát, kým sa konečne opäť všetci zídu na „čistom“ kanáli.

Napokon sa v prilbách pilotov ozve vytúžený signál „Green Lights“ – určené ciele boli zničené. Nepriateľova PVO je potlačená a pre vrtuľníkový roj to znamená pozvánku za nepriateľskú líniu. Majú 5, maximálne 10 minút na vyhľadanie a záchranu štvorice zostrelených pilotov. Slovenský vrtuľník opúšťa podľa vopred dohodnutého taktického postupu svoju skupinu. V prízemnom lete, vyhýbajúc sa potenciálnym ručne prenosným prostriedkom PVO protivníka, prilietava do priestoru ako prvý. S cieľom vykonať identifikáciu katapultovaných spojeneckých letcov podľa predom stanovených postupov. Overenie zo vzduchu je úspešné. Nepriateľ však nikdy nespí. Slovenský vrtuľník je neustále v strehu aj počas samotného taktického výsadku. Zabezpečuje krytie pre pristávajúcich chorvátskych a maďarských kolegov. Po ich dosadení periméter taktického výsadku zabezpečujú jednotky špeciálneho určenia vysadené maďarskou posádkou z vrtuľníka Mi-8. Najväčšou hrozbou pre nich, aj pre náš vrtuľník, sú teraz protivníkov jednotky na zemi. A tie bývajú najnebezpečnejšie vtedy, keď sú na zemi aj helikoptéry.

Popcorny v pohode

Do momentu poslednej identifikácie predstavujú zachraňovaní piloti pre všetkých potenciálnu hrozbu, že boli zneužití protivníkom. Prebieha ďalšia procedúra ich overovania. Konečne sa však v rádiu ozve: „Popcorn Four!“ Všetci zachraňovaní piloti sú na palube!

Vzlet. Opäť sa formuje skupina vrtuľníkov a prízemným letom opúšťa priestor. Lietadlá roztrúsené nad ich hlavami až do výšky 9 000m sa v zovretých formáciách sťahujú zo scény. Nad nepriateľským územím opäť zavládne ticho. Počas letu na základňu v Kecskeméte panuje na palube slovenského vrtuľníka pokoj. Celá posádka premýšľa nad tým, ako rýchlo sa všetko udialo. Koľko lietadiel, vrtuľníkov a pilotov bolo vyslaných na záchranu štyroch zostrelených kolegov. Aká dôkladná, precízna a náročná príprava, zohľadňujúca všetky faktory COMAO misie, tomu predchádzala. Po svojej premiére na takomto druhu operácie však ani len netušila, že tie úlohy, ktoré pred ňu v nasledujúcich dvoch týždňoch veliteľia cvičenia postavila, budú ešte ťažšie a vyčerpávajúcejšie. Že v rámci ďalších COMAO misí budú útočiť na pozemné ciele v spolupráci s predsunutými leteckými navádzačmi (JTACs), obsadzovať nepriateľské letisko taktickým vzdušným výsadkom jednotkami špeciálneho určenia, či vysadzovať vlastných príslušníkov padákovej a záchrannej služby z letiska Prešov a Sliac s ich maďarskými kolegami za nepriateľskú líniu s cieľom záchran ďalších zostrelených pilotov.

Prístátie. Technický personál nedočkavo čaká na dotočenie nosného rotora, aby

vrtuľník pripravil na ďalšiu misiu. Bez profesionálneho prístupu a stopercentného nasadenia týchto ľudí by aj tá najdokonalejšie naplánovaná operácia vyšla nazmar. V očiach všetkých sa zračí únava, ale predovšetkým spokojnosť a hrdosť. Dnes všetci obstáli so ctou.

PS. Aj nasledujúce dni ukázali, že slovenskí letci boli pre svojich spojencov, kolegov a kamarátov minimálne rovnocennými partnermi.

Text: mjr. Ivo Babica a mjr. Milan Zubrický
velitelia rojov 2. vrtuľníkovej letky, Prešov
Foto: rtm Adrián Wilga

**Riaditeľ Úradu hlavného lekára – hlavný lekár OS SR
plukovník MUDr. Vladimír Lengvanský, MPH:**

Vyrovnanie nerovnovážneho stavu

O personálnom, materiálnom a organizačnom zdraví vojenského zdravotníctva sa rozprávame s hlavným lekárom ozbrojených síl plukovníkom Vladimírom Lengvanským.

Vojenské zdravotníctvo má dostatok zdravotníkov, zato veľmi chýbajú vojenská lekári. Prečo?

Jednou z príčin nerovnováhy je ukončenie spolupráce s fakultou vojenského lekárstva v Hradci Králové po rozdelení republiky. Stratili sme hlavný zdroj ťažiskového jadra lekárskeho personálu. Toho, ktoré sa už počas šesťročného štúdia zžívalo s lekárskeho plášťom i s vojenskou uniformou. Nábor z civilných fakúlt sa ukázal nedostatočný. O to viac, že trh práce v EÚ sa otvoril aj lekárom. Je všeobecne známe, že nedostatok lekárov na Slovensku sa začal prejavovať aj v civilných nemocniciach. Ministerstvo zdravotníctva po hromadných výpovediach lekárov muselo v štátnych nemocniciach zvýšiť

ich platy a zaviesť pravidelnú valorizáciu. To, bohužiaľ, v ozbrojených silách nateraz nie možné. Plat vojenského lekára je stanovený dĺžkou pôsobenia v uniforme, hodnosťou a lekáorskými príplatkami. Tie sú dva. Osobitný stabilizačný pri atestovaných lekároch a všeobecný zdravotný. Aj pri celkovom súhrne sa nožnice medzi platmi lekárov v civilnom sektore a OS SR roztvárajú. Za súčasného stavu môžeme len veľmi ťažko motivovať absolventov civilnej medicíny, aby zaplnili naše chýbajúce tabuľkové miesta.

V čom vidíte východiská?

Je veľmi dobré, že rezort obrany aktuálne podpísal zmluvu s Univerzitou obrany Brno a Fakultou vojenského zdravotníctva

Karlovej univerzity v Hradci Králové. Už do najbližšieho ročníka budú prijatí dvaja kadeti našich ozbrojených síl. Na porovnanie – pre Armádu Českej republiky na fakulte vojenského zdravotníctva aktuálne študuje vo všetkých šiestich ročníkoch 130 lekárov, ktorí pravidelne dopĺňajú všetky potrebné odbornosti. Preto má AČR v súčasnosti 404 kvalifikovaných lekárov a žiadne problémy s naplnením tabuliek počtov. Taký musí byť aj náš cieľ.

Čo bude našim medicínskym kadetom poskytovať náš rezort obrany?

V podstate dostanú zadarmo štúdium ako kadeti v Akadémii ozbrojených síl v Liptovskom Mikuláši, no aj na Technickej univerzite v Košiciach, kde sa rozbieha

projekt štúdia nedostatkových vojenských pilotov a leteckého personálu. Študenti dostávajú od rezortu počas školy aj slušné slúžne a niektoré ďalšie náhrady. Pre medikov náš rezort bezplatne zabezpečí po promóciách aj špecializačnú prípravu, teda atestáciu. Treba si však uvedomiť, že štúdium lekára trvá šesť rokov a špecializačná príprava tri až do päť rokov. Je to dlhodobý projekt. Prvých absolventov tohto štúdia reálne uvidíme v OS asi o desať rokov. V situácii, keď máme počet vojenských lekárov pod polovičnými plánovanými počtami, je to pridlho. Akútny stav treba riešiť hneď. Ako? Ja viem, že sa to pre niektorých kolegov v uniforme nepočúva najľahšie a pripúšťam, že je to dokonca do istej miery neférové. No v pripravovanej novelizácii zákona o štátnej službe profesionálnych vojakov musíme nájsť mechanizmus, ako motivovať kvalifikovaných lekárov k vstupu do našich štruktúr aj nad štandardy v OS SR. Tak, aby to pre nich bolo finančne a odborne zaujímavé aj v porovnaní s civilným sektorom.

Ktoré špecializácie chýbajú?

Najviac všeobecní lekári, chirurgovia, „aristi“. Nemáme obsadené niektoré odbornosti, kde potrebujeme jedného či dvoch ľudí, no pre systém sú nevyhnutní. Napríklad lekári s atestáciou v odbore klinickej biochémie a hematológie, infektológovia či epidemiológovia. Celkovo zo 125 plánovaných lekárskejších miest máme naplnených 53, čo je 42 %.

Pozitívne je, že vaša štruktúra zdravotníkov je naplnená.

Áno – a to ma teší. Blíži sa k 100 %, celkovo ich máme 233. Navyše je z koho vyberať. Je to tiež o tom, že v tomto segmente sú podmienky v ozbrojených silách stále nastavené lepšie, ako v civilnom sektore.

Aké organizačné výzvy stoja pred systémom vojenského zdravotníctva?

Vojenské zdravotníctvo by malo tvoriť jednotný systém. V minulosti sa situácia vyvinula tak, že dnes napríklad patrí Úrad hlavného lekára pod ozbrojené sily, Ústredná vojenská nemocnica pod ministerstvo obrany, posudkoví lekári, ktorí participujú na procese regrutácie, sú v štruktúrach personálneho úradu a podobne. Je mi jasné, že časy, keď v rámci rezortu obrany pracovali tri vojenské nemocnice v Bratislave, Ružomberku a Košiciach, Vysokošpecializovaný ústav pre choroby pľúcne v Novej Polianke a ďalšie zariadenia, sa minuli. No stále sme schopní vytvoriť a udržať životaschopný systém. Lenže niektoré chyby z minulosti si musíme priznať a napraviť. Pozrite, aj dôsledkom reformy nám v roku 2005 odišlo do civilu 108 lekárov. Zrušili sa pre nich vojenské miesta aj v Ústrednej vojenskej nemocnici – a tým sa im zruši-

la perspektíva. V Čechách vojenský lekár môže postupovať v troch vojenských nemocniciach od sekundárnych pozícií až na miesta primárov – a plukovníkov. V týchto nemocniciach naďalej štandardným spôsobom funguje vojenský režim, je tam tabuľkovo veľký počet vojenských lekárov a všetci traja riaditelia nemocníc sú vojaci, plukovníci. U nás to možné nie je, lebo v našej vlastnej Ústrednej vojenskej nemocnici sme mali donedávna len dve miesta pre lekárov v uniforme.

To úsilie je nepochybne dôležité aj vzhľadom na rastúcu mieru ohrozenia, vyplývajúcu z medzinárodnej situácie či vzrastajúceho terorizmu.

Noví vojaci vstupujú do ozbrojených síl aj preto, lebo očakávajú nadštandardnú starostlivosť o svoje zdravie. Ich dobrý zdravotný stav je prioritný záujem obrany. V každej armáde. Americkí vojaci majú bezplatnú zdravotnú starostlivosť vrátane stomatóloga spolu s najbližšími členmi rodiny. Prírodným benefitom by mala byť aj osobitná starostlivosť po skončení aktívnej služby. Ďalšou rovinou sú samot-

Noví vojaci vstupujú
do ozbrojených síl aj
preto, lebo očakávajú
nadštandardnú
starostlivosť o svoj
zdravotný stav.
A ozbrojené sily
zasa potrebujú čo
najzdravších vojakov.

né spôsobilosti počas pôsobenia v operáciách, krízových situáciách či pri pomoci civilným obyvateľom. Úrad hlavného lekára má v kompetencii do istej miery aj systém vojenskej hygieny a epidemiológie či veterinárnu službu. V spolupráci s civilným sektorom sme pripravení aj na riešenie situácií pri detekcii a zastavení rýchlo šíriteľných chorôb a podobne.

Aké materiálne investície očakávate?

V minulom roku sa podaril nákup niekoľkých kusov odsunovej zdravotnej techniky. Tiež došlo k miernemu zlepšeniu vo vybavenosti poľnej mobilnej nemocnice typu ROLE 2E, a to vybavením pracovísk rádiodiagnostiky a laboratórií. Očakávame však komplexné investície. Stačí povedať, že nemocnica ROLE 2 bola obstaraná v roku 2003. Dnes treba na základe nových štandardov NATO budovať aj nové poľné nemocnice typu ROLE 2 B – Basic. Ide o sedem základných modu-

lov, ktoré poskytujú najbežnejšiu zdravotnú starostlivosť v poli pri bojových situáciách.

K vašim základným úlohám patrí aj pôsobenie v operáciách či zabezpečenie cvičení.

Zabezpečujeme misiu UNFICYP na Cypre jedným lekárom a trom zdravotníkmi. Dvoch zdravotníkov máme permanentne v operácii Resolute Support v Afganistane, sú tam aj dvaja zdravotníci z 5. pluku špeciálneho určenia. V minulom roku sme v Afganistane začali spoluprácu s AČR, v štvormesačných rotáciách posilňujeme do konca roka štyrmi našimi odborníkmi ich poľný chirurgický tím. Od roku 1993 sme mali v misiách a operáciách približne 201 lekárov a 336 zdravotníkov. Doma sme vlni len pre pozemné sily zabezpečovali viac ako 800 dní výcviku v rámci národných aj medzinárodných cvičení. V rámci domáceho krízového manažmentu máme pre ministerstvo zdravotníctva neustále v pohotovosti dvoch ľudí pre prípad náklady vysoko infekčnými chorobami. Ministerstvo zdravotníctva nás pritom žiada aj o pomoc pri rôznych krízových situáciách vrátane štrajkov jeho personálu. Aj dobre myslený systém verejného obstarávania nás často dostáva do ťažkých situácií.

Prečo?

Proces verejného obstarávania je príliš komplikovaný a administratívne náročný, preto sa nakupuje v cykloch, najmä koncom roka. Ak tím preventívnej medicíny zachytí nejakú baktériu či vírus, potrebuje špeciálnu pôdu na jeho identifikáciu hneď, nie o päť dní či o dva týždne. Do zásoby sa takáto pôda kúpiť síce dá, ale má krátku expiračnú dobu a z hľadiska rozumného využívania zdrojov by to nebolo efektívne. To sa môže týkať aj niektorých aktuálne potrebných očkovacích látok, zmlúv so zdravotníckymi zariadeniami a podobne. Skrátka, systém musí byť pružný na zdravie sa skrátka nedá pozeráť ako na tovar. Preto verím, že v rezorte nájdeme spoločnú reč.

S vedením rezortu obrany a velením ozbrojených síl sme jednoznačne na jednej lodi v tom, že musíme stabilizovať a posilniť lekárske personál. Verím, že sa bude riešiť aj otázka zjednotenia či centralizácie zdravotníckych štruktúr. Bol by som rád, keby sa podarilo zmeniť systém obstarávania zdravotníckeho materiálu. To, že „stredný“ zdravotný personál máme v plných počtoch a že je vysoko profesionálny, nás teší, no musíme to tak aj udržať. Hlavnou ambíciou musí byť úsilie dostať vojenské zdravotníctvo na špicu čo do personálneho obsadenia, materiálneho zázemia, morálnej sily a spoľahlivosti.

TÉMA

Zdravie vojenského zdravotníctva

Téma júlového čísla OBRANY, ktorú sme nazvali Zdravie vojenského zdravotníctva, sa vlastne začína už predchádzajúcim rozhovorom s hlavným lekárom OS SR plk. Vladimírom Lengvarským. Samotný blok témy otvárame návštevou vojenskej poľnej nemocnice, ktorej odborný názov je poľná mobilná zdravotnícka jednotka ROLE 2E.

Foto: Ivan Kelement

Medicína v poli

Podplukovník Marián Martinický, ktorý je náčelníkom štábu poľnej mobilnej zdravotníckej jednotky ROLE 2E pripomína, že jej zdravotnícka časť sa rozprestiera ploche 6 tisíc metrov štvorcových. Pozostáva z 26 zdravotníckych kontajnerov, z prepojení a lôžkových stanov, z operačného komplexu a priestoru dekontaminácie.

„Poľná nemocnica je špeciálnym zdravotníckym útvarom chirurgického typu s možnosťou variabilného využitia podľa situácie. Je určená na poskytovanie prvej lekárskej, odbornej lekárskej a špecializovanej lekárskej pomoci stredne ťažko a ťažko raneným, zabezpečuje ich odsun. V poľnej nemocnici sa poskytuje najvyššia úroveň zdravotníckej starostlivosti v neštandardných podmienkach, adekvátne štandardom NATO

ROLE 2 E z existujúcich štyroch úrovní. Svojím rozsahom je to menšia poľná nemocnica,“ konštatuje podplukovník Martinický.

Človek predovšetkým

Nemocnica bola budovaná od roku 2004. V roku 2013 bola hodnotená Centrom výnimočnosti pre vojenské zdravotníctvo v Budapešti (NATO Centre of Excellence for Military Medicine) a niektoré jej moduly splnili požiadavky nasadenia do NATO operácií. V roku 2016 bola časť ROLE 2E pripravená na nasadenie v rámci bojovej skupiny Európskej únie krajín V-4, ako súčasť mnohonárodnej ROLE 2E s plánovanou pohotovosťou na nasadenie od 1. januára do 30. júna.

Čas sa však nedá zastaviť. Mnohé súčasti poľnej nemocnice je potrebné obmeniť. Ďalším problémom, ktorý do značnej miery znižuje efektívnu využiteľnosť ROLE 2E je doteraz neobstaraný nemocničný informačný systém na vedenie zdravotnej dokumentácie. Problémy sú aj s personálnou naplnenosťou. V súčasnosti dosahuje 69 percent. Napríklad z plánovaného počtu 53 lekárov ich reálne je len 21 so špecializáciou. V špecializačnej príprave je ďalších sedem lekárov so špecializáciou všeobecné lekárstvo. Napriek tomu lekári okrem už spomínanej pohotovosti pre bojovú skupinu Európskej únie v roku 2016 zabezpečovali 267 dní výcvik OS SR. Ďalší dvaja lekári sa striedali v misii OSN UNFICYP na Cypre a v operácii Resolute Support v Afganistane v rámci českého zdravotníckeho tímu. Podplukovník Martinický si pochvaľuje prácu lekárov, ktorí aj v týchto neľahkých podmienkach plnia úlohy. Najmä kapitána MUDr. Rastislava Jurkoviča a nadporučíčky MUDr. Lucie Valkovičovej, oboch z ARO. Doktorka Valkovičová pôsobila pred

dvoma rokmi na Cypre a vo februári tohto roka sa vrátila z Afganistanu. Ale aj chirurga nadporučíka Tomáša Víreca, ktorý taktiež pôsobil v Afganistane. Hlavná sestra poľnej nemocnice štábná nadrotmajsterka Anna Baranová oceňuje prácu, ktorú odvádzajú zdravotníci: rotmajstri Štefan Kovaľák a Jozef Smutný, ale napríklad aj vodič desiatnik Martin Birvoň, ktorý sa pred pár mesiacmi vrátil z Afganistanu.

Poľná nemocnica zabezpečuje príjem a triedenie chorých a ranených, hygienický filter pacientov, prípadne dekontamináciu (špeciálnu očistu) ranených a chorých, poskytovanie prvej lekárskej pomoci, odbornú lekársku pomoc pri chirurgických poraneniach, kombinovaných poškodeniach a pri vnútorných chorobách. Ale aj poskytovanie špecializovanej lekárskej pomoci raneným do hlavy, chrbtice, hrudníka, brucha, veľkých kĺbov a kostí, popáleným, infekčne chorým, pacientom trpiacim bojovým stresom, duševne a nervovo chorých, konečné liečenie ľahko ranených a chorých až do úplného vyliečenia s maximálnou dobou liečenia 21 dní a návratom k jednotke.

Chystá sa reorganizácia

V poľnej nemocnici možno okrem toho vykonávať hygienickú očistu zamorených osôb alebo infekčne chorých, príjem a triedenie chorých a ranených. Všetky dôležité USG a RTG vyšetrenia, aj počas chirurgických výkonov a počítačová tomografiu, hospitalizáciu 50 pacientov s rôznymi profilmi poranení, poškodení alebo ochorení, z toho nútené udržiavanie vitálnych funkcií až 8 pacientov. Poľná nemocnica umožňuje hospitalizáciu na lôžkach v počte 25 – 50 pacientov rôznych profilov poranení, poškodení alebo ochorení, z toho nútené udržiavanie vitálnych funkcií až 8 hospitalizovaných pacientov. Táto kapacita sa dá v prípade nutnosti krátkodobo rozšíriť o ďalších 60 lôžok.

Poľná nemocnica je schopná denne poskytovať pomoc 120 – 160 raneným a chorým. Maximálne je schopná ambulantne ošetriť 200 osôb denne v štandardných podmienkach. Dva chirurgické tímy môžu denne vykonať v priemere 10-15 chirurgických výkonov, záleží od typu poranenia. Tiež 8 operácií kriticky ranených pacientov a viac ako 12 ranených pacientov za 24 hodín.

Podplukovník Martinický pripomína, že poľnú nemocnicu čaká v najbližšom období reorganizácia. Budú okrem nej vytvorené aj dve poľné zdravotnícke zariadenia MED-R2B Role 2 Basic Medical Treatment Facility). Budú disponovať 7 základnými modulmi (urgentná starostlivosť, prvotná chirurgická spôsobilosť, špecifické diagnostické spôsobilosti, modul pre sústredenie pacientov, modul pooperačnej starostlivosti, veliteľsko-riadiaci a zdravotníckeho zásobovania).

Text: Jozef Žiak

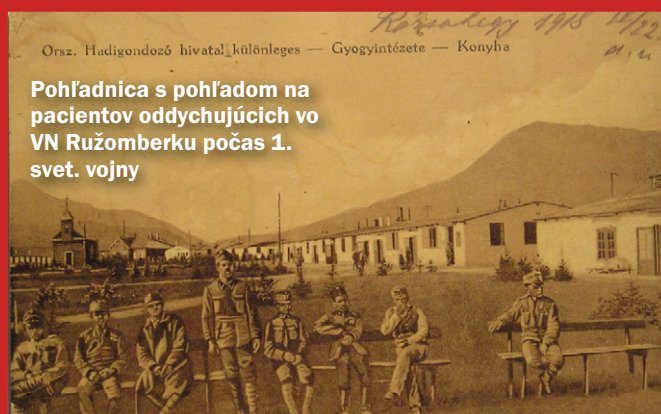
Foto: ROLE 2E

Z histórie

Najstaršia pamiatka vojenskej medicíny, soška znázorňujúca lekára, ktorý obväzuje hlavu raneného pochádza z čias starovekého Egypta. V starom Grécku bola branná povinnosť 2 roky pre všetkých mužov nad 18 rokov a každý sa spolu s vojenským výcvikom učil poskytovať prvú pomoc pri zranení. V rímskej armáde v 1. stor. sa už objavuje v jednotlivých typoch légii organizovaná zdravotnícka služba.

Od Byzancie po Solferino

V Byzancii v pol. 9. stor. vznikla vyššia lekárska škola, kde sa prednášala aj vojenská medicína. V 12. – 13. stor. sa lekári na bojiskách vyskytovali zriedka, ranení rytieri sa ošetrovali svojpomocne, následne sa o nich starali ženy. Pomoc raneným sa poskytovala až po skončení boja. Liečebné zariadenia neexistovali, iba útluky pre chorých, mrzákov a chudobných. Prvá poľná nemocnica o ktorej vieme bola zriadená v roku 1487 pri obliehaní Malagy. Za Henricha IV. (1367 – 1413, kráľ Anglicka a Francúzska) bol vydaný prvý

Poriadok o poskytovaní pomoci raneným a vznikali pohyblivé i nepohyblivé poľné nemocnice. V tridsaťročnej vojne (1618 – 1648) už veliteľom armád pridelovali lekárov. V 18. stor. vo francúzskej poľnej armáde pripadala na 25 000 ľudí jedna poľná nemocnica. V Prusku vzniká prvé vojenské chirurgické učilište. V Rusku bola roku

Zdravotníci ako motivovaní profesionáli

„Ak je vojenských lekárov nedostatok, pre výkon štátnej služby vo vojenskej odbornosti vojenské zdravotníctvo v poddôstojníckych funkciách a v kategórii mužstvo máme záujemcov stále dosť. Naše počty nelekárskeho zdravotníckeho personálu sú naplnené na 98%,“ konštatuje štábný nadrotmajster Ing. Vilam Machara, veliaci poddôstojník Úradu hlavného lekára a hlavný zdravotník OS SR.

„Naši zdravotníci sa pre zdravotnícku špecializáciu rozhodli v prvom rade preto, lebo to skrátka majú v sebe a chcú to robiť. Preto sú motivovaní a sami sa snažia o svoj odborný a profesijný rast,“ dodáva.

Tímoví lídri

Samozrejme, nepochybujeme, za tým že slúžia v uniforme sú ešte stále lepšie sociálne podmienky, ak ich porovnáme s civilom. „Spolu máme približne 230 profesionálnych vojakov – zdravotníkov, ktorí vykonávajú povolanie sestra alebo zdravotnícky záchranár. Ďalší 70-ti sú zdravotnícky špecialisti-vodiči a starší zberači ranených-vodiči“ vyratáva šbnrtm. Machara. On sám maturoval na Vojenskej strednej odbornej škole v Žiline v odbore zdravotník v roku 1986. Patrí k posledným asi 20-tim slúžiacim absolventom vojenského stredného zdravotníckeho školstva, ktorému po presune školy do Liptovského Mikuláša „odzvoniť“ roku 2003. „Hovoriť o tom že

takýto systém prípravy bol vynikajúci, už nemá zmysel. No som o to radšej, že máme dostatok záujemcov aj z civilných škôl. A to nielen zo stredných.“

Vojenská stredná zdravotná škola vychovávala vojakov na pozície tímových lídrov (veliteľov družstiev). Aktuálne sa k líderským poddôstojníckym pozíciám môžu dopracovať zdravotné sestry alebo zdravotnícki záchranári, ktorí svoju odbornú spôsobilosť získali po ukončení najmenej úplného stredného vzdelania. Avšak na niektoré vybrané funkcie treba prvostupňové alebo druhostupňové vysokoškolské vzdelanie v príslušných študijných odboroch.

Tímoví lídri pôsobia najmä v zdravotníckych jednotkách vojenských útvarov, ktoré sú známe aj pod označením útvarové obväziská. V OS SR je ich okolo troch desiatok. „Líder obväziska je starší zdravotník vo vojenskej hodnosti rotmajster, prípadne v závislosti od typu obväziska vedúci starší zdravotník vo vojenskej hodnosti nadrotmajster.“

Skoro tretina žien

„Ďalšou funkciou je zdravotník s plánovanou vojenskou hodnosťou rotný a mladší zdravotník s plánovanou vojenskou hodnosťou čatár. Príslušníkmi obväziska sú aj profesionálni vojaci v hodnostiach slobodník a desiatnik, špecialisti najmä na zdravotnícku prepravu,“ objasňuje šbnrtm. Machara. Medzi hlavné úlohy tímu patrí zdravotnícke zabezpečenie výcviku a činnosti vojsk, zabezpečenie zdravotníckej prípravy príslušníkov útvaru a samotný odborný výcvik obväziska. Patria medzi ne i činnosti spojené s hospodárením so zdravotníckym materiálom a liečivami, no aj viaceré takpovediac administratívne práce. Napríklad kontrola dodržiavania očkovacích schém pred odchodom do misií a podobne. Samotných vojenských zdravotníkov aktuálne odchádza do nasadenia v zahraničí asi desiatka ročne. Možno tiež dodať, že vedúci starší zdravotníci vo vojenských hodnostiach nadrotmajster pôsobia aj na jednotlivých vyšších stupňoch velenia.

„Ak je v armáde asi desatina žien, v našej štruktúre ich máme 25 až 30 %. Vzdelávajú sa, vo veľa prípadoch sú akčnejšie ako muži. V našej oblasti sa postupne presadzujú aj na líderských pozíciách,“ konštatuje šbnrtm. Machara. A ak sa ho pýtame na tých, ktorí sú oporou systému a môžu ísť ostatným príkladom, okrem iných spomenie nrtm. Bc. Igora Čačka, vedúceho staršieho zdravotníka samohybného delostreleckého oddielu Michalovce, rtm. Mgr. Luciu Kollárovú, vedúceho staršieho zdravotníka mechanizovanej brigády Topoľčany, rtm. Jozefa Musila, staršieho zdravotníka mechanizovaného práporu Martin, rtn. Mgr. Zuzanu Filkorovú, vedúceho staršieho zdravotníka brigády velenia, riadenia a prieskumu Zvolen či rtm. Mgr. Karin Poulovú, staršieho zdravotníka, práporu radiačnej chemickej a biologickej ochrany Rožňava.

Text: Pavol Vitko

Foto: ÚHL

1798 založená Petrohradská a Moskovská lekársko-chirurgická akadémia, ktoré sa stali základom vojenského lekárskeho vzdelania. V Rakúsko-Uhorsku to bola Vojenská lekárska akadémia (zal. v roku 1785). V bitke pri Solferine (1859) po bojoch francúzsko-sardínskej koalície a rakúskej armády cisára Františka Jozefa I. ležali i tak ranení a zomierajúci na bojisku dlho bez pomoci ošetrovania. Len pomoc miestneho obyvateľstva, ktorú zorganizoval Henri Dunant, im zmiernila utrpenie. Jeho činnosť dala základ Ženevským dohovorom o neutralite zdravotníckeho personálu (1864) a vzniku Červeného kríža.

Od kráľa Ladislava po generála Fischera

Prvá zmienka o vojenskom zdravotníckom zariadení na území dnešného Slovenska pochádza z obdobia rímskych výprav k Dunaju. Išlo o tzv. valetudinárium, čo bola ošetrovňa, resp. vojenský lazaret. Slúžil aj na hygienickú očistu. Ďalšie zdravotnícke zariadenie sa spomína až roku 1095. Dal ho postaviť uhorský kráľ Ladislav I. (1040 – 1095) v Bratislave ako karanténnu stanicu počas križiackej výpravy. Neskoršie správy pochádzajú zo

16. a 17. stor. a spomínajú sa v nich ošetrovne v táboroch žoldnierskych armád. Poľnú nemocnicu hlavného poľného lekára Karola Otta Mollera z čias Rákociho povstania (1644 – 1645) založili v Banskej Bystrici a mala okolo 400 miest. Nemocnica, ktorú v Bratislave zriadila cisárovná Mária Terézia (1717 – 1780), bola umiestnená na Špitálskej ulici v Bratislave. Za jej vlády sa začala budovať pravidelná armáda a od roku 1749 platila povinnosť zriaďovať vojenské nemocnice. V rokoch 1750 – 1765 vzniklo 16 menších a 6 väčších posádkových nemocníc. V Bratislavskej posádke bol vojenský lazaret zriadený roku 1723 a prvá vojenská nemocnica roku 1785 - na Župnom námestí. Od roku 1785 bola v Bratislave aj prvá posádková nemocnica, ktorá sa roku 1812 presťahovala na Bratislavský hrad. Roku 1825 vznikla napr. posádková nemocnica v Komárne. V roku 1849 sa bratislavská vojenská nemocnica presťahovala do budovy letného sídla uhorských prímasov, kde v súčasnosti sídli Úrad vlády SR. Košická vojenská nemocnica vznikla v roku 1858 a v tom čase mala jedného lekára, jedného lekárnika a 334 lôžok. Počas 1. svetovej vojny zvýšila kapacitu na 1500 lôžok, no i tak

Nemocnica a ústav

Rezort obrany už nedisponuje tak ako v minulosti troma vojenskými nemocnicami a množstvom špecializovaných ústavov či zariadení, no k ťažiskám rezortného vojenského zdravotníctva však nepochybne patrí Ústredná vojenská nemocnica aj Vojenský ústav hygieny a epidemiológie.

Ústredná vojenská nemocnica

„Úlohou nášho úseku je koordinovať činnosť vojenského zdravotníctva s činnosťou a možnosťami Ústrednej vojenskej nemocnice,“ hovorí riaditeľ úseku pre vojenské činnosti Ústrednej vojenskej nemocnice SNP – Fakultnej nemocnice Ružomberok plukovník MUDr. Miroslav Angelovič. Plk. Angelovič je aj zástupcom riaditeľa ÚVN, ktorá je najväčším vojenským zdravotníckym zariadením rezortu obrany. Od 1. januára 1994 je príspevkovou organizáciou MO SR. Mimoriadne kvalitne vybudovaná nemocnica pavilónového typu je kontinuálne dopĺňaná najmodernejším vybavením. Napríklad od začiatku leta ako jediná na Slovensku disponuje elektromagnetickou navigáciou, vďaka ktorej lekár pri operácii vo vnútri hlavy môže predísť poškodeniu mozgu a iných tkanív. Aj preto v Centre pokroči-

lej endoskopickkej chirurgie prednej časti lebky na Klinike otorinolaryngológie a chirurgie hlavy a krku sústreďujú pacientov z celého Slovenska. V superlatívoch by sa dalo rozprávať aj o ďalších pracoviskách ÚVN, ktoré sú k dispozícii všetkým občanom. „Špeciálne pre ozbrojené sily zabezpečujeme napríklad vyšetrenia vojakov vysielaných do zahraničných misí. Po ich návrate z krajín, kde je zvýšený výskyt infekčných chorôb, pre nich ÚVN zabezpečuje 5-dňový pozorovací pobyt. Pre vojakov, ktorí pôsobia v rizikových kategóriách 3 a 4, teda na nich môže pôsobiť žiarenie, prach, chemické látky, sú to aj potápači a podobne, zabezpečujeme prehliadky či špeciálne vyšetrenia. Celkove sme pripravení reagovať na krízové situácie,“ vyratáva plk. Angelovič. Dodajme, že špeciálne pre vojakov a zamestnancov rezortu sú určené tri polikliniky (Bratisla-

va, Trenčín a Sliač), ako aj 18 posádkových ambulancií, ktoré sú v štruktúrálnej podriadenosti ÚVN. „Našou snahou musí byť nielen získať viac lekárov, ale zároveň im opätovne vytvárať pracovné miesta v ÚVN, ako tomu bolo kedysi. Tiež je podľa mňa dôležité, aby sa dobre pracujúce posádkové obväziská stali súčasťou siete poskytovateľov zdravotníckej starostlivosti,“ avizuje plk. Angelovič.

Vojenský ústav hygieny a epidemiológie

„Naša hlavná úloha má výrazne preventívny charakter, nakoľko vždy platí, že je jednoduchšie predchádzať neželaným ochoreniam či ohrozeniam, ako riešiť ich následky. Ak sa hlavná úloha dlhodobo nemení, spôsob jej plnenia závisí od aktuálnych hrozieb, požiadaviek a možností,“ hovorí riaditeľ bratislavského Vojenského ústavu hygieny a epidemiológie MUDr. Ivan Šavrda, plk. v. v. Ústav, ktorého história sa tiahne do roku 1958, vedie od roku 1985: „Prioritným cieľom je zachovanie súčasnej flexibility ústavu, postupná obmena laboratórneho a prístrojového vybavenia a v neposlednom rade aj stabilizácia našich odborných pracovníkov,“ zdôrazňuje. VÚHE monitoruje faktory a situácie, ktoré ovplyvňujú prostredie od ovzdušia či pitnej vody cez vibrácie a žiarenie až po stravovanie alebo po podmienky výcviku. Stovky kontrol či laboratórnych vyšetrení si vyžadujú aj adekvátne zázemie: „V súčasnosti je problém najmä s flexibilitou niektorých postupov, ktoré sú nutné pri udržiavaní vyhovujúceho stavu pôvodnej infraštruktúry.“ Na druhej strane hovorí: „Zistenia a závery dokazujú, že prevencia v našom rezorte je na veľmi dobrej úrovni. Okrem iného treba vyzdvihnúť očkovanie vojakov vysielaných do zahraničných operácií, ktoré vždy reflektuje na aktuálne hrozby v regiónoch“.

Text a foto Pavol Vitko

nestíhala prijímať zranených najmä z Haličského frontu. Preto bola „na zelenej lúke“ vybudovaná v roku 1915 vedľa hlavnej železničnej trate Košice – Bohumín nová vojenská nemocnica v Ružomberku.

Po vzniku 1. čs republiky od roku 1921 vznikla na území vtedajšieho Československa sieť 12 divízných nemocníc s 24 podriadenými posádkovými nemocnicami. Postupne boli vybudovaná pre vojakov tri liečebné ústavy, 8 kúpeľných ústavov, či pražská invalidovňa. Bolo zriadených 12 rôť tzv. pomocného zdravotníctva. Zo slovenských reálií možno uviesť, že Posádková nemocnica Ružomberok s 250 lôžkami predbehla na našom území väčšinu ostatných, a to v Trnave, Nitre, Trenčíne, Prešove, Banskej Bystrici a predstihla aj divíznú nemocnicu 9 v Bratislave. Väčším počtom lôžok disponovala iba divízna nemocnica v Košiciach (334) a v Komárne (370). Pre zaujímavosť možno uviesť, že celé medzivojnové obdobie velil čs. zdravotnej službe generál zdravotníctva MUDr. Ludvík Fischer (1880 – 1945), ktorý sa už v priebehu 1. svetovej vojny zúčastnil ako veliteľ nemocnice v Cognacu na bojoch čs. légii vo Francúzsku.

Zdravotné sestry 1. čs. armádneho zboru si tesne po vojne v r. 1945 dopĺňajú vzdelanie

Od SNP ku dnešku

Do Slovenského národného povstania sa koncom augusta 1944 zapojila predovšetkým vojenská nemocnica v Ružomberku. Utvorila poľnú nemocnicu v Korytnici a Tisovci a dva mesiace podporovala povstaleckých bojovníkov v boji za slobodu. Príslušníkom veliteľstva 1. československej armády na Slovensku v Banskej Bystrici a prednostom zdravotníckej služby v SNP bol MUDr. Ján Paškan (1907 – 1989, generálmajor).

Najlepšia škola je nasadenie

elitných a lojálnych afganských špeciálnych síl a jednotiek, tzv. Commandos. Tiež vedú trojmesačné kurzy pre tamajších afganských zdravotníkov, ktorí pôsobia v jednotkách Síl pre špeciálne operácie. Od zastavenia krvácania, pomoci pri poranení hlavy, očí, chrbtice až po popáleniny, šok, či uvoľnenie dýchacích ciest ich zoznamujú najmä s poskytovaním zdravotníckej pomoci v bojových podmienkach, kde veľkú úlohu zohráva stres. Učia ich ako pichať injekcie, zavádzať infúzie, poskytovať profesionálnu pomoc aj pri vážnych a život ohrozujúcich poraneniach. Zdravotnícki inštruktori sú pritom kmeňovými členmi bojového úseku, takže inštruujú i priamo počas akcie.

Vývoj, trendy, uznanie

Kde okrem ostrého nasadenia získavajú skúsenosti samotní žilinskí zdravotníci?

„Najskôr teoretickým vzdelávaním v školách, pričom spravidla majú maturitu v odbore zdravotnícky záchranár. A potom štúdiom na vysokej škole, predovšetkým v odbore Urgentná zdravotná starostlivosť,“

V operácii Resolute Support (RS) v Afganistane od jej vzniku v januári 2015 pôsobia kontinuálne aj zdravotníci 5. pluku špeciálneho určenia zo Žiliny.

Ťažisko úloh celého 36-členného slovenského vojenského kontingentu v operácii RS v Afganistane spočíva v poradenstve v prospech rozvoja spôsobilostí špeciálnych síl Afganskej národnej armády (ANA). Na tomto poradenstve sa na odlúčenej základni podieľajú predovšetkým dve desiatky žilinských špeciálov vrátane zdravotníkov.

Popáleniny, zlomeniny, šok

„Najlepšia možnosť na overenie získaných skúseností a preverenie schopností nielen našich zdravotníkov je nasadenie v operácii,“ hovorí plukovník Miroslav Gardlo, veliteľ 5. pluku. O to viac, ak majú popri svojich kolegoch na starosti aj koalíčných partnerov – koalíčných vojakov, civilných kontraktorov, no predovšetkým príslušníkov afganských špeciálnych síl. „V podmienkach Afganistanu je to navyše o predvídaní a veľmi presnom odčítaní situácie a schopnosti okamžitej reakcie celého tímu,“ hovorí plukovník Miroslav Gardlo.

Žilinskí zdravotníci okrem bezprostrednej starostlivosti o svojich kolegov a plá-

novaní zdravotníckeho zabezpečenia ako celku od začiatku svojho nasadenia v operácii RS vedú krátkodobé zdravotnícke kurzy, ktorými prejdú všetci príslušníci

Pre povojnové vojenské zdravotníctvo v bývalom Československu malo mimoriadny význam založenie Vojenskej lekárskej akadémie v Hradci Králové v roku 1951, podobne ako Vojenskej lekárskej akadémie Jana Evangelistu Purkyňa v Brne. V roku 1958 vzniklo v Ružomberku vojenské zdravotnícke učilište, ktoré sa roku 1965 presťahovalo do Žiliny.

V minulom zriadení boli na Slovensku najvýznamnejšie vojenské nemocnice v Bratislave, Ružomberku a Košiciach. Košická vojenská nemocnica bola v roku 1945 úplne zničená. Neskôr sa profilovala ako letecká nemocnica s celým radom špičkových pracovísk, ktoré však slúžili nielen leteckým vojenským špecializáciám. V rokoch 2001 až 2003 sa najvýraznejšie podieľala na zabezpečení našej doteraz jedinej čisto zdravotníckej misii OSN vo Východnom Timore, kde slovenskí vojenski zdravotníci pri meste Suai prevádzkovali poľnú nemocnicu. V roku 2006 sa pretransformovala na akciovú spoločnosť so 100% účasťou ministerstva obrany. O dva roky neskôr boli všetky akcie prevedené pod správu ministerstva zdravotníctva.

Vojenská nemocnica v Bratislave sa po vojne rýchlo rozvíjala a od roku 1961 mala o. i. aj tri pobočky so zameraním na poľnú čin-

Chirurgická vizita vo VN Bratislava v r. 1964

nosť – v Komárne, na Tureckom vrchu a v Seredi. V roku 1994 sa z rozpočtovej zmenila na príspevkovú. Napríklad po roku 1996 sa v bratislavskej vojenskej nemocnici dokončil nový operačný blok, ktorý patril medzi najlepšie vybavené chirurgické komplexy v Bratislave. V roku 2006 bola transformovaná na akciovú spoločnosť. O dva roky neskôr bola premenovaná na Nemocnicu sv. Michala a

odpovedá kapitán Mário Pažický, hovorca 5. pluku. Dodáva, že domáca odborná príprava v rámci ozbrojených síl pozostáva najmä z kurzov organizovaných Úradom hlavného lekára Ružomberok, napr. BATLS/BARTS či rôzne iné kurzy prvej pomoci. „V našej zostave máme aj absolventov amerických školiacich zariadení, napríklad z Fort Sam Houston v Texase alebo z Fort Bragg v Severnej Karolíne. Naši zdravotníci taktiež absolvovali príslušné kurzy pre špeciálne sily v škole ISTC (International Special Training Center) na nemeckej základni Pfullendorf,“ dodáva kpt. Pažický. Žilinskí zdravotníci navštevujú rôzne konferencie a semináre doma i v zahraničí. Majú zastúpenie v pracovnej skupine pre taktickú medicínu aliančných síl pre špeciálne operácie (NATO SOF Tactical Medical Expert Panel). „V nej sledujú najnovšie trendy a vývoj vo vojenskej medicíne pre špeciálne sily,“ konštatuje kpt. Pažický. Pritom stále ostávajú členmi skupiny špeciálnych úloh, a teda musia zvládajú aj bežné činnosti ako obsluha zbraní či výbušnín alebo infiltráciu padákom alebo zlanením.

„Každý zdravotník nášho pluku už bol v Afganistane priemerne dva razy. Všetkým sa dostalo uznania tak na medzinárodnej úrovni, ako aj od rezortu obrany a generálneho štábu, pričom viacerí z nich boli v minulosti ocenení. Napríklad aj za neodkladnú prvú pomoc pri incidente Green on blue. Jeden z našich zdravotníkov si prevzal ocenenie aj z rúk prezidenta Slovenskej republiky,“ dodáva plukovník Gardlo.

Text: Pavol Vitko

Foto: 5.pšu

Z dejín ružomberskej nemocnice

„Tešilo ma, keď som v polovici júla mohol odnieť našu publikáciu Vojenská nemocnica v Ružomberku na historických pohľadniciach a fotografiách aj 102-ročnej pani Sidónii Vicenovej (na fotografii),“ spomenie MUDr. Antonín Hruboň, PhD., prednosta Kliniky vnútorného lekárstva Ústrednej vojenskej nemocnice SNP – FN Ružomberok.

Vysvetlí: „Veď v nej pracovala ako hlavná sestra už vtedy, keď bola nemocnica počas Slovenského národného povstania dislokovaná na záložnom mieste v Korytnici.“ Nuž, málokto vie o ružomberskej nemocnici a ľuďoch, ktorí v nej pôsobili, viac, ako Antonín Hruboň. Spomenutú knihu vydal v júni totiž práve on – v spoluautorstve so svojím synom PhDr. Antonom Hrubomom, PhD.

Ako vznikla myšlienka vydať takúto unikátnu publikáciu? Doktor Hruboň odpovedá. „Bolo to dosť spontánne. Zbieram staré pohľadnice, ako správny lokál patriot najmä tie z Ružomberka, medzi ktorými sa, samozrejme, za tie roky vyskytnú aj pohľadnice vojenskej nemocnice. Pravdaže, zaujímam sa aj o jej históriu. Tú však komplexne od jej vzniku až po posledné roky spracúva zohratá autorská dvojica. Ja som si z nej však jedného spoluautora požičil,“ usmeje sa doktor. Tým spoluautorom oboch kníh je jeho syn Anton, vyštudovaný historik, ktorý pôsobí na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. A uvedenú komplexnú publikáciu pripravuje v spoluautorstve s bývalým dlhoročným riaditeľom ÚVN ge-

nerálmajom v. v. MUDr. Igorom Čomborom, PhD, dnes primátorom Ružomberka.

Vráťme sa však k už vydané publikácii otca a syna Hruboňovcov. Má asi 100 strán a je v nej 90 poväčšine unikátnych a ešte nepublikovaných fotografií či pohľadníc. Venuje sa najstaršiemu obdobiu nemocnice až po koniec druhej svetovej vojny. „Vojenská nemocnica v Ružomberku vznikla vo februári 1915 aj preto, lebo návaly zranených vojakov z Haličského frontu už nestihla prijímať vojenská nemocnica v Košiciach. Ružomberok mal výhodnú polohu na železničnej trati Košice – Bohumín. Preto ju postavili v našom meste, hoci začali doslova na zelenej lúke,“ vráti sa k prvopočiatku ÚVN doktor Hruboň, rešpektovaný lekár a bývalý profesionálny vojak, podplukovník v. v., ktorý odišiel do zálohy v roku 2004 po dvoch desaťročiach vojenskej služby.

A ešte jedna zaujímavá informácia od doktora A. Hruboňa: „V júli som začal s našou knihou aj za 97-ročným Ivanom Záhom z Nitrianskeho Pravna. V ružomberskej nemocnici sa ako vojak liečil v rokoch 1939 a 1941. Poskytol nám sériu svojich unikátnych siedmich záberov, ktoré nafotil priamo v našich bývalých nemocničných interiéroch...“

Text: Pavol Vitko

Foto: Antonín Hruboň

aj kvôli „nie ideálnemu“ riadeniu akciovy došlo k fúzii s nemocnicou ministerstva vnútra. Odvtedy 50 % akcií Nemocnice sv. Michala ostalo vo vlastníctve Ministerstva obrany a 50 % vlastní Ministerstva vnútra. Slovenskú republiku v akciove zastupuje ministerstvo vnútra. V novembri 2015 sa nemocnica presťahovala z areálu na bratislavskej Patrónke do centra Bratislavy.

Aj vojenská nemocnica v Ružomberku sa po vojne rozvíjala a modernizovala, až sa napokon stala vyhľadávanejšou, ako jej partnerská štátna nemocnica sídlia v tom istom meste. Od januára 1994 sa stala príspevkovou organizáciou rezortu obrany. Dôležité pre jej budúcnosť bolo udelenie štatútu Ústrednej vojenskej nemocnice tiež v roku 1994. Spomedzi veľa úspechov spomeňme že napríklad v roku 2015 sa v kategórii štátnych, univerzitných a fakultných nemocníc stala nemocnicou roka (podľa hodnotenie INEKO). Okrem iných špičkových oddelení môžeme spomenúť pracovisko nukleárnej medicíny, ktoré vykonáva vyšetrenia srdca, obličiek, prítŕňových teliesok, pľúc, mozgu, lymfatického systému či uzlín. Nemocnica má samostatný úsek pre vojenské činnosti, ktoré vedie zástupca riaditeľa ÚVN plukovník MUDr. Miroslav Angelovič.

Budova polikliniky bývalej VN v Bratislave postavená v r.1982

V júni 2006 bol zrušený Odbor vojenského zdravotníctva MO SR. Od 1. júla 2006 bolo zriadené Veliteľstvo vojenského zdravotníctva. Úrad hlavného lekára v Ružomberku bol zriadený v roku 2009.

S použitím História vojenskej nemocnice v Bratislave a ďalších prameňov spracoval pv Pohľadnica je zo zbierky Antonína Hruboňa, fotografie z publikácie História vojenskej nemocnice v Bratislave

Najlepšie stíhačky
druhej svetovej vojny

Povstalecké Messerschmitty

Messerschmitt Bf 109 je s celkovým počtom 34 852 vyrobených kusov najpočetnejšou jednomiestnou stíhačkou v histórii. Medzi bojovými lietadlami ho početne prekonal len sovietsky „bitevník“ Iljušin Il-2. Menej známe je, že Messerschmitty nebojovali len za Nemecko, ale aj proti nemu - dokonca aj v Slovenskom národnom povstaní.

História tejto stíhačky sa datuje do roku 1933, keď na nebi stále kraľovali pomalé dvojplášňáky. Štúdia nemeckého ministerstva letectva však ukázala, že budúcnosť patrí jednoplošníkom. S výkonným motorom, zaťahovacím podvozkom a krytou kabínou deklasovali dvojplášňáky na celej čiare.

Willy Messerschmitt začal projektovať Bf 109 v roku 1934 a sériová výroba sa začala v roku 1937. Jeho história počas vojny tak trochu pripomína britský Spitfire. Tiež sa postupne vyvíjal, vznikol vo viacerých verziách a plnil množstvo rôznych úloh. Jeho výroba sa neskončila ani po vojne a pokračovala v Španielsku a Československu.

Najpočetnejšou verziou bol Bf 109 G-6, ktorej vyrobili viac ako 12 000 kusov. Práve na ňu sa v dnešnom pokračovaní nášho seriálu sústreďme. Verzia G-6 totiž zohrala významnú úlohu v slovenskom letectve počas druhej svetovej vojny. Naši piloti s ňou úspešne bojovali aj v Slovenskom národnom povstaní.

G ako Gustav

Slovenskí piloti sa s verziou G prezývanou Gustav zoznámili v roku 1943 na východ-

nom fronte. Tam používali stroje G-2 a G-4, ktoré však patrili nemeckej Luftwaffe. Slovenské vzdušné zbrane v tom čase vlastnili iba staršie verzie Bf 109 E prezývané Emil. Tie boli v tom čase už dávno za zenitom. Až v januári 1944 Slovensko zakúpilo 15 nových Bf 109 G-6.

Tento nevelký počet sa ďalej znižoval. Podpísali sa na tom nehody pri cvičných letoch, ale aj osudové stretnutie s americkým letectvom 26. júna 1944. Väčšina z ôsmich nasadených slovenských Bf 109 G-6 bola v boji s americkou presilou zostrelaná alebo poškodená, nepoškodené sa vrátilo len jedno lietadlo.

Na začiatku SNP tak počet bojaschopných slovenských „Gustavov“ klesol na dva. Aj tie však zo slovenského územia odleteli. Na letisku v Spišskej Novej Vsi totiž nemali presné informácie o tom, čo sa deje. Keď východné Slovensko začala obsadzovať nemecká armáda, všetky lietadlá odtiaľ radšej 31. augusta 1944 odleteli na sovietsku stranu frontu. Oba slovenské Messerschmitty pristáli na letisku v ukrajinskom Lvove. V ich kokpitoch sedeli piloti Rudolf Božík a František Hanovec. Druhý menovaný už v septembri 1939 zostrelil jedno poľské lietadlo a na východ-

nom fronte pridal ďalších päť sovietskych lietadiel. Aj Božík bojoval na východnom fronte. Uznali mu desať zostrelův sovietskych lietadiel, ďalších sedem zostrelův mu nepotvrdili.

Božík dosiahol netradičný zostrel aj po návrate z východného frontu na Slovensko. Počas hliadkového letu pri Bratislave naďabil 13. apríla 1944 na nemecký dvojmotorový Bf 110. Jeho posádka si ho pomýlila s americkými stíhačkami a začala na Božíka strieľať. Ten nelenil, paľbu opätovne a Bf 110 poslal na zem. Po pristátí nahlásil, že zostrelil americký bombardér B-24. Do boja so skutočnými Američanmi sa dostal spomínaného 26. júna 1944. Podarilo sa mu zasiahnuť a poškodiť lietajúcu pevnosť B-17. Aj jeho vlastná stíhačka však utrpela zásahy.

V povstaleckých farbách

Obaja piloti sa 6. septembra 1944 aj so svojimi stíhačkami vrátili na Slovensko. Na povstaleckom území totiž panoval kritický nedostatok moderných lietadiel. Veliteľ 1. československej armády na Slovensku požiadal sovietsku stranu o povolenie vrátiť časť lietadiel, ktoré odleteli cez front zo Spišskej Novej Vsi.

Keď oba Messerschmitty pristáli na letisku Tri Duby, na oblohe sa objavilo nemecké prieskumné lietadlo Focke-Wulf Fw 189. František Hanovec však mal pri sebe dôležitú poštu určenú pre generála Jána Goliana. Preto z kokpitu vystúpil a nahradil ho iný stíhač pilot, František Cyprich. Ten mal na konte 12 zostrelů z východného frontu a pred pár dňami pridal ďalší. Na dvojplôšnej Avii B-534 zostrelil 2. septembra 1944 pri Banskej Bystrici maďarský transportný Junkers Ju 52.

Teraz Božík s Cyprichom odštartovali stíhať nemeckého prieskumníka. Fw 189 dostihli pri Kremnici a promptne ho poslali na zem.

**Povstalecký pilot
František Cyprich**

Problémy s muníciou

Lepší úvod v povstaleckých službách si Bf 109 G-6 ani nemohol želať. Reálne však jeho nasadenie sprevádzali veľké problémy. Na letisku Tri Duby nebola munícia do nemeckých zbraní. Sovietska strana ju sporadicky dodávala v rámci leteckého mosta, ktorým zásobovala povstalecké územie. Išlo však o trofejnú muníciu, ktorá nebola patrične skladovaná a mala nízku kvalitu. Tá sa podpisovala na jej nespoľahlivosti. Zbrane povstaleckých Messerschmittov preto viackrát zlyhali práve v rozhodujúcom okamihu.

R. Božík sa o tom presvedčil už 9. septembra 1944, keď napadol nemecký dvojmotorový bombardér Junkers Ju 88. Z jeho zbraní nevyšla ani rana, naopak, nemecký zadný strelec zasiahol jeho stíhačku 26 projektilmi. Po pristátí ju mechanici rýchlo opravili, no na druhý deň lietadlo zničili na zemi nemecké bomby.

**Slovenskí piloti sa s
Bf 109 G zoznámili
na východnom
fronte**

Luftwaffe totiž podnikla 10. septembra veľký nálet na Tri Duby. Pre nedostatok munície musel ostať jeden Bf 109 G-6 na zemi, vzlietol iba R. Božík. Tomu však opäť zlyhali zbrane! Napriek tomu trikrát opakovane vletel do formácie jednomotorových bombardérov Junkers Ju 87 a predstieral útok z bezprostrednej blízkosti. Odvážnym manévrovaním sa mu podarilo narušiť nemecký nálet a čast pilotov

rich na ňom 12. septembra zostrelil Ju 88, ďalší stroj rovnakého typu pridal 16. septembra Božík. Na zem ho poslal pri Novej Bani. Posledný zostrel na povstaleckom Messerschmitte dosiahol opäť Božík, keď 4. októbra 1944 južne od Martina zničil prieskumný Fw 189. Svoje celkové skóre tak uzavrel na 14 potvrdených zostreloch, jeho spolubojovník Cyprich dosiahol spolu 15 vzdušných víťazstiev.

Okrem stíhačích úloh útočili povstaleckí letci v kokpite Bf 109 G-6 aj na pozemné ciele a dokonca s nimi lietali zhadzovať letáky. Kariéra posledného slovenského Messerschmittu sa uzavrela 25. októbra 1944, krátko pred porážkou SNP. Vtedy sa povstalecké lietadlá snažili dostať na sovietskú stranu frontu. Bf 109 G-6 počas preletu pilotoval Augustín Kubovič. V priestore Dukly sa dostal do silnej nemeckej protiletadlovej paľby. Vzápätí sa stroj zrútil na zem a v troskách pochoval aj pilota.

Text: Miroslav Barič

Foto: autor, Múzeum SNP Banská Bystrica

**Rudolf Božík
pred Bf 109**

donútil zhodiť bomby mimo zamýšľaného cieľa. Zvyšok nemeckých lietadiel však napáchal značné škody.

Koniec na Dukle

Povstaleckej Kombinovanej letke tak od tej chvíle ostal iba jeden Bf 109 G-6. Cyp-

Technické údaje Bf 109 G-6

Dĺžka: 8,95 m
Rozpätie: 9,925 m
Hmotnosť prázdneho lietadla: 2 247 kg
Maximálna vzletová hmotnosť: 3 400 kg
Motor: Daimler-Benz DB 605A-1
s výkonom 1 085 kW (1 455 ks)
Maximálna rýchlosť: 640 km/h
Dolet: 850 km
Dostup: 12 000 m
Výzbroj: kanón 20 mm, dva guľomety 13 mm

**Povstalecký
Bf 109 G-6
na letisku
Tri Duby**

Američania zväčšujú arzenál

Americké ministerstvo obrany výrazne zvýšilo plánované nákupy navádzaných bômb a rakiet. Kampaň proti teroristickej organizácii Islamský štát si od roku 2014 vyžiadala spotrebovanie navádzanej munície za 3 miliardy dolárov. Teraz ministerstvo obrany USA objednalo muníciu za 16,4 miliardy dolárov. Z toho je 18 percent na strategické rakety, zvyšok ide na navádzané bomby a letecké rakety, ktoré ozbrojené sily používajú prakticky denne od roku 2001. Súčasťou objednávky je 7 664 protitankových rakiet Hellfire (jedna stojí 94 000 dolárov), 34 529 navádzaných bômb JDAM (jedna stojí 26 000 dolárov), 6 000 navádzaných rakiet pre raketomety (jedna za 149 000 dolárov) a ďalšie riadené strely.

Dánsko kupuje ďalšie vozidlá Eagle

Dánsko už používa švajčiarske obrnené vozidlá Eagle, ale v máji tohto roka objednalo ďalších 36 kusov v najnovšej verzii Eagle V. Vozidlá firmy Mowag sa objavili v službe v roku 2003. Švajčiarsko, Nemecko a Dánsko ich momentálne používajú spolu viac ako 1200 kusov. Nemecko ich nasadilo aj v Afganistane, kde sa osvedčili aj vďaka zvýšenej odolnosti proti mìnám a nástražným výbušným systémom. V roku 2012 sa objavila aj ťažšia verzia 6x6, ale väčšina vyrobených vozidiel je v konfigurácii 4x4. Eagle má hmotnosť 10 ton a okrem vodiča bežne uvezie štyroch pasažierov. Na streche môže mať umiestnenú diaľkovo ovládanú zbraň. Sanitná verzia 4x4 bežne prepravuje okrem vodiča dvoch zdravotníkov a dvoch pacientov.

Izraelské pohraničné jednotky, ktoré používali pri hliadkovaní bezpilotné prostriedky Skylark 1, začali dostávať aj nové stroje Skylark 3. Nová verzia má lepšie senzory a komunikačné vybavenie ako staršie modely. Výhodou však je, že používa rovnaký pozemný kontrolný systém ako Skylark 1. Operátor tak môže jedným prístrojom ovládať oba typy lietadiel. Skylark 3 má elektrický motor a vytrvalosť 6 hodín. Vďaka tomuto typu pohonu je veľmi tichý. Má hmotnosť 45 kg a unesie užitočný náklad 10 kg. Ten zvyčajne tvoria kamery na denné i nočné videnie.

Skylarky 1 a 3 slúžia spolu

Text: Miroslav Barič

Foto: Elbit Systems, MoD/Crown Copyright, Mowag, USAF, US Army, US Navy

Kráľovná vyrazila na more

Nová britská lietadlová loď HMS Queen Elizabeth sa vydala na svoju prvú plavbu. Počas nej otestovali operácie vrtuľníkov AW101 Merlin z letovej paluby. Nasledovať budú ďalšie skúšobné plavby, počas ktorých testujú všetky systémy lode. Potom ju koncom tohto roka odovzdajú Kráľovskému námorníctvu. Skúšobné lety stíhačiek F-35 z jej paluby sa začnú až na budúci rok. HMS Queen Elizabeth má dĺžku 280 metrov a

výtlak vyše 70 000 ton. V súčasnosti sa stavia aj jej sesterská loď HMS Prince of Wales, ktorá by mala vstúpiť do služby v roku 2020. Na rozdiel od iných veľkých lietadlových lodí nemá táto trieda katapulty, ale iba skokanský mostík na prove. Majú z nej operovať stroje so schopnosťou skráteného štartu a pristátia. Maximálna kapacita je 50 strojov, stíhačky F-35B môžu dopĺňať vrtuľníky Merlin, Chinook, Apache a Wildcat.

Katar nakupuje v USA

Katar je v delikátnej situácii. Na jednej strane ho iné arabské štáty obviňujú z podpory terorizmu a zaviedli proti nemu sankcie. K politickému tlaku sa pridali aj USA. Na druhej strane vojensky je Katar veľkým spojencom a na jeho území je najväčšia letecká základňa USA v oblasti. Výsledkom je paradoxná situácia, keď napriek politickým sporom Katar pokračuje v nákupoch zbraní z USA. Najnovšie obe strany podpísali dohodu o predaji 36 lietadiel F-15 za 12 miliárd dolárov. Katarské letectvo má momentálne vo výzbroji 11 stíhačiek Mirage 2000. Ako ich náhradu už predtým objednali v stíhacej-bombardovacej verzii 18 nových francúzskych strojov Rafale, ktoré teraz doplnia F-15E.

Saudská Arábia sa stala prvým zahraničným zákazníkom pre americké delostrelecké pozorovacie radary AN/TPQ-53. Kупuje spolu 26 radarov, cena je 25,5 mil. dolárov za kus. Americká armáda začala zavádzať nové radary AN/TPQ-53 v roku 2012. Objavili sa však nedostatky, ktoré bolo treba doladiť. Dodávky radarov sa preto zdržali. Keď nasadenie v Afganistane ukázalo, že radary už fungujú bez chýb, prišla tento rok nová objednávka na ďalších 100 kusov. Zároveň prejavila záujem aj Saudská Arábia, ktorá chce radarmi chrániť svoju 1450-kilometrovú hranicu s Jemenom. Tamojší rebeli občas ostreľujú raketometmi a mínometmi saudské územie, čo si od roku 2014 vyžiadalo vyše sto mŕtvych a ďalšie stovky zranených.

Radar AN/TPQ-53 dokáže spoľahlivo zamerať, odkiaľ boli projektily odpálené a naviesť tam odvetnú paľbu. Systém tvoria dve nákladné autá – na jednom je samotný radar a druhé nesie veliteľské stanovište a záložný generátor.

Delostrelecké radary pre Saudskú Arábiu

Holič, 2017

Tri odboje a baňa neúcty

Predstavte si, že ste medzinárodne uznávaný dôstojník a priamy účastník protifašistického odboja a že do služobného bytu vám v čase služobnej cesty vtrhnú podriadení vojaci, aby na rozkaz „zhora“ vašu manželku vykopli aj s malým synom doslova rovno na zasneženú ulicu. Pravdaže, zároveň vás vykopnú z armády. Rovno do bane.

„Bolo to na Mikuláša 1949. Pre ostatných je mikulášsky sviatok azda jedným z najkrajších, ale ja ho nenávidím. Pripomína mi to barbarské poníženie a neúctu, ktorej sa mi dostalo v krajine môjho milovaného manžela,“ spomína pani Ailsa Domanová, po otcovi Angličanka, po mame Škótka. S čs. dôstojníkom Alexandrom Domanom sa spoznala na jar 1944. Rodák zo Zvolena a poručík pechoty pôsobil v 61. divízii britskej armády, keď ho v marci 1944 prevelili k Čs. samostatnej obrnenej brigáde. V juhoanglickom Chalkwelli sa pripravoval na vyslanie do Sovietskeho zväzu a do Slovenského národného povstania.

Ailsa a Alexander

Kto by chcel vedieť, ako sa Alexander a Ailsa zoznámili, môže si otvoriť článok Láska rozkvitla pod bombami (OBRANA, september 2008, s. 32 – 33). A aká bola jej rodina? „Cez vojnu bojovala proti nacistom celá. Bolo to pre nás absolútne prirodzené. Takí sú Briti,“ cítiť energiu z jej hlasu. Vyratúva, že jej mama bola dobrovoľná šoférka v pozemných silách. Pokračuje: „Brat slúžil šesť rokov v letectve. V Egypte bol zranený. Najstaršia sestra bola tiež armádnou šoférkou. Tretia sestra pracovala v letectve ako stenografka. Ja som bola ako študentka dobrovoľníčkou v Červenom kríži. Otec pracoval na ministerstve vojnového letectva.“ Keď nám ukáže fotografie všetkých členov rodiny v uniformách, vráti sa ešte k otcovi: „V prvej svetovej vojne bojoval ako dôstojník vo Francúzsku. Bol pridusený plynom a ťažko zranený. Jeden a pol roka len ležal. Neskôr mal prácu na ministerstve pre vojnových veteránov a vdovy.“

Alexander Doman, pôvodným menom Deutelbaum, pochádzal zo židovskej rodiny, pred vojnou absolvoval reformované reálne gymnázium vo Zvolene. V uniforme absolvoval spravodajský kurz, bol veľmi inteligentný a mal pred sebou dobré vyhliadky. Vinou protizidovských nariadení ho však v júni 1939 degradovali z poddôstojníka (čatára aspiranta) na vojaka a prideliť ho do pracovného tábora na Oremov Laz – Lešť. Dňa 15. januára 1940 emigroval cez Maďarsko, Juhosláviu a Egypt do Francúzska. Ako zástupca veliteľa roty sa zúčastnil na ústupových bojoch proti fašistom na Seine a Loire. Po zranení ho evakovali do Británie. Keď sa vy-

liečil, absolvoval niekoľko kurzov pre špeciálne jednotky. „Saša sa pripravoval aj na výsledok do Československa, ale napokon veliteľa rozhodli, že ho v polovici júla 1944 s ďalšími čs. dôstojníkmi prevelia na východný front, aby posilnili 2. čs. paradesantnú brigádu v Sovietskom zväze. Zoznámili sme sa, keď bol v Chalkwelli pred vyslaním na kurze.“

Dukla a Povstanie

Začiatkom septembra 1944 nasadili 2. čs. paradesantnú brigádu do bojov Karpatsko-dukľanskej operácie. Za desať dní stratila 625 vojakov. „Aj manžela, vtedy poručíka, nasadili do tej masakry. Bol ťažko zranený. Výbuch mu zasiahol chrbát a vnútornosti. Ostal ležať v bezvedomí dole bruchom. V noci prišiel vojak identifikovať mŕtvych podľa identifikačných štítkov. Sašovi ho ako už padlému mechanicky rýchlo odňal. No vtedy si ten vojak, ktorý pochádzal zo Zvolena, všimol jeho rozsypanú peňaženku. V tom šere zbadal fotku a spoznal, že je to Saša, niekdajší výborný zvolenský futbalista. Vrátil sa k nemu. Zacítil slabý pulz. Zdvihol manžela a odtiahol ho za frontovú líniu, aj keď to bolo extrémne nebezpečné a Alexander mal 186 centimetrov. Ten muž, čo ho zachránil, sa volal František Malay. Jeho syn neskôr pracoval v Ústrednej vojenskej nemocnici v Ružomberku ako lekár,“ rozpráva so zmyslom pre detail aj súvislosti pani Ailsa. Nakoniec sa ukázalo, že Alexandrove zranenia neboli až také vážne. Keď sa po troch týždňoch zotavil, presunuli ho na povstalecké územie. V SNP bojoval na Horehroní, pri Badíne, Dobrej Nive a inde,“ konkretizuje pani Ailsa. „Po tom ako sa povstalci stiahli pod tlakom Nemcov do hôr, bol aj v smutne známom pochode bielej smrti, keď v krutej zime ustupovali v Nízkych Tatrách cez Ďumbier a Chopok. Aj on bol vyčerpaný, ale keď si chcel niekto sadnúť, tak ho vyplieskal a duril ďalej, inak by zamrzol. Pomáhal zraneným. Absolvoval dva ročníky medicíny v Prahe, ktorú pre nedostatok peňazí nedokončil. No mal poznatky aj z výcviku v Británii.“

Bitky a poníženie

„Saša bol i v Povstaní predovšetkým spravodajca. Preto ani po vojne o tom, čo zažil, veľa nehovoril. A nikdy neposkytol rozhovor nejakému novinárovi. Mne tiež vždy hovoril, že to čo neviem, nevyzradím – ani keby ma bili.“

Po nástupe totality v roku 1948 ho bili. A veľmi. No ešte predtým, začiatkom roka 1946, ho prevelili do Londýna ako zástupcu vojenského atašé. „Počkali sme na seba tak, ako sme si cez vojnu po tých pár týždňoch známosti sľúbili. Sobášili sme sa v anglikánskom kostole 29. júna 1946,“ vraví Ailsa Domanová. Ich šťastie netrvalo dlho. „Bol už major a začali sme si budovať rodinu. V septembri 1947 ho však stiahli z Británie do Prahy. Vedel, že už začíná byť zle, totalita sa blížila. Bol však veľmi čestný a dbal na disciplínu. Preto sa vrátil domov, do Československa. Aj so mnou. A pritom sme mohli zostať – Anglicku aj v Škótsku sme mali výborné zázemie.“

Na Mikuláša 1949 bol major Alexander Doman v Prahe, pretože sa snažil obhájiť pred zjavným úsilím zničiť ho ako dôstojníka aj človeka. Nič nepomohlo. „Nemal by také problémy, keby

vstúpil do komunistickej strany. On však nechcel. Tiež sa odmietol zrieknuť mňa, ako imperialistickej Britky. Mohli sme pritom skončiť ešte horšie. Alexandra mohli v nejakom vykonštruovanom procese odsúdiť na roky väzenia. Som presvedčená, hoci na to nemám žiadne dôkazy, že mu pomohol generál Ľudvík Svoboda, ktorý velil vojakom v Sovietskom zväze a v tom čase bol minister obrany. Saša poznal aj jeho.“

Alexandra Domana bili pri vypočúvaniach, aby prezradil details svojej spolupráce a kontakty v Británii. „Keby to urobil, možno by sa v armáde zachránil, ale nezlomili ho,“ hovorí jeho žena. „Aj preto Saša, bojovník zo západného a východného odboja aj zo SNP, musel ísť do bane.“

Fáral v Ostrave a Handlovej. „Pre zranenie z vojny nemohol v podzemí tlačiť ťažké banské vozíky. Navyše, keď mal 40 rokov, teda už v roku 1954, dostal následkom stresov a ponížení prvý infarkt. Vnútorne sa veľmi trápil a ja som bola bezmocná.“ Potom Alexandrovi dovolili robiť drobného úradníka. Pritom ovládal šesť jazykov. Aj latinčinu a gréčtinu. Až neskôr mu dovolili jazyky vyučovať.“

Pani Ailsa mohla až do roku 1962 pracovať iba ako robotníčka. Neskôr ju zamestnali ako laborantku na Vysokej škole lesníckej a drevárskej vo

„Všetko som vydržala len vďaka svojej hrdosti, buldočej povahe a láske k manželovi.“

Zvolene. „Všetko som to vydržala len vďaka svojej hrdosti, buldočej povahe a láske k manželovi. Navyše, slovenskú krajinu som si zamilovala. Podobá sa Škótsku mojej matky. Aj Slováci sú mentalitou blízki srdečným Škótom. Teda, nie všetci. Ale veľa z nich.“

Smútok a satisfakcia

Po roku 1989 Alexandra Domana rehabilitovali a povýšili do hodnosti plukovníka. „Cez nežnú revolúciu už chorý Saša pozeral z okna na mladých protestujúcich študentov. Bol veľmi dojatý. Obával sa len, či vydržia ten tlak slobody, lebo po prechode z totality to nebýva jednoduché. No bol aj smutný. Hovoril, že oni majú mladosť a budúcnosť – a nám ju totalita ukradla.“

V roku 1996 Alexander Doman zomrel. Od februára 2006 jeden z parkov vo Zvolene nesie meno Park plukovníka Alexandra Domana. Okrem veľa iných významenaní získala Ailsa Domanová ako jediná žena so slovenským občianstvom Rad Britského impéria. Udelila jej ho v roku 2006 v Londýne kráľovná Alžbeta II. Dostala ho „za služby veteránom druhej svetovej vojny a za osobný prínos k budovaniu dvojstranných vzťahov medzi Veľkou Britániou a Slovenskom“. A od prezidenta SR Ivana Gašparoviča dostala v roku 2008 Rad bieleho dvojkríža.

Ailsa Domanová žila na Slovensku vo Zvolene, no posledných pár rokov býva neďaleko jedného zo svojich dvoch synov v penzióne pre seniorov

SNP, 1944,
A. Doman v strede s bradou

Londýn, 1947

v Holíči. „Slovenský minister obrany mi na moje májové 90. narodeniny poslal kyticu kvetov, osobný list a plaketu. Boli za mnou z britskej ambasády. Dostala som desiatky listov a veľa telefonátov. Som rada, že na mňa, ani na môjho manžela, nezabúdajú. No nechápem, ako ľudia z niektorých povstaleckých dedín môžu zabúdať na vypálené domy svojich dedov a voliť tých, ktorí pre SNP nemajú dobrého slova, klamú a zavádzajú,“ povie rozhorčene. Aj preto ona, stále elegantná a energická, chodí i teraz do škôl na Záhorí, aby deťom rozprávala, ako to bolo naozaj.

Cvičenie CIMIC/PSYOPS

V posádke Martin sa za účasti špecialistov zo Slovenska, Českej republiky a Maďarska uskutočnilo medzinárodné cvičenie CIMIC/PSYOPS Cooperation IV. „Konalo sa formou odbornotaktického cvičenia, na základe dohody medzi OS SR a Armádou ČR. Som rád, že v tomto roku sa na ňom

zúčastnili aj maďarskí kolegovia a navštívili ho aj zástupcovia americkej armády a NATO Force Integration Unit – Slovakia. Do cvičenia sa nám podarilo zakomponovať vďaka spolupráci s Ústredím ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR (EPS) aj odovzdanie humanitnej pomoci v rómskej časti mesta Martin Bambusky,“ konštatoval jeho riadiaci, veliteľ strediska CIMIC a PSYOPS v Martine major Branislav Krajčík. Témou cvičenia boli aktivity civilno-vojenskej spolupráce a psychologických operácií v prospech nadriadeného počas plnenia asistenčných úloh.

S deťmi o armáde a histórii

V areáli ZŠ J. Hollého v Topoľčanoch sa uskutočnilo podujatie pre školákov, na ktorom sa podieľali vojaci zo Zásobovacej základne III. Zemianske Kostoľany, Mestská polícia Topoľčany či Slovenský Červený kríž. Na rôznych pracoviskách sa s činnosťou vojakov, ako aj ďalších zúčastnených organi-

zácií, zoznámilo okolo 500 detí a stredoškolákov. Približne dve tretiny z nich postupne absolvovali aj prednášky Miroslavy Mindárovej a Juraja Vanovčana z Klubu vojenskej histórie Polom Žilina o druhej svetovej vojne, s dôrazom na Operáciu Anthropoid, Nadšenci vojenskej histórie pripravili aj výstavu historických zbraní a výstroje. Jedna časť bola venovaná 1. československému armádnemu zboru v Sovietskom zväze a druhá československým vojakom, ktorí bojovali vo Veľkej Británii. Najmenším školákom sa venovala Božena Mindárová s manželom Františkom zo Zásobovacej základne I. Nemšová.

Delostrelecké prázdniny

Aj v tomto roku príslušníci samohybného delostreleckého oddielu v Michalovciach pripravili Denný detský stacionárny tábor pre deti vojakov a zamestnancov OS SR v priestoroch Duklianskych kasární pod Hrádkom. Tábor slávnostne otvoril veliteľ oddie-

lu podplukovník Roman Bobaľ 3. júla a potrvá až do 31. augusta. Organizátorom tábora je vojenský duchovný Ústredia ekumenickej pastoračnej služby OS SR a OZ SR nadporučík Simon Czap spoločne s asistentkami slobodníčkami Silviou Slančíkovou a Gabrielou Čerevkovou. Deti si zatiaľ merali sily v bowlingu, navštívili michalovských hasičov, venujú sa športovým aktivitám i spoločenským hrám. Na programe je návšteva Zemplínskeho múzea, hvezdárne v Michalovciach, turistika i spoločný výlet na Zemplínsku Širavu a výlet na Morské oko.

15 rokov ženijného práporu

Pri príležitosti 15. výročia vzniku ženijného práporu sa 6. júla v posádke Sered' uskutočnil slávnostný nástup, na ktorom sa zúčastnili veliteľ prvej mechanizovanej brigády brigádný generál Vladimír Kubáň a bývalý veliteľka ženijného práporu plukovník Ján Dreveňák, plukovník Ľubomír

Mrváň, plukovník v. v. Dalibor Jelínek a plukovník v. v. Miroslav Marcin. Útvar začal pôsobiť na základe nariadenia náčelníka generálneho štábu vtedajšej Armády Slovenskej republiky 1. 7. 2002 ako nástupca Oderského ženijného práporu v Seredi (VÚ 8006). Ženijné vojsko pôsobí v posádke Sered' už od konca druhej svetovej vojny a je neodmysliteľnou súčasťou mesta Sered'.

Promócie v Mikuláši

Minister obrany Peter Gajdoš a zástupca náčelníka generálneho štábu – náčelník štábu generálmajor Miroslav Kocian sa 7. júla zúčastnili na slávnostnom vyradení kadetov a na promócií absolventov denného bakalárskeho štúdia Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši. Do dôstojníckej hodnosti poručík bolo povýšených 54 vojakov, z toho 7 žien. Minister vyjadril presvedčenie, že pre absolventov je slávnostné vyradenie jednou zo životných udalostí, na ktorú sa nezaobíde. Pevne verí, že to nie je koniec ich vzdelávania, ale budú pokračovať ďalej v magisterských a inžinierskych odboroch. Mladým dôstojníkom pripomenul, že ak chcú držať krok s dynamickým vývojom armádného sveta, musia sa vzdelávať počas celej kariéry. Za najlepšieho absolventa školy v skončenom akademickom roku bol vyhlásený poručík bakalár Martin Da-

Psovodi pod Tatrami

V priestoroch Krpáčova pod Nízkymi Tatrami a v niektorých ďalších lokalitách v Brezne a Osrblí sa 26. až 30. júna uskutočnil medzinárodný kooperačný výcvik psovodov a služobných psov ozbrojených zborov a Vojenskej polície.

Riadiaci výcviku hlavný kynológ MO SR a vedúci oddelenia kynológie Odboru výcviku a kynológie Vlkanová-Hronsek Vojenskej polície major Peter Šoltés konštatoval, že sa na ňom sa stretli nielen zástupcovia rezortu obrany, vnútra a spravodlivosti zo Slovenska, teda všetkých rezortov, ktoré na Slovensku využívajú pri svojej činnosti psovodov a psov: okrem nich sa na podujatí tradične zúčastňujú zástupcovia českej Vojenskej polície a v tomto roku k nim pribudli aj psovodi maďarskej väzenskej stráže. Spolu vyše šesť desiatok psovodov a psov.

Služobné psy boli rozdelené podľa spôsobu využitia. Najviac (vyše 30) bolo hliadkových psov, ktoré mali samostatný program. Skupiny boli aj pre psy na špeciálne využitie (strážne, všestranné, obranárske, na detekciu otravných a psychotropných látok, ale aj výbušnín, zbraní, tabaku či mftvol). Psovodi so psami plnili rôznorodé úlohy v mnohých typoch prostredia. Nielen v okolí horského hotela Hydro Krpáčovo, v priestoroch nepoužívaného hotela Junior (tam cvičili predovšetkým hliadkové a všestranné psy), biatlon-

niel, ktorý získal meč Akadémie ozbrojených síl. Po slávnostnom vyradení a promócií sa vojaci hlásili v určených útvaroch a organizačných zložkách rezortu obrany. Prioritne boli zaraďovaní do funkcií veliteľov čiat prevažne v rámci pozemných síl. Absolventi bakalárskeho štúdia skončili s titulom Bc. a s hodnosťou poručík. Môžu ďalej pokračovať v štúdiu v trojročných externých inžinierskych/magisterských študijných programoch (Bezpečnosť a obrana štátu, Elektronické zbraňové systémy, Vojenské spojovacie a informačné systémy a Zbraňové systémy, zbrane a ich časti).

Foto: Ivan Kelement

vého areálu Osrblie, ale aj v objektoch autobusovej stanice a v železničnom depe v Brezne, v tamojšom diskotékovom klube Síríus, kde museli zasahovať v hlučnom prostredí pri svetelných efektoch, v gymnáziu, či v bývalej mliekarni. Plnili úlohy najmä pri prieskume terénu, hľadaní a označení páchatel'ov. Za denného svetla i v noci. Podľa majora Šoltésa veľmi prospešná pre všetkých účastníkov výcviku bola neformálna výmena skúseností, ale i výmena figurantov, vzoriek na špeciálne práce z jednotlivých rezortov. So spoločným výcvikom bol spokojný aj hlavný kynológ českej Vojenskej polície kapitán František Hanslík, ktorý má skúsenosti aj z pôsobenia v operácii ISAF v Afganistane.

Text a foto: Jozef Žiak

● Základňa mobilných KIS reorganizovala svoju vnútornú organizačnú štruktúru bez zmeny celkových tabuľkových počtov. Od 1. júla má názov Základňa nasaditeľných KIS. Do funkcie náčelníka štábu bol od 1. júla ustanovený major Peter Berník. Veliteľ základne Štefan Pobijak bol povýšený do hodnosti plukovník a zástupca veliteľa základne Miroslav Miškovič do hodnosti podplukovník.

● V rámci bilaterálnej spolupráce medzi slovenskými a holandskými ozbrojenými silami sa 3. – 4. júla konali ostré streľby z 122 mm RM MODULAR, spojené s experimentálnym testovaním MULTI MISSION RADAR z Holandska. Primárnymi cvičiacimi boli príslušníci rmo /1. mb Rožňava a pozorovateľmi vybraní špecialisti palebnej podpory a špecialisti RL prieskum OS SR. Na testovaní sa zúčastnili siedmi príslušníci holandských ozbrojených síl.

● V priestoroch 22. mechanizovaného práporu Michalovce sa 29. júna za prítomnosti veliteľa 2. mechanizovanej brigády Prešov brigádneho generála Martina Stoklasu uskutočnil slávnostný nástup pri príležitosti odovzdania a prevzatia funkcie veliteľa práporu a velenia samohybného delostreleckého oddielu. Major Vincent Csery prevzal velenie 22. mechanizovaného práporu od podplukovníka Ľubomíra Rapca, ktorý bol 1. júla prepustený zo služobného pomeru.

● V aule Akadémie ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši sa 6. júla uskutočnili promócie absolventov 2. stupňa externého vysokoškolského dvojročného a trojročného štúdia. Štúdium ukončilo 62 študentov, z toho inžinierske štúdium absolvovalo 42 profesionálnych vojakov a 1 civilný študent, magisterské 10 profesionálnych vojakov a 9 civilných študentov. Inžinieri ukončili štúdium v akreditovaných študijných programoch Vojenské spojovacie a informačné systémy, Výzbroj a technika ozbrojených síl, magistri absolvovali v študijnom programe Bezpečnosť a obrana štátu. Rektor AOS doc. Ing. Jozef Puttera, CSc. odovzdal absolventom diplomy a vecnými darmi ocenil najlepších študentov v jednotlivých študijných programoch.

● V dňoch 27. - 28. júna sa uskutočnilo odborné-taktické cvičenie opravárenskej rotý a dopravnej rotý Práporu CSS Prešov v priestoroch objektov Dukelských kasární a Posádkového cvičiska a strelnice Ruská Nová Ves. Cieľom cvičenia bolo preveriť plnenie úloh opravárensko-výrobných činností, administratívnej podpory a dopravných úloh, v prospech jednotiek 2. mechanizovanej brigády v rámci národných cieľov 2013 mb.

● Základňa výcviku a mobilizačného doplnovania Martin zorganizovala v prvom prázdninovom týždni prímestský tábor pre deti profesionálnych vojakov a zamestnancov posádky Martin ARMY CAMP 2017. Zúčastnilo sa na ňom 38 detí. Program sa niesol v duchu vojenských príprav – poradovej, ženijnej, topografickej, zdravotnej, streleckej a komunikačných a informačných systémov. Posledný deň si deti na posádkovom cvičisku Sučany vyskúšali život v poli, vybudovali vlastný kemp, zdokonaľovali sa v zakladaní ohňa, príprave stravy a ošetrovaní ranených. Na záver tábora sa uskutočnil slávnostný nástup.

● Ozbrojené sily predstavili 28. júna členom Výboru NR SR pre obranu a bezpečnosť na čele s predsedom Antonom Hrnkom 5. pluk špeciálneho určenia a veliteľstvo pozemných síl v Žiline a Trenčíne. Hostí sprevádzali náčelník Generálneho štábu OS SR generál Milan Maxím so štátnym tajomníkom Mariánom Saloňom.

Slávne bitky histórie

Appomattox

Najdôležitejšie bitky americkej občianskej vojny (1861 – 1865) sa odohrali na pevnine, ale bojovalo sa aj na vode – na veľkých riekach, jazerách i pri východnom (atlantickom) pobreží Severnej Ameriky. Námorná bitka na Hampton Roads 8. a 9. marca 1862 nepatrila síce k najväčším, ale stala sa historicky výnimočnou.

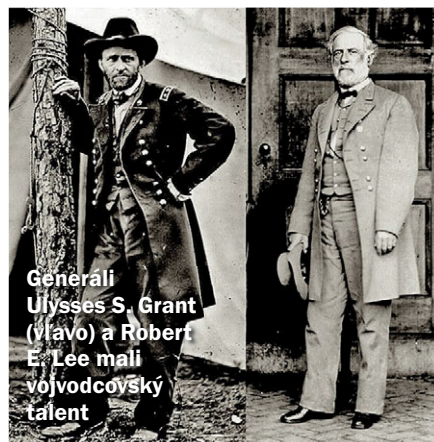
Cieľom bol Richmond

Na agrárnom juhozápade niekdajších USA, profitujúcim z práce asi štyroch miliónov černošských otrokov, kde na vidieku ešte vládli takmer feudálne pomery, sa vojenské povolanie tradične považovalo za vysoko vážené. Mnohí synovia bohatých plantážnikov aj stredných vlastníkov pôdy preto odchádzali študovať na vojenskú akadémiu West Point, kde mali nad frekventantmi zo Severu prevahu. A keď v apríli 1861 vypukla občianska vojna, prevažná väčšina kadetov i skorších absolventov akadémie sa pridala k rodnému Juhu. Tak sa stalo, že hoci Sever mal v počte vojakov už v úvode vojny dvojnásobnú prevahu, ktorá sa neskôr ešte zvýšila, vojakov Konfederácie viedli oveľa lepší velitelia a jej armáda mala i väčšiu podporu obyvateľstva.

Vyššie vojenské schopnosti južanských dôstojníkov sa ukázali hneď na začiatku konfliktu, keď veliteľ vojsk Konfederácie generál Lee vypracoval so spolupracovníkmi ofenzívny vojnový plán. Ten navrhoval využiť momentálnu prevahu Juhu a politické trenice vo Washingtone, zaútočiť na Maryland, dobyť Washington a potom ovládnuť Pensylvániu a New York. Váhavý prezident Davis však plán neschválil, čo možno spečatilo osud celej Konfederácie i jeho vlastný.

Velitelia Severu, naopak, žiadny vojenský plán vypracovať nedokázali a domnievali sa, že stačí dobyť hlavné mesto

Konfederácie Richmond vo Virgínii a bude po vojne. Šestnásty prezident USA a vodca Únie Abraham Lincoln na začiatku vojny pri výbere vojvodcov veľa možností ani šťastia nemal a k Richmondu v júli 1861 vyslal generála McDowella s asi 30 000 narychlom zozbieranými vojakmi. Pri virgínskej rieke Bull Run (podľa Južanov Manassas) však Severanov zastavila menšia armáda generála Beauregarda. Hoci sa táto prvá dôležitá bitka vojny skončila

Generáli
Ulysses S. Grant
(vľavo) a Robert
E. Lee mali
vojvodcovský
talent

nerozhodne a vojská sa od seba odpútali, odchod Severanov sa zmenil na útek, takže bod získal Juh.

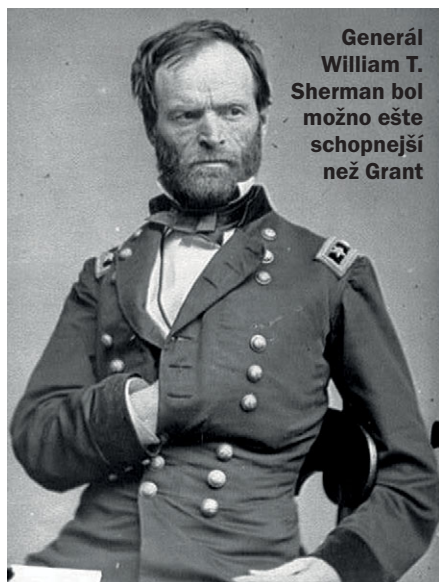
Lincoln nahradil McDowella generálom McClellanom, ktorý v roku 1862 prehrál tzv. Sedemdnú bitku pri Richmonde a mesto takisto nedobyl. Nedokázal to ani jeho nástupca generál Meade. Hoci pora-

zil Južanov pri Gettysburgu, prenasledovať ich až do srdca Konfederácie sa neodvážil.

Obrat vo velení armády Únie

Začiatkom roka 1862, keď ešte armáda Juhu ohrozovala priamo územie Únie, prijali vo Washingtone rozhodnutie preniesť vojenské operácie do povodia Mississippi, obsadiť túto dôležitú zásobovaciu tepnu Južanov a rozdeliť tak Konfederáciu na dve časti. Z Kentucky pozdĺž rieky Tennessee vyrazil s vojskom generál Grant a čoskoro dobyl južanskú pevnosť Fort Henry na hraniciach štátu Tennessee. O desať dní získal i pevnosť Fort Donelson na rieke Cumberland a vyhnal Južanov z mesta Nashville. Nasledovala bitka pri Shilohu, kde síce Severania utrpeli väčšie straty, ale Južanov zatlačili. V tejto bitke sa významne budúcí generál Sherman a svoje kvality opäť potvrdil i Grant, ktorého Lincoln označil za „jediného generála, ktorý útočí“, a už na neho nezapadol.

Koncom roka 1863 v Richmonde pochopili, že ak má Juh prežiť, musí v roku 1864 dosiahnuť vo vojne zásadný prelom. Generáli Lee, Johnston, Longstreet a Beauregard predložili nový plán, ktorý predpokladal útok západnej armády z Tennessee do Kentucky a potom až do údolia Ohia, čo by prešlo zásobovacie trasy Únie. Na východe sa mal iba tvrdo brániť sever Virgínie, najmä prístupy k Richmondu. Plán počítal aj s blížiacimi sa prezidentskými

Generál William T. Sherman bol možno ešte schopnejší než Grant

voľbami v Únii, ktoré v roku 1864 vôbec nemusel vyhrať Lincoln a bola tu nádej, že s jeho oponentmi (najmä s protikandidátom generálom McClellanom) bude možné dohodnúť kompromisné skončenie vojny ľahšie.

Vojnová rada Konfederácie na čele s prezidentom Davisom však ani tento plán neschválila a trvala predovšetkým na sústredenej obrane Richmondu, pričom iniciatívu na ostatných frontoch prenechala Únii. Bola to veľká strategická chyba a nad Juhom sa začalo zmrákať...

V marci 1864 prezident Lincoln do čela vojsk Únie vymenoval generála Granta a ten v máji vrhol svoju armádu 120 000 mužov proti Leemu, ktorý bol o polovicu slabší a nemal ani zálohy.

Krvavá jeseň 1864

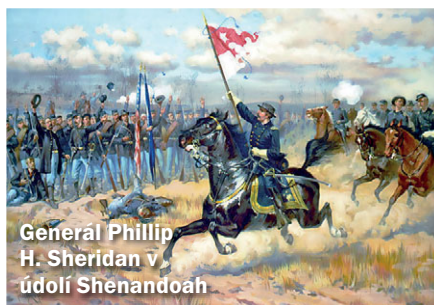
Ani dvojnásobná prevaha nezabezpečila Grantovi v severnej Virgínii rýchly úspech a fanatickí Južania jeho útoky stále odrážali. Mali obrovské straty, ale Grant ešte väčšie. V bitke pri Cold Harbour prišiel za hodinu o 7 000 mužov, čo tak otriaslo morálkou jeho vojakov, že odmietli ďalej útočiť. Za 30 dní tejto ofenzívy Grant stratil až 60 000 mužov, ktorí padli, boli zranení, zajatí alebo zbehli. Ale aj Južania na virgínskych frontoch „mleli z posledného“, a keď Severanom nevyšiel ani útok na Rich-

mond od pobrežia, front ustrnul v zákopoch pred mestom až do apríla 1865.

Súbežne s Grantovou ofenzívou, využívajúc taktiku spálenej krajiny, postupoval na severozápade Virgínie generál Sheridan a spustošil tamjšie úrodné údolie Shenandoah tak, že by sa tam, podľa jeho slov, „ani vrana neuživila“... Na západnom bojisku zatiaľ generál Sherman s armádou dvojnásobne prevyšujúcou južanské vojsko generála Johnstona vtrhol do Georgie, bez boja obsadil druhé najpriemyselnejšie mesto Juhu Atlantu a na Vianoce dobyl jeden z posledných prístavov Konfederácie Savannah na atlantickom pobreží. Tým si otvoril cestu nahor do Južnej a Severnej Karolíny a napokon do Virgínie k Richmondu.

Kapitulácia v Appomattoxe

V novembri 1864 za prezidenta USA opäť zvolili republikána Abrahama Lincolna a viceprezidentom sa stal nevýznamný demokrat z „otrokárskeho“ štátu Tennessee

Generál Phillip H. Sheridan v údolí Shenandoah

Andrew Johnson, ktorý zostal verný Únii. Nik netušil, že čoskoro z neho bude jej ďalší prezident.

Druhého apríla 1865, po prehranej bitke pri Five Forks, odporučil generál Lee prezidentovi Davisovi evakuovať Richmond a odísť na juh, kam sa tiež so zvyškom svojej armády pobral, aby sa spojil s takisto devastovaným vojskom generála Johnstona. S ním chcel zastaviť generála Granta, ktorý za ním vyrazil od Richmondu. Bola to však iba Leeho vysnená ilúzia, z ktorej musel čoskoro precitnúť pri meste Appomattox, kde mu cestu skrížil generál Sherman prichádzajúci z juhu.

Podmienky kapitulácie, ktoré 9. apríla 1865 podpísali Grant a Lee v súdnej bu-

Generáli Grant (vľavo) a Lee podpisujú kapituláciu Juhu v Appomattoxe

dove v Appomattoxe, boli veľkorysé. Stanovili, že porazená armáda zloží zbrane a vojakov prepustia po sľube, že už nikdy nebudú bojovať proti Únii. Důstojníci si mohli ponechať osobné zbrane a kone, obyčajní vojaci iba kone a mulice. O 14 dní ešte zhovievavejšiu kapituláciu podpísal i generál Johnston, ktorý sa v Durhame vzdal generálovi Shermanovi. Tým sa organizovaný odpor Juhu skončil.

Epilóg

Iba päť dní po kapitulácii v Appomattoxe 14. apríla 1865 prezidenta Lincolna zavraždil južanský fanatik John Wilkes Booth. Urobil tak svojim rodákom medvediu službu, pretože Lincoln hodlal byť k Juhu mierny, kým jeho nasledovníci volali po krvi a dokonca chceli popraviť zajatého prezidenta Davisa. V rámci tzv. rekonštrukcie Juhu zaviedli v štátoch bývalej Konfederácie krutý výnimočný stav a dovolili im opäť vstúpiť do Únie až po dlhšom čase. Prvý tak „omilostili“ v roku 1866 štát Tennessee a ako posledné v roku 1870 štáty Mississippi, Georgia, Texas a Virgínia.

Mementom americkej občianskej vojny navždy zostane, že v nej zahynulo asi 620 000 vojakov a civilistov, 360 000 na strane Severu a 260 000 na strane Juhu. Toto tragické číslo prevyšuje celkové straty USA vo všetkých neskorších vojnách, vrátane svetových, až do dnešných dní...

Text: PhDr. Ján Dolinay

Mažiare kalibru 13 palcov (cca 330 mm) boli predchodcami dnešných mínometov

Derringer, ktorým Booth zavraždil prezidenta Lincolna

Pravá ruka veliteľa

Začiatkom novembra 2015 sa stal veliacim poddôstojníkom levického mechanizovaného práporu. Medzitým získal medzinárodné skúsenosti v operácii ISAF v Afganistane.

Zohratá dvojica

Pred nedávnom pôsobil tri mesiace ako veliaci poddôstojník účelového zoskupenia slovenských ozbrojených síl Štefánik v Lotyšsku. S veliteľom roty kapitánom Gabrielom Molnárom veľmi rýchlo našiel spoločnú reč. Veď spoločne pôsobili vrote. Poznal jeho štýl práce a velenia. Pred odchodom do Lotyšska spoločne s kapitánom Molnárom venovali veľa pozornosti príprave jednotky po taktickej stránke, ale aj zosúladieniu všetkých príslušníkov roty. Lebo nakoniec sa v nej zišli nielen zástupcovia levického práporu, ale aj ďalších útvarov topolčianskej brigády. Tlačil ich časový limit, veď už v apríli ich v Lotyšsku čakalo cvičenie Summer Shield. Napriek spomínanému časovému stresu sa podarilo v Lotyšsku zo všetkých spomínaných súčastí vytvoriť jednoliaty kolektív. Zbral vždy, keď to bolo treba a robil počas výcviku i na dvoch medzinárodných cvičeniach našim ozbrojeným silám i Slovensku v tejto pobaltskej krajine len dobré meno.

Veliteľ roty kapitán Gabriel Molnár na jeho adresu hovorí: „V roku 2008 som prešiel na 1. mechanizovanú rotu. Tu som sa s ním stretol prvý raz. Bol veliacim poddôstojníkom roty. Bol síce ako odborný pyrotechnik vyčlenený na riešenie odstraňovania škôd spôsobených výbuchom v Novákoch, ale potom sme

Rodák z Hurbanova začínal svoju kariéru vo Vojenskej strednej škole tankovej a automobilovej v Nitre. Po nej pôsobil ako správca skladov, technik tankovej roty a najdlhšie časové obdobie (takmer 11 rokov) ako veliaci poddôstojník 1. mechanizovanej roty levického práporu. Pravda, v rámci tohto obdobia bol nrtm. Zoltán Varga na určitý čas vyčlenený ako odborný pyrotechnik na odstraňovanie následkov priemyselnej havárie v Novákoch.

Krupinčan v Afganistane

bor technicko-informatických služieb, vystriedal prácu v niekoľkých firmách. Nakoniec sa v roku 2011 rozhodol pre ozbrojené sily. Po úspešnom absolvovaní pohovorov a testov sa dostal na Úrad hlavného lekára. V súčasnosti pôsobí v poľnej mobilnej zdravotníckej jednotke ROLE 2E v Liptovskom Mikuláši. Na strednej zdravotníckej škole ukončil štúdium zdravotníckeho asistenta. Absolvoval kurz OR-2. Jedna jeho časť bola vševojsková a druhá v zdravotníckych odbornostiach. Úspešne absolvoval aj dva kurzy anglického jazyka, kurzy týkajúce sa obsluhy sanitných vozidiel.

Postupne sa zúčastňoval na všetkých významnejších cvičeniach s jednotlivými zložkami poľnej nemocnice. Spolupodielal sa na rozvinutí a potom fungovaní poľnej nemocnice a obväziska. Momentálne pôsobí v Oddelení zdravotníckeho prieskumu a vysoko nebezpečných nákaz. Jeho prácu pri vyhodnocovaní a diagnostiky bezpečnosti potravín a čistoty vody si pochvaľuje aj hlavná sestra poľnej nemocnice štábná nadrotmajsterka Anna Baranová.

Ked' nastúpil desiatnik Martin Birvoň k michalovskému mechanizovanému útvaru na základnú vojenskú službu a pôsobil v útvarovom obväzisku ako vodič zberač ranených, ani mu nenapadlo, že sa raz stane vojenským profesionálom.

Vtedy po deviatich mesiacoch odišiel do civilu.

Z drevára zdravotník

Rodák z Krupiny, ktorý absolvoval strednú priemyselnú školu drevársku, od-

pôsobili spolu do roku 2015, a to denne. Poznáam ho ako človeka, stretávame sa aj mimopracovne. Počas tých rokov mi bol veľkou oporou, radcom. Je iniciatívny, každú úlohu zodpovedne plní. Nehľadá výhovorky, či zdôvodnenia, prečo to nejde. Hľadá spôsob, ako úlohu splniť. Je odborník na technickú stránku mechanizovaných a tankových jednotiek. Má množstvo skúseností.“

Príkladom pre vojakov

Kapitán Molnár priznáva, že keď napokon zo zdravotných dôvodov nemohol vycestovať jeho veliaci poddôstojník rotý, bol rád, že ho nahradil práve nadrotmajster Varga. „Máme rovnakú vlnovú dĺžku. Preto som ho zobral aj do vojenského prevozu po železnici, lebo som vedel, že náročné prekladanie techniky spoločne úspešne zvládneme. Veď bol technik tankovej rotý. V prekládkovej stanici sa technika vykladala a nakladala z bočnej rampy a na vagónoch veľa miesta na manévrowanie nebolo,“ spomína veliteľ rotý na prínos nadrotmajstra Vargu.

Pridáva, že v Lotyšsku mal spoločne so svojim zástupcom aj iné povinnosti, počas zabezpečovania dohodov. Vždy sa mohli spoľahnúť, že aj počas ich neprítomnosti boli všetky úlohy splnené. Pre vojakov bol vzorom v bojovom správaní, nasadení, profesionalite. K tomuto hodnoteniu zo strany veliteľa rotý sa pridáva aj veliteľ kontingentu Štefánik major Vladimír Moško.

Text: Jozef Žiak

Foto: Ivan Kelement

Slováci a Česi v Kábule

Vďaka vysokej odbornosti a ovládaniu anglického jazyka desiatnik Birvoň dva razy pôsobil v operácii Rolute Support v Afganistane. Oba razy bol vodičom sanitného vozidla v medzinárodnej vojenskej nemocnici na základni HKIA (Hamid Karzai International Airport) v Kábule. Z posledného pôsobenia sa vrátil vo februári tohto roka. „Bola to veľmi dobrá pracovná aj osobná skúsenosť v medzinárodnom prostredí. Bol som zapojený do česko-slovenského poľného chirurgického tímu. Počas bežných každodenných služieb som pracoval aj so zdravotníkmi z iných krajín. Po nahlásení výbuchov nástražných výbušných systémov sme pôsobili v tímoch podľa národnosti. Dvojnásobné pôsobenie v Afganistane ma len utvrdilo v poznaní, že naši lekári a zdravotnícki pracovníci v ničom nezaostávajú za svojimi kolegami z iných armád NATO,“ konštatuje desiatnik Birvoň.

Text: Jozef Žiak

Foto: Archív M. B.

Hasiči v Británii

Dvaja poddôstojníci a dvaja príslušníci mužstva, ktorí slúžia vo vojenských hasičských jednotkách Vzdušných síl OS SR, sa zúčastnili na týždňovom výcviku v britskom Manstone. Vo výcvikovom centre pre hasičov a záchranárov Britského kráľovského letectva (RAF) sa zoznámili so základnými postupmi, ktoré sa používajú v RAF pri leteckých nehodách. Precvičili si vyslobodzovanie zranených pilotov,

posádok a ďalších osôb z havarovaných lietadiel. Rotný Miroslav Novák a desiatnik Rastislav Jankovič z taktického krídla Sliač, čatár Michal Füsi z dopravného krídla Kuchyňa a slobodník Adrián Feč z vrtuľníkového krídla Prešov s britskými kolegami precvičovali aj hasenie požiarov rôznych druhov leteckej techniky.

Text: kpt. Radovan Medvec
veliteľstvo vzdušných síl Zvolen

Foto: RAF

Slovenskí a maďarskí potápači trhali

Vojenskí potápači Ozbroyených síl SR a maďarských obranných síl absolvovali v Ženijnom prápore Sered' a na jazere Čierna voda spoločný medzinárodný letný výcvik zameraný na trhacie práce pod vodou. Spôsobilosti si precvičovalo 15 slovenských a 9 maďarských vojakov.

„Spôsobilosti a zručnosti slovenských vojenských potápačov sú na špičkovej úrovni. Sme variabilní a dokážeme plniť široké spektrum úloh – od prieskumných cez infiltračné až po trhacie práce. Počas tohto výcviku sme sa zamerali na odstraňovanie nevýbušných zátaras pod vodou, akými sú napríklad betónové ihlany,“ vysvetlil rotmajster Michal Ščep-

ko zo Ženijného práporu Sered'. Medzinárodná spolupráca je dôležitá pre obe strany. „Výcvik so slovenskými potápačmi vytvára pre nás podmienky na to, aby sme výrazne posunuli kvalitu spôsobilostí našich vojenských potápačov,“ uviedol veliteľ skupiny maďarských potápačov kapitán László Bagi najmä v súvislosti s praktickým cvičením.

Praktický výcvik v potápaní mal zdokonaľiť potápačské zručnosti cvičiacich a pripraviť ich aj na prípadnú potrebu ničenia lodí a tiež objektov a stavieb na vodnej prekážke. Slovenskí a maďarskí vojaci museli zladíť spoločné postupy, aby boli schopní dokonale sa orientovať v sťažených podmienkach.

KEMP 2017

Jeden (študent) za všetkých, všetci za jedného

„Vojenská uniforma, vojenské jedlo, vojenský výcvik – teším sa, už mám všetky očakávania splnené, už ma nič neprekvapí, aj keby som hneď išiel domov,“ povedal usmiaty Jozef Bielesch, ktorý pochádza z Ružomberka, žije s mamou vo Viedni a študuje na Duálnej akadémii v Bratislave. V sobotu 24. júna po druhom dni výcvikového KEMP-u pre stredoškóľakov totiž netušil, že v nedeľu ho ešte za tmy zobudia výbuchy a vzápätí bude spolu s 25 kamarátmi prenasledovať unikajúceho teroristu.

Sériu branných súťaží, ktorá predchádzala celoslovenskému finále na Lešti, organizoval rezort obrany pre stredoškóľakov od marca do júna vo všetkých ôsmich krajoch Slovenska. Na každom z podujatí v Malackách, Bardejove, Martine, Rimavskej Sobote, Trenčíne, Leviciach, Trnave či v Trebišove súťažilo 7 až 11 družstiev. Tie tvorili traja členovia a dvaja náhradníci.

Oneskorený budík

„Ročne prejde Centrom výcviku Lešť okolo 18-tisíc cvičiacich, ale toto je jednoznačne najmladšia skupina,“ usmial sa riaditeľ centra Ing. arch. Anton Mašťalský. Aj on vstával v nedeľu 25. júna už okolo tretej, aby bol svedkom ranného „prepadu“. „Pozrite, opäť je prvá, klobúk dolu,“ s uznaním ukázal veliteľ študentskej čaty kapitán Igor Lišaník smerom na Alexandru Tašiarovú hneď potom, ako sa od temných hôr odrazila ozvena delobuchov. Študentka z trenčianskeho Gymnázia Ľ. Štúra stála v pološere pred stanom už vtedy, keď ostatní ešte len vstávali z poľných postelí. „V okolí operuje polovojenská jednotka. Hrozí veľké riziko opakovaného napadnutia tábora. Úlohou čaty je presunúť sa na záložné miesto napriek ohrozeniu napadnutia malými ozbrojenými skupinami,“ analyzuje v svetle baterky východiskovú situáciu kpt. Lišaník. Potom sa všetci vydajú na pochod.

„Čo počítaš mravce?! Nepozerať len do zeme, kontroluj si sektor!“, usmerňuje veliteľ družstva čatár Vojtech Novák študen-

tov. Všetci však vedia, že sa treba zároveň pozorne pozeráť aj pod nohy... „Prááásk, prááásk...“ zaznie séria ďalších výbuchov. „Vykračovali ste si tu ako hore Václavským námestím a zakopli ste do nastraženého lanka. Iniciovalo rozbušku. Keby to bolo naostro, polovica našej čaty to už nerozdýchala...“ vysvetlí študentom po tom, ako doznie rachot a trochu sa rozptýli opar z dymovnic. Vtedy však študenti spolu s poddôstojníkmi zbadajú unikajúceho ozbrojenca. Nemá šancu. Niektorí z nich si začerstva overia, či fungujú hmaty a chvaty, ktoré ich v sobotu podvečer učil inštruktor boja zblízka desiatnik Lukáš Filka. „Išli ste pekne natvrdo, dobrí ste,“ oceňuje ich zaistovacie zásah už zneškodnený „terorista“. Všetci cvičiaci majú vzápätí na programe raňajky. Pravdaže, každý sa najskôr musí naučiť rozložiť oheň len pomocou kresadla. Až potom ide do krovia odrezať paličku, na ktorú nastokne klobásu, ktorá bude chutiť tak, ako ešte nikdy. Vtedy sa jednému zo študentov znenazdania rozozvučí budík. Je nedeľa - iba pol šiestej ráno. No všetci sa uvoľňujúco rozosmiejú. Budík sa omeškal. Veď už sú jeden a pol hodiny na nohách.

Nič to nie je

„V piatok po privítacom obede mali výdaj materiálu, poučenie o bezpečnosti a potom streleckú prípravu,“ spomenie riaditeľ odboru riadenia Centra výcviku Lešť pplk. Ferdinand Dycha. Stredoškóľáci z Levíc, Trenčína, Hlohovca, Sobraniec a Bratislavy (neprišli

krajskí víťazi z Bardejova a Liptovského Mikuláša) vytvorili štyri zmiešané družstvá. Postupne ich čakala prekážková dráha a topografická i zdravotnícka príprava. Nemohol chýbať večerný rozkaz, ošetrovanie materiálu, upratovanie, osobná hygiena – a o deviatej večierka. Aj sobota ráno sa začínala už pred raňajkami zrýchleným presunom.

„Zaber! Skús to ešte!!! Ťahaj sa na rukách...“, posmeľuje kapitán Lišaník jedného zo študentov na lezeckej stene Jakub. „A vy, ujo, vidíte, aké mám ruky...“ odpovie za všeobecného smiechu študent, ktorí vzápätí odkvákajú od lezeckej steny a už sa hompáľa vzduchom na istiacom lane. Nuž, áno. Nie je žiadny Rambo. Martin Čenger z Levíc, ktorý tiež nevyzerá ako nejaký „plecnáč“, však vylezie na vrch steny za pár desiatok sekúnd. „Je to veľmi diferencované. Niektorým študentom chýba základná koordinácia rúk a nôh, iní nemajú primeranú silu. Vidieť, že vo všeobecnosti telesná výchova v nemálo školách ostala na kolenách. No často by stačilo chvíľku ich viesť, priučiť ich systému – a bude to dobré,“ poznamenal pplk. Ferdinand Dycha.

„Motivovaní sú všetci, hoci som tu aj preto, aby som odhadla, či niekto zo študentov predsa len nebude pri takejto záťaži naložený – a odporúčila mu, aby sústredenie radšej skončil,“ komentuje vojenská psychologička nadporučíčka Želmíra Nemcová. Nevzdal to však nikto. Medzi víťazmi troch náročných dní bol aj Ján Mackulín zo Sobraniec, hoci mu bolo ľúto, že ne-

< ANKETA >

Ako sa vám kempuje na KEMPE?
Čo chcete študovať?
Vedeli by ste si predstaviť, že raz absol-
vujete dobrovoľnú vojenskú službu?

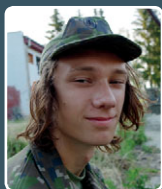
mohol liezť na Jakuba a zlaňovať náročnú skalnú cestu na masíve Bralce. „Nič to nie je, mám len presilenú ruku, ale nohy sú v poriadku,“ povedal odhodlane, keď mu na ošetrovni dozorujúca zdravotníčka Mária Hudecová schladila a zabandážovala zápästie, aby sa mohol zúčastniť na bojoch s laserovými zbraňami.

Galéria borcov

„Neboli ste tu preto, aby sme vám dokázali na čo nemáte, ale naopak, aby ste vedeli čo dokázate, na čo budete mať, ak trochu potrénujete,“ prihovoral sa študentom na záverečnom nástupe podplukovník Dycha. „Veľmi si vážime, že ste sa nevzdali ako jednotlivci, že ste bojovali za svoj tím - a každé družstvo bojovalo za svojich členov,“ ocenil riaditeľ Lešte A. Maštalský. Práve zmysel pre „kolektívnu hru“ bol podľa pplk. Dychu jedným z kritérií, ktoré popri bodoch za tri merané disciplíny rozhodli o tom, že prvú cenu získal miesto Jakub Janiga zo Strednej odbornej školy technickej Hlohovec. Druhá bola Alexandra Tašiarová Gymnázia Ľ. Štúra Trenčín a tretí David Lieskovský z Duálnej akadémie Bratislava.

„Si borec, blahoželám,“ vypočul si každý študent slová uznania od vedenia študentského KEMP-u, keď preberal pamätnú plaketu a certifikát o absolvovaní 48-hodinového vojenského výcviku podpísaný ministrom obrany Petrom Gajdošom.

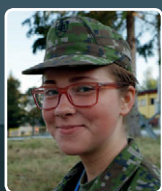
Text a foto: Pavol Vitko

Martin Čenger

Stredná priemyselná škola Levice

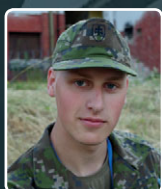
„Okrem toho, že si ma skoro každý doberá kvôli dlhým vlasom, je tu super. Výborná bola lezecká stena Jakub aj lezenie na skalách. Viem si predstaviť všeličo, aj dobrovoľnú vojenskú službu, ale pre mňa by boli tie tri mesiace kolektívnej disciplíny prídlho. Mám radšej slobodu a samotu. Chcem byť horským nosičom.“

Alexandra Tašiarová

Gymnázium Ľ. Štúra Trenčín

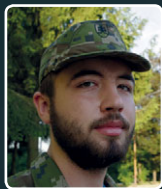
„Najnáročnejšia bola azda prekážková dráha, ale celkove hodnotím KEMP veľmi dobre. Chcem študovať zubárčinu. Ak ma nezoberú, možno by som sa dala k vojakom. Celkom sa mi to začína páčiť.“

Tomáš Hromada

Stredná odborná škola technická Hlohovec

„Chcem ísť po maturite do armády. Najprv asi na dobrovoľnú a potom na profesionálnu vojenskú službu. Preto sa mi tu páčilo všetko. Najmä presuny, strelecká príprava aj ranný poplach. Vynikajúci boli inštruktori.“

Ján Mackulin

Gymnázium Sobrance

„Najlepšia bola strelba, najhorší nočný budičiek. Mal som krásny sen a bol som šťastný – a vtedy ma zobudili výbuchy. To však patrí k veci. Veď chcem ísť študovať na vojenskú vysokú školu.“

Jakub Gróf

Gymnázium Ľ. Štúra Trenčín

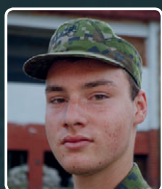
„Super bola napríklad prekážková dráha, najväčším šokom bolo vstávanie ešte za tmy. Študovať pôjdem techniku a tri mesiace dobrovoľnej vojenskej služby si zatiaľ predstaviť neviem. Asi by som umrel... Tie tri dni KEMP-u mi zatiaľ bohato stačia.“

Ján Laporčák

Gymnázium Sobrance

„Beriem najmä lezenie a presun. Nanič bolo ranné vstávanie. Tiež som skoro zomrel pri behu. Ale prežil som – a je to super. Chcem ísť študovať niečo spoločné s autami. Ak by mi to nevyšlo, možno aj vojenskú, veď ujo aj viacerí príbuzní z rodiny sú vojaci.“

Adrian Haraslín

Duálna akadémia Bratislava

„Naj fajn boli strelby, prekážková dráha, ranný beh a inštruktori. Nanič nebolo nič. Bral by som aj viac ako tri dni. Nevieť čo pôjdem a či budem ďalej študovať, ale to, že pôjdem na dobrovoľnú vojenskú prípravu si predstaviť viem.“

PTS: Tri bronzy pre Duklu

Už 52. ročník medzinárodného atletického mítingu Pravda – Televízia – Slovnaft, ktorý sa konal 17. júna v Šamoríne, mal byť aj pre reprezentantov VŠC Dukla jednou z posledných veľkých previerok pred atletickými majstrovstvami sveta v Londýne (4. až 13. 8.). Darilo sa im striedavo.

„Musím pochváliť najmä trojskokana Tomáša Veszelku, ktorý výborným výkonom 16,36 cm získal bronz. Nebyť malého prešľapu, bolo by to skvelých 16,50 cm a druhé miesto,“ uviedol tréner skokanov Radoslav Dubovský. Veszelka pritom o tri cm prekonal svoj osobný rekord 16,33 cm, no pre silnú podporu vetra nemohol byť uznaný. Napriek sérii milimetrových prešľapov si posledným pokusom 644 cm vybojovala tretie miesto aj diaľkarka Jana Veldáková. Marcel Lomnický (na fotografii v kruhu detských lovcov autogramov) hodil kladivo v náročných podmienkach

(vietor, zima, pomalý kruh) do vzdialenosti 74,86 m, čo mu tiež stačilo vo vynikajúcej konkurencii na tretie miesto. Menej sa darilo napríklad Martine Hrašnovej v kladive žien (8. miesto za 64,17 m). Matúš Bubeník bol v skoku do výšky výkonom 215 cm siedmy, no i tak skočil slovenský výkon roka. Obecenstvo očakávalo štart olympijského víťaza a majstra sveta na 50 km v chôdzi Mateja Tótha, no na oveľa kratšej 3-kilometrovej trati. Nakoniec však pre zdravotné aj psychické problémy účasť odriekol. Miroslav Úradník z Dukly skončil výkonom 11:44:55 štvrtý.

V čase našej uzávierky sa do Londýna kvalifikovali chodci Mária Csaková, Dušan Majdan a Matej Tóth, ktorý napokon titul majstra sveta na 50 km obhajovať nebude a na majstrovstvá nepocestuje. Ďalším účastníkom bude kladivár Marcel Lomnický.

Text a foto: Pavol Vitko

Bedmintonistka

Príslušníčka Čestnej stráže prezidenta SR vojačka 2. stupňa Michaela Čajková (20) získala v júni na Raketovej militariáde 2017 titul majsterky OS SR v bedmintoni. „Už ako osemročná som sa pridala u nás doma k členom športového klubu TJ Družstevník Klenovec. Moja zbierka obsahuje dvadsaťdeväť medailí a navyše pár pohárov. Som trojnásobnou majsterkou Slovenska a okrem toho sme si jeden titul vybojovali aj v súťaži družstiev,“ spomenie. Michaela sa jednej z najstarších športových hier súťažne venovala osem rokov. „Kariéru aktívneho športovca som prerušila najmä preto, že som začala mať zdravotné problémy spôsobené rýchlym rastom kostí.“

Michaela slúži v uniforme od apríla minulého roka. V súčasnosti zastáva funkciu mladšia strážna družstva zabezpečenia velenia rotu podpory velenia Čestnej stráže prezidenta SR. „Byť príslušníkom Čestnej stráže prezidenta je pre mňa česť a veľký úspech,“ zdôrazňuje absolventka gymnázia v Hnúšti, ktorá sa rekreačne

venuje aj plávaniu, posilňovaniu, tenisu či snowbordingu a popri práci študuje na Vysokej škole bezpečnostného manažerstva v Košiciach.

Text a foto: kpt. Andrea Rišianová

Bronzová Vlčáková

Na 70. majstrovstvách SR v atletike 1. – 2. júla na štiavnických v Banskej Bystrici obsadila v ženskej kategórii v behu na 800 metrov študentka 3. ročníka Akadémie ozbrojených síl voj. Lucia Vlčáková tretie miesto a získala bronzovú medailu. V behu na 1 500 metrov skončila štvrtá napriek tomu, že v týždni pretekov skladala štátne skúšky a pasovala sa s chorobou. Dnes už poručička Lucia prezrádza, že na majstrovstvách mala vyššie ambície: „Teší ma zisk prvej medaily z letných majstrovstiev SR, ale očakávania boli iné.“ Atlétka oznámila, že plánuje ďalej externe študovať na AOS a venovať sa atletike pod hlavičkou VŠC Dukla Banská Bystrica. Zároveň dodala, že je vďačná Akadémii za umožnenie športovej prípravy aj trénerovi pplk. Romanovi Benčíkovi, ktorý ju pripravuje.

(hg)

Vojaci v sedle

Na štart najdlhšieho cyklomaratónu na Slovensku sa postavili aj príslušníci Krídla velenia, riadenia a prieskumu Zvolen kpt. Milan Mlynarčík, npor. Michal Palkovič a rtm. Branislav Rybár. Štartovali 17. 6. v Bratislave o 4:30 ráno. Na trase dlhej 315 km strávili v sedle takmer 11,5 hodiny. Cieľ bol v Jasnej pri hoteli Družba v nadmorskej výške 1 170 m. n. m., kde ich čakal dážď, len 3,5 °C, no aj skvelý pocit z výbornej reprezentácie OS SR. Tím Krídla velenia, riadenia a prieskumu v zložení kpt. Mlynarčík, npor. Palkovič, rtm. Daniel Olšiák a rtm. Lucia Kubíková bol navyše výborný aj v rámci májového podujatia Do práce na bicykli. Vo zvolenskej samospráve bol najlepší a v rámci Slovenska skončili na 15. mieste, pričom vojenské kvarteto najazdilo za mesiac 2 638,65 km.

(pv)

GRANIT

HOTEL

TATRANSKÉ ZRUBY

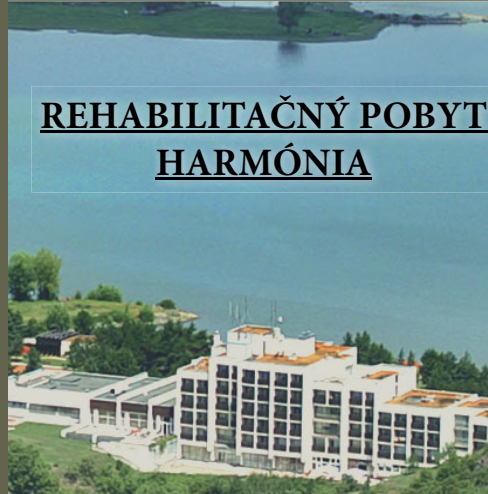
TURISTICKÝ POBYT VO VYSOKÝCH TATRÁCH

3 x ubytovanie (3 noci, 4 dni)
3 x raňajky, 3 x večera

detský kútik, posilňovňa
wifi internet v celom hoteli
biliard, tenis, stolný tenis a stolný futbal
infocentrum – stála 24 h služba recepcie
možnosť zakúpenia procedúr s 30% zľavou
15% zľava na celodenný vstup do Aquacity Poprad
možnosť zakúpiť regionálnu kartu zliav TatryCard
bezplatné parkovanie

Cena: od 90 €/pobyť/osoba

+421 (0) 52 4422 751 repcia.tz@horezza.sk

GRANIT

HOTEL

ZEMPLÍNSKA ŠÍRAVA

REHABILITAČNÝ POBYT HARMÓNIA

7 x ubytovanie (7 nocí, 8 dní)
plná penzia počas pobytu

12 x procedúra počas pobytu (2 zdarma)
na uvítanie: aperitív pri večeri
neobmedzený vstup do bazéna, posilňovňa
wifi internet v celom hoteli
biliard, stolný tenis a stolný futbal
multifunkčné ihrisko s umelým trávnikom
bezplatné parkovanie

Cena: 260 €/pobyť/osoba

+421 (0) 56 6492 571 repcia.zs@horezza.sk

GRANIT

HOTEL

SMREKOVICA

ROMANTICKÝ POBYT V MALEBNEJ PRÍRODE VEĽKEJ FATRY

2 x ubytovanie (2 noci, 3 dni)
polpenzia počas pobytu

jednorazový vstup do GRANIT SPA na 2,5 hodiny
jacuzzi 30 min. + fľaša sektu
20% zľava na procedúry
GRANIT Cinema
posilňovňa, biliard, detský kútik, wifi
multifunkčné ihriská

Cena: 83 €/pobyť/osoba

+421 (0) 914 324 188 repcia.sm@horezza.sk

KRYOTERAPIA KÚPEĽNO - REKONDIČNÝ POBYT

ubytovanie (minimálna dĺžka pobytu je 5 nocí)
plná penzia alebo polpenzia počas pobytu

4 - 5 x denne procedúra na základe vstupnej
lekárskej prehliadky (max. 27 procedúr za pobyt)
vstup do vnútorného a vonkajšieho bazéna
vstup do posilňovne, multifunkčné ihrisko
biliard, petang
wifi free, bezplatné parkovanie

Cena: od 345 €/ 5 nocí/osoba

+421 (0) 33 7983 111 repcia.pn@horezza.sk

GRANIT

HOTEL

PIEŠŤANY

LETNÉ FESTIVALY

AUGUST 2017

Rock pod kameňom

2. - 4. augusta

Sninské rybníky, Amfiteáter Snina

Milovníci rocku a metalu si aj tentoraz prídu na svoje počas festivalu Rock pod kameňom 2017. V prostredí Sninských rybníkov sa bude konať jubilejný 15. ročník obľúbeného hudobného festivalu. Predkokankou bude 1. augusta legendárna Suzi Quatro! **Účinkujú:** Nena, Arch Enemy, Amorphis, Axxis, Wanstowi Vjeci, Horkýže Slíže, Bijouterier, Škvor, Turbo, Alkehol, Harlej, Doga, Massriot, Skrytý význam... **Vstupné:** 32 eur

Grape Festival

11. - 12. augusta

letisko Piešťany

Ôsmy ročník obľúbeného hudobného festivalu, zameraného na svetovú indie pop/rockovú a elektronickú scénu sa bude konať opäť na letisku v Piešťanoch 11. - 12. augusta.

Účinkujú: Two Door Cinema Club, Moderat, Tom Odell, The Naked And Famous, Metronomy, The Temper Trap, Sub Focus dj set and Id, Aurora, Cigarettes After Sex, Metrik, Dirtyphonics, Zola Jesus, De Staat, Seafret, Kollektiv Turmstrasse, George Fitzgerald, Jóniús Meyvant, Haus, Little Hurricane...

Ceny: 60 eur, deti do 12 rokov zadarmo

Červeník

11. - 12. augusta

Amfiteáter Červeník

V amfiteátri obce Červeník sa bude konať 52. ročník jedného z najstarších slovenských hudobných festivalov. Zažijete tu zábavu plnú hudby, spevu a tanca určenú všetkým generáciám.

Účinkujú: Face Meet Voice a Milli Vanilli Experience, Iné Kafe, Horkýže Slíže, Smola a hrušky...

Vstupné: permanentka 15 eur, jednodňová vstupenka 10 eur, VIP 40 eur

More//Than//Fest

18. - 19. augusta

Futbalové ihriská Zvolenská Slatina

Siedmy ročník medzinárodného rockového a metalového festivalu. Futbalové ihriská vo Zvolenskej Slatine otvoria svoje brány druhýkrát pre metalových fanúšikov 18. a 19. augusta 2017.

Účinkujú: Amon Amarth, Powerwolf, Arkona, Kobra and the Lotus, Pain, British Lion, Wintersun, Overkill, Insomnium, Masterplan, Gorgoroth, Edguy, Civil War, Dark Funeral, Dragonhammer, Timo Tolkki Band, Firewind, Fleshgod Apocalypse, Alkehol, Horkýže Slíže, Signum Regis, Tristana...

Vstupné: trojdňová permanentka 54 eur

Uprising Reggae Festival

25. - 26. augusta

Zlaté piesky Bratislava

Uprising Reggae Festival každoročne priláka okrem tisícov Slovákov aj zástupy turistov a hudobných fanúšikov zo všetkých okolitých krajín. Štyri hudobné stage, množstvo workshopov a atrakcií, možnosť kombinovať kulinárske špeciality, vodnými športmi a lineup koncerty s kúpaním či plný svetových a domácich hudobných hviezd vás čaká 25. a 26. augusta Bratislave.

Účinkujú: The Wailers, Révoltés, 5'nizza, Macka B Levy, Congo Natty ft. Congo Dubz & Iron Dread, Zion Train ft. Dubdadda & Michela Grena, Nattali Rize, Pharoahe Monch, Marla Brown, Eva Lazarus, Foreign Beggars, Queen Omega, Medial Banana, Strapo...

doročne priláka okrem tisícov Slovákov aj zástupy turistov a hudobných fanúšikov zo všetkých okolitých krajín. Štyri hudobné stage, množstvo workshopov a atrakcií, možnosť kombinovať vodnými športmi a lineup koncerty s kúpaním či plný svetových a domácich hudobných hviezd vás čaká 25. a 26. augusta Bratislave.

Účinkujú: Sean Paul, Alpha Blondy, Irie & Roots Ragga Band, General Levy, Congo Natty ft. Congo Dubz & Iron Dread, Zion Train ft. Dubdadda & Michela Grena, Nattali Rize, Pharoahe Monch, Marla Brown, Eva Lazarus, Foreign Beggars, Queen Omega, Medial Banana, Strapo...

Vstupné: 50 eur, VIP 120 eur

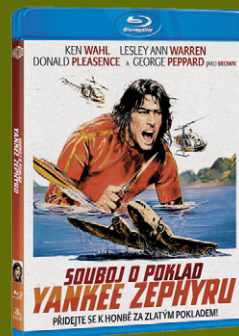
FILM

Na mliečnej ceste

Bosniacký filmár Emir Kusturica sa preslávil snímkami Underground či Čierna mačka, biely kocúr. Jeho najnovší film Na mliečnej ceste vznikol štyri roky a musel prekonať mnoho prekážok i zmien. Dvojhodinová tragikomédia z čias vojny po rozpade bývalej Juhoslávie je srbsko-britsko-americkou koprodukciou a režisér Kusturica v nej stvárnil hlavnú mužskú rolu po boku talianskej hviezdy Moniky Bellucci. Čudácky mliekar Kosťa rozváža na svojom oslíkovi uprostred vojnovnej zóny mlieko. Pri jednej zo zastávok sa zoznámí s očarujúcou ženou, ktorá sa ukrýva uprostred krajiny nikoho pred svojím zlovestným nápadníkom. Stačí okamih a je to láska na prvý pohľad – ako v rozprávke. Lenže vojna nie je rozprávka...

VIDEO

Súboj o poklad Yankee Zephyra

Lovec Gilbert „Gibbie“ Carson (Donald Pleasance) nájde na dne jazera v novozélandských horách starý vrak lietadla Yankee Zephyr, ktoré havarovalo počas druhej svetovej vojny. Vo vraku nájde vojenské vyznamenania a fľaše starej whisky, čo mu vynesie slušný zisk. Preto sa rozhodne do hôr vrátiť a vrak poriadne prehľadať. Lenže správy o objave sa rozleteli do sveta a vrak Yankee Zephyra sa stal veľmi nebezpečným miestom. Slávny thriller Davida Hemmingsa z roku 1981 vychádza na disku Blu-ray s originálnym znením i českým dabingom DTS-HD Master Audio 5.1 v remasterovanej podobe a vo vysokom rozlíšení.

Fest Maringota

18. - 19. augusta

Lom nad golfovým ihriskom Liština, Skalica

Dvojdňový open air festival v srdci skalickej vinohradníckej oblasti na úpätí najvyššieho kopca regiónu Vintoperku sa nesie v znamení rozmanitosti hudobných žánrov od alternativity až po mainstream, ponúka zážitok z elektronickej hudby, popu, rocku, funku i jazzu.

Účinkujú: Klnkwall, Cowhill, Chiki Iiki tu-a, Pudíng Pani Elvisovej, Vec, Jimmy Pé, BULP, Cimbálová muzika Šibénka, Beštiálna Radosť...

Vstupné: 10 eur

Corgoň Slížovica

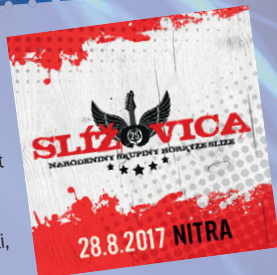
28. augusta

autocvičisko SPU, Akademická ul. Nitra

Oslávte 25. narodeniny skupiny Horkýže Slíže na 6. ročníku ich vlastného festivalu! Tento rok po prvýkrát na 2 pódiiach a s viacerými prevkapieniami.

Účinkujú: Horkýže Slíže, Vidiek, O.B.D., Visací Zámek, Zoči Voči, Bijouterier, Konflikt, Vrbovskí Víťazi, Zakázaný Ovoce, Dr. Zetor, Alone, Diturvit, Ranná Nevoľnosť, Replay, Lapášanka...

Vstupné: prvých 112 vstupeniek za 12 eur, cena sa bude zvyšovať! Deti do 130 cm majú v sprievode rodičov vstup zadarmo

Lodenica

31. augusta - 2. septembra

Autocamping Lodenica Piešťany

Rodinný festival pre priaznivcov country, folku, tramskej muziky a dobrej nálady.

Najväčší slovenský festival country, folk a tramskej hudby pozýva do malebného campingu Lodenica v Piešťanoch. Festival sa už tradične koná posledný augustový víkend.

Účinkujú: Drupi, Poutníci, Fešáci, Jaroslav Samson Lenk, Wabi Daněk, Miki Ryvola a Nezmaň, Taxmeni, Hana a Petr Ulrychovi & Javory, Robert Křesťan a Druhá tráva, Slniečko, Bukasový masív, Korben Dallas, Kamelot, Peter Nagy a Indigo, František Nedvěd...

Vstupné: jednodňová vstupenka 17 eur, permanentka 20 eur, VIP permanentka 50 eur. Ceny vstupeniek sa budú postupne zvyšovať. Deti do 130 cm zadarmo

KNIHA

Trol

Vitajte v strhujúcom, zábavnom a temnom svete, v ktorom sa niečo zásadné zmenilo. Kedysi písal dejiny víťaz. Teraz dejiny píše ten, kto chce zvíťaziť. Guru propagandy poskytnie hrdinovi nového románu populárneho slovenského autora a prekladateľa Michala Hvoreckého životnú šancu. Mladý muž prijme lákavú ponuku a stane sa plateným internetovým diskutérom – trolom. No rýchlo zistí, že vo vojne príbehov niet víťazov. Drie v továrni na hlavné správy a tvorí nové mapy sveta. Sníval o rýchlych peniazoch, no teraz mu hrozí, že stratí lásku, tvár aj vlastné meno. Krátky 168-stranový román o dlhej ceste do halucinačného sveta za zrkadlom vyšiel vo vydavateľstve Marenčin PT.

OKRÚHLE VÝROČIA A JUBILEÁ Z HISTÓRIE VOJENSTVA

1. august

1997 V Austrálii zomrel genmjr. JUDr. Samuel K. Korbel (*26. 4. 1909), počas SNP prednosta justičnej správy a hlavný voj. prokurátor veliteľstva 1. ČSA na Slovensku

2. august

1492 Krištof Kolumbus vyplával na cestu, pri ktorej objavil Ameriku

1942 V Osvienčime v noci z 2. na 3. augusta zavraždili 3 000 Rómov

3. august

1952 Poručík ČSLA Emil Zátopek zvíťazil v troch vytrvalostných bežeckých disciplínach XV. letných olympijských hier v Helsinkách

5. august

1772 V Petrohrade zástupcovia habsburskej monarchie, Pruska a Ruska podpísali dohodu o prvom rozdelení Poľska

7. august

1942 Jednotky USA sa vylodili na Guadalcanale na Šalamúnových ostrovoch

9. august

1867 V Liskovej sa narodil lekár a politik Vavro Šrobár († 6. 12. 1950 v Olomouci)

10. august

1552 V prvom veľkom boji s Turkami na našom území pri Plášťovciach Turci zvíťazili

11. august

1972 Posledné pozemné jednotky armády USA opustili Južný Vietnam

15. august

1682 Imrich Tököl na čele kurucov a tureckých pomocných vojsk vťahal do Košíc, vyhnal jezuitov a františkánov

16. august

1977 Zomrel Elvis Presley (na obrázku), americký spevák a herec

17. august

1812 Napoleon I. zvíťazil nad ruskou armádou v bitke pri Smolensku

1887 Narodil sa Karol I., posledný rakúsky cisár a uhorský kráľ (1916 - 1918)

1942 Američania podnikli prvý zo série náletov na Európu

18. august

1227 Zomrel Džingischán, prvý Veľký chán Mongolov

19. august

1942 Nemci začali obliehať Stalingrad (do 10. 1. 1943) 1942 310. a 312. čs. stíhacia peruť sa zúčastnila Diepskej výsadkovej operácii spojeneckých vojsk

20. august

1917 Uskutočnila sa druhá bitka pri Verdune

21. august

1942 Začala sa bitka o Stalingrad, v ktorej Červená armáda získala historické víťazstvo

24. august

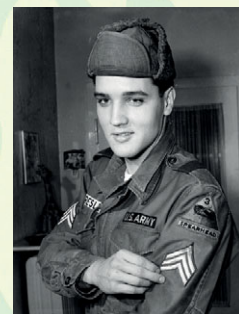
1572 Počas Bartolomejskej noci bolo vo Francúzsku zavraždených asi 30 000 hugenotov

26. august

1652 Pri Veľkých Vozokanoch sa odohrala bitka medzi Turkami a cisárskymi vojskami, ktoré viedol veliteľ novozámockej pevnosti Adam Forgáč

29. august

1317 Matúš Čák napadol Nitru, dobyl hrad a mesto vypálil 1947 India a Pakistan vyhlásili svoju samostatnosť

VAŠE STAROSTI... ...NA NAŠU HLAVU

Účastníci západného odboja boli po februári 1948 prenasledovaní a postihovaní. Majú nárok na odškodnenie?

! Účastníci národného boja za oslobodenie, ktorí pôsobili na východe rovnako ako na západe, mohli využiť výhody, ktoré im poskytoval zákon č. 255/1946 Zb. o príslušníkoch československej armády v zahraničí a o niektorých iných účastníkoch národného boja za oslobodenie. Neskôr získali nárok na príspevok k dôchodku. V roku 2002 mohli požiadať o jednorazový finančný príspevok a a v rokoch 2014 až 2015 mohli o finančný príspevok požiadať vojnové siroty.

V dôsledku politických zmien po februári 1948 boli účastníci západného odboja spoločensky vyčlenení a tí, ktorí naďalej slúžili v československej armáde, boli politicky prenasledovaní a neoprávnene prepúšťaní zo služby, často bez nároku na sociálne zabezpečenie. Aj neskôr boli vojaci z povolania a civilní zamestnanci vojenskej správy, ktorí boli označení za politicky nespoľahlivých, prenasledovaní a prepúšťaní zo zamestnania.

Až v roku 1991, v úsilí zmierniť následky niektorých majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v období rokov 1948 až 1989, prijalo Federálne zhromaždenie ČSFR zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách. Zákon sa vzťahuje na zmiernenie následkov krívd v oblasti občianskoprávných vzťahov (prepádnutie majetku, zhabanie vecí a pod.), správnych vzťahov (zoštátnenie, prepádnutie majetku, trest odňatia slobody), v oblasti trestnoprávných vzťahov a v oblasti pracovnoprávných vzťahov a vzťahov sociálneho zabezpečenia (neplatné ukončenie služobného pomeru, nároky na sociálne dávky, dôchodky). V súčasnosti už nie je možné uplatniť si nároky z uvedeného zákona.

Tieto nespravodlivosti nemožno nikdy úplne napraviť, avšak uvedený zákon potvrdil vôľu štátu, aby k podobným krívdám už nikdy nedochádzalo.

Po roku 1989 sa účastníci západného odboja dočkali aj morálneho ocenenia: zúčastňujú sa na oslavách víťazstva a pietnych spomienkach doma aj v zahraničí, v mieste ich pôsobenia v čase vojny, vydávajú knihy spomienok. Na Šafárikovom námestí v Bratislave je pomník účastníkom západného odboja, kde môžete položiť kyticu na uctenie si ich statočnosti a odvahy.

Eva Havasiová,
sekcia ľudských zdrojov MO SR
Foto: Pavol Vitko

PERSONÁLNY ÚRAD OS SR
v Liptovskom Mikuláši
ODDELENIE VÝCHOVNÝCH A KULTÚRNYCH ČINNOSTÍ

UYHLASUJE

celorezortné súťažné prehliadky

FotoAtak 2017

Kategórie: 1. Žena v OS SR
2. OS SR fotoobjektívom
3. Voľná tvorba

Galéria MIL 2017

Kategórie: 1. Maliarstvo, sochárstvo
2. Úžitkové umenie
3. Detská tvorba

**ZVÄZ VOJAKOV
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

pozyva
slovenských vojakov, ich rodinných príslušníkov
a turistov
na

**Medzinárodný vojenský výstup
na KRIVÁŇ – XXII. ročník**
2. septembra 2017

HORÁM ZDAR!

Poznámka:
Odchod účastníkov

- z Troch Studničiek – do 08,00 hod.
- zo Štrbského Plesa (liečebný dom SOLISKO) – do 08,00 hod.
(samostatne po turistických značkách)

Prosíme účastníkov, aby sa obuli a obliekli na podmienky Vysokých Tatier.
Účastníci výstupu obdržia:

* na vrchole účastnícky list s vrcholovou pečiatkou,
* korešpondenčný listok v areáli Štrbského Plesa s možnosťou odoslania prostredníctvom slovenskej pošty

Maliar (aj) odboja

Nie až tak veľa profesionálnych výtvarníkov slovenského pôvodu maľovalo cez vojnu priamo vo vojenských výcvikových táboroch – a navyše v uniforme vojaka protihitlerovskej koalície. Patril k nim Karol Molnár, ktorý sa narodil 5. januára 1903 v Brezovej pod Bradlom. Vyštudoval Akadémiu výtvarných umení v Prahe a koncom októbra 1938 odišiel do Paríža. Už v auguste 1939 sa dal k dispozícii čs. konzulátu v prípade, ak by vypukla vojna. Prísahu zložil 7. marca 1940 v Agde. Po páde Francúzska bol evakuovaný do Británie. Zaradili ho do 1. čs. zmiešanej brigády, absolvoval výcvik aj presuny – a stále maľoval. Vráťane šiestich dovolení v zbombardovanom Londýne. Po vojne sa vrátil do vlasti. Ako príslušníka západného odboja ho po roku 1948 odsúvali do úzadia. V období politického odmäku od začiatku 60. rokov už opäť vystavoval. V roku 1970 ochorel a zomrel v ústraní v roku 1981.

Karol Molnár sa posmrtné dočkal vzkriesenia svojho umeleckého odkazu. Dňa 22. júna sa v Slovenskom dome v Prahe uskutočnila pod záštitou prezidentov oboch republík prezentácia knihy Maliar troch krajín. Mimochodom, dvaja z jej piatich spoluautorov sú bývalí dôstojníci OS SR – podplukovník v. v. Petr Švanda a major v. v. Marián Hodoš. Tretí zo spoluautorov MUDr. Viliam Žilínek pôsobí v Ústrednej vojenskej nemocnici (ÚVN) v Ružomberku. O obľube Molnára u vojakov svedčí aj prítomnosť bývalého riaditeľa ÚVN genmjr. v. v. Igora Čombora, jeho obdivovateľa a dnes primátora Ružomberka. Vernisáž výstavy Molnárovho diela sa uskutoční 4. septembra v Topičovom salóne na pražskej Národnej triede.

(pv)

Nedostali ste Obranu?

Zmenili ste adresu?

Potrebuje odoberať iný počet výtlačkov?

Ozvíte sa nám na telefón 0960 31 29 84
alebo mail obrana@mod.gov.sk

MILITARY ENGLISH

The Black Hawk

Pripravil: Peter Susko • Foto: Spc. Brandon Best, U.S. Army

The UH-60 Black Hawk is a **four-bladed**, twin-engine, **medium-lift utility** helicopter manufactured by Sikorsky Aircraft. Named after the Native American war leader, the UH-60A entered service with the U.S. Army in 1979 as the Army's tactical transport helicopter. Since, this remarkable aircraft has fought its way in and out of **countless** combat zones to deliver and extract troops, save lives, provide critical supplies, and perform as an aerial firefighter and border patroller. The UH-60 comes in many variants, and many different modifications to fulfill different roles. More than 3,000 Black Hawk aircraft of all types are in service today, of that number 2,300 are operated by the U.S. Army while the rest serve in the armed forces of 26 other countries worldwide.

In combat versions of UH-60, there is a crew of four - two pilots and two **gunners** to work the helicopter's two 7.62-mm machine guns mounted in the cabin windows. In addition to the crew, the Black Hawk can carry 11 fully equipped soldiers. Multiple tie-downs on the cabin floor allow the interior and seat arrangements to be reconfigured to accommodate varied missions.

Externally, the Black Hawk uses its External Stores Support System (ESSS) to carry additional cargo, a total of 4 tons of external loads, including fuel tanks, electronic countermeasure (ECM) **pods**, 16 Hellfire anti-armor missiles (16 additional missiles can be carried internally for reload), guns, and mine dispensers. A cargo hook located on the undercarriage allows the helicopter to carry heavy loads, such as small vehicles, artillery, and large amounts of supplies. The helicopter has built-in tolerance to small-arms fire and most medium-caliber, high-explosive projectiles. The Black Hawk can survive a vertical **impact rate** of 11.6 m/s. Additional protection is built into the **fuel cells**, which are **crashworthy** from a drop as high as

20 meters. Pilots can quickly escape after a crash by **jettisoning** the cockpit doors and exiting through the emergency pop-out windows.

The Black Hawk entered service in 1978, and it saw its first combat action in 1983, when United States forces invaded Grenada. Since it entered service, the Black Hawk has **logged** more than 5 million flight hours. It has provided transport for troops in Panama, Southwest Asia, Somalia, Haiti, Bosnia, Afghanistan, and Iraq.

In February 2015, the U.S. State Department approved a sale of nine UH-60Ms with associated equipment and support to Slovakia. In June 2017 the first 2 UH-60Ms were delivered. By the year 2020 Slovakia will have 9 UH-60Ms in total that will replace the old Soviet Mil Mi-17s.

QUESTIONS:

1. Čo umožňuje modifikáciu vrtuľníka pre rôzne potreby užívateľa?
2. Voči akým typom streliva je vrtuľník odolný?
3. Z akej výšky je vrtuľník nárazu vzdorný?

GLOSSARY

• **four-bladed** /fɔːrˌbleɪdɪd/ – štvorlistová (vrtuľa) • **medium-lift** /ˈmiːdi.əmˌliːft/ – so strednou nosnosťou • **utility** /juːˈtɪlɪti/ – úžitková • **countless** /ˈkaʊntlɪs/ – nespočetne • **gunners** /ˈɡʌnənz/ – strelci • **pods** /paʊdz/ – závesy, nosníky • **impact rate** /ɪmˈpæktˌreɪt/ – rýchlosť nárazu • **fuel cells** /ˈfjuːəlˌselz/ – palivové články • **crashworthy** /kræʃˌwɜːrði/ – odolný proti nárazu • **jettisoning** /ˈdʒetɪsənɪŋ/ – odhodenie, vyhodenie, zbavenie sa • **logged** /lɒɡd/ – registrovaný, zaznamenaný.

kpt. Mgr. Viktor Sabo,
dekan EPS v Akadémii OS SR
Liptovský Mikuláš

DUCHOVNÉ SLOVO

SNP...

Drahí priatelia, čitatelia, spolubojovníci, možno ste sa pri čítaní krátkeho nadpisu začudovali, že o čom ten duchovný stĺpec bude. A možno ste si skratku aj doplnili, že v spoločnosti vo väčšine prípadov ide pri tejto skratke o Slovenské národné povstanie. A keď k tomu pridáme aj ôsmy mesiac august, keď práve vychádza Obrana, nie je čo riešiť.

Ja by som si však dovolil v krátkosti prepožičať si tieto tri písmenká SNP a vsunúť do nich to, o čom by som sa s vami chcel podeliť. A aby aj duchovné slovo ostalo duchovným slovom.

Nepochybne k slovenským dejinám, na ktoré sme hrdí, patrí aj Slovenské národné povstanie. Že človek uvažoval ako človek a bránil slobodu, vlasť a za ňu nasadil aj svoj život. Vzoprel sa extrémizmu jednej rasy, presvedčeniu a fašizmu. Je to dôkaz aj toho, že v každom čase, čokoľvek by sa okolo nás dialo, je S Nami Pán. SNP. On je tým, Ktorý trpel na kríži a pozná aj naše utrpenie. On niesol naše viny na Golgotu, aby sme my boli bez viny. On vidí naše starosti a je pri nás ešte bližšie, než si dokážeme predstaviť. Hoci si myslíme: Kde si, Pane?

V jednej našej piesni z Evanjelického spevníka, ktorá je zároveň aj našou hymnou sa píše: „Slovom Božím neotrasú, úspech im neprislúcha; S Nami je každého času Pán s darmi svojho Ducha.“

Potrebuje na obraz Boží každý deň reformovať svoj život. Lebo je S nami Pán. A jeho slovo, Biblia nám ponúka návod, doktrínu, ako nájsť bohatstvo lásky, porozumenia, tolerancie, prejavu ekumény, nie ako povinnosť, ale ako to najväčšie prikázanie, ktoré nám, náš Pán dáva. Prikazujem Vám, milujte sa! Toto musí byť na nás vidieť. A tu nehovorím len o cirkevníkoch, ovečkách, či veriach v laviciach, ale aj o tých stojacich pred nimi... nás...

V roku 500. výročia reformácie Dr. Martina Luthera na Slovensku nám všetkým želám, aby sa reformovali naše životy na obraz Pána Ježiša. Aby aj ľudia videli nielen, že S Nami je Pán, ale že je medzi nami – v našich vzťahoch, rodinách, pracovisku a v ozbrojených silách. Že On je v našich slovách a konaní aj s darmi Svojho Ducha.

Príjemné a požehnané SNP.

Chceli by ste začať cvičiť, ale neviete ako na to? Alebo už cvičíte pravidelne, ale začínajú vás pobolievať kĺby, svaly, chrčtica a pociťujete skôr únavu a nespokojnosť, ako radosť z pohybu? Či trénujete neprestajne, aj so zranením, pretože vás ženie dopredu pocit slávy a neutíchajúca chuť niečo dokázať sebe aj ostatným?

Hýbme sa zdravo

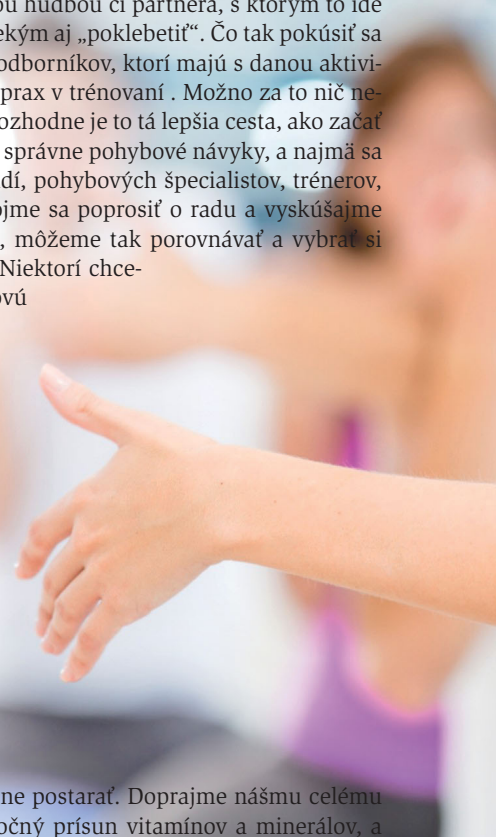
Aj v tomto prípade je to však naše ego, ktoré nám formuje myšlienky a my ho neustále trénujeme, aby nás podnecovalo k nečinnosti či aktivitám akéhokoľvek druhu. Ale ego, v takejto podobe neuvážaných i neprimeraných pohybových aktivít, ktoré nemáme pod kontrolou trénovať predsa nechceme. V honbe za osobnými rekordmi, ohromujúcimi fotografiami či videami na sociálnych sieťach si tak z tréningu neodnesieme radosť, ale zbytočné problémy, s ktorými nám musí pomôcť nakoniec lekár. Správna príprava, technika cvičenia a potom regenerácia a zdravá výživa je základom úspechu bez nežiaducich zdravotných následkov.

Rozumne a trpezlivo

Cítiť sa fit, mať vynikajúcu kondíciu, silu, vyrovnanú psychiku, sebadôveru a nakoniec skvelý pocit zo samého seba zvyknú byť časté atribúty, po ktorých túžime, keď napríklad vybehneme na kúpalisko či do spoločnosti. Namiesto toho máme často zo seba „mindráky“. Mnohí sa rozhodneme sami, ako začneme s pohybom, bez nejakej rady, usmernenia, nehladiac na naše fyzické predpoklady a športové vybavenie. Je nám jedno, ako nám napríklad pri behu pracujú ruky, ako došlapujeme na zem, ako držíme hlavu, plecia, celý trup, čo máme obuté... , len aby sme si odbegli. Pritom nezabudneme na slúchadla v ušiach s motivujúcou hudbou či partnera, s ktorým to ide vždy ľahšie, veď si musíme s niekým aj „poklebetiť“. Čo tak pokúsiť sa hľadať radu a pomoc u ľudí, aj odborníkov, ktorí majú s danou aktivitou niekoľkoročnú skúsenosť a prax v tréningu. Možno za to nič nedáme, možno si zaplatíme, no rozhodne je to tá lepšia cesta, ako začať cvičiť, mať z toho radosť, získať správne pohybové návyky, a najmä sa nezraniť. Hľadáme takýchto ľudí, pohybových specialistov, trénerov, ale aj športových lekárov, nebojme sa poprosiť o radu a vyskúšajme postupne pracovať s viacerými, môžeme tak porovnávať a vybrať si pre nás toho najvhodnejšieho. Niektorí chceme schudnúť, iní nabráť svalovú hmotu, niektorí len behať, tancovať, či absolvovať napríklad nejakú silovú súťaž. Pohybových aktivít je v súčasnosti veľké množstvo. Rozhodujeme sa preto pre ktorúkoľvek z nich po trpezlivom uvážení a predovšetkým s pomocou odbornej rady a prípravy. Takouto cestou rozhodne viac získame, ako stratíme. Chceme byť predsa šťastní, dobre vyzeráť a cítiť sa fajn.

Nové telo si nekúpime,

ale o to svoje sa môžeme kvalitne postarať. Doprajme nášmu celému pohybovému aparátu aj dostatočný prísun vitamínov a minerálov, a

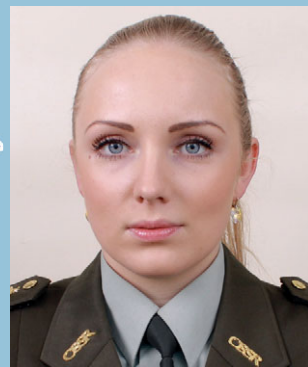

to počas celého ročného obdobia, nielen na jar, keď začínajú byť trhy plné čerstvej zeleniny a ovocia. Starajte sa o svoje kĺby pravidelne a s rozumom. Nežiadajte od nich hneď po zime a málo výživnej strave či dlhodobej nečinnosti, aby nás nadnášali nad zemou a s ľahkosťou vyniesli na nejeden krásny horský končiar. Pripravujeme sa na pohyb neustále po celý rok.

Listová zelenina, a najmä tá tmavá, účinne blokuje tvorbu enzýmov zapríčínujúcich zápal, ktoré v kĺboch spôsobujú opuch a bolestivosť. Dnes sú veľmi obľúbené pestá (rozmixovaná a dochutená zelenina), doslova nabité vitamínmi. Aj čerstvá červená paprika chráni tkanivo chrupaviek, stačí pol šálky denne. Mrkva vďaka vysokému obsahu vitamínu A a betakaroténu dopĺňa živiny pre silné kĺby. Je vhodné ju kombinovať s troškou tukov (kokosový, olivový) pre lepšie spracovanie živín. Ak by vašim kĺbom pomohlo zhodiť zopár kíľ, hrášok je na to vhodný kamarát, pre pozoruhodné množstvo vitamínov. Zá- zračné protizápalové účinky má aj cibuľa. Cesnak pomáha udržiavať chrupavky v dobrom zdraví. Aj dnes sa môžeme šľahať žihľavou po bolestivých kĺboch ako starí Rimania, alebo si dopriať žihľavové obklady i čaj. Prípadne si môžeme pripraviť bielo-zelené vlásky pšeničných klíčkov na podstielke z vlhkej vaty, bez väčších pestovateľských zručností. Sú bohaté na esenciálne masťné kyseliny a silné antioxidanty. Čerešničkou na torte sú sladké voňavé jahody, ktoré tiež bojujú proti zápalovým procesom v kĺboch. Takže, ak sa rozhodneme pre akýkoľvek pohyb, majme na mysli, že bez správne vyživených kĺbov to pôjde ťažšie, a hlavne nie na dlho, zranenie číha neďaleko.

Vážme si svoje telo, ak treba, spomaľme, pravidelne relaxujeme a uvoľňujeme sa. Po každom cvičení musí nasledovať regenerácia a odpočinok, pretože tieto dva aspekty sú veľmi dôležité na obnovu svalov a tkanív. Sval potrebuje vždy od 24 do 48 hodín času na opravu, opätovné cvičenie bez oddychu vedie k rozpadu tkaniva a k zdravotným ťažkostiam. Počúvajte a poslúchajte svoje telo, pretože v „zdravom tele zdravý duch!“

Text: Hana Klobošická

MIESTO PRE PSYCHOLÓGA

por. Mgr.
Mária Čapkovičová
prápor podpory velenia
Trenčín

Partnerská kríza

Výber partnera a partnerský či manželský život patria medzi zásadné životné rozhodnutia každého človeka. Pri výbere partnera máme vnútornú predstavu, ktorú by mal náš budúci partner spĺňať, ako by mal vyzeráť, aké vlastnosti by mal mať. Po určitom čase sa zo zamilovanosti stáva láska a dlhodobejším spolužitím partnerstvo. Bolo by však naivné myslieť si, že vzťah medzi dvomi ľuďmi bude rovnaký aj po dlhšom spolužití.

Naše povolanie vnáša do partnerského vzťahu okrem bežných problémov a konfliktov aj tie špeciálne. Služba vlasti prináša so sebou aj nepochopenie zo strany partneriek/partnerov, ktorí vojenský režim nezažili a vojakmi nikdy neboli. Neštandardný pracovný čas, pohotovosti, služby, odlúčenie od rodiny z dôvodu výcviku, vyslania do zahraničnej operácie alebo premiestnenia na výkon služby do vzdialeného mesta. Vojak je tým postavený medzi vojenskú a rodinnú povinnosť. Nepochopenie zo strany partnerky/partnera sa neskôr môže prejavovať v nedôslednom plnení služobných povinností, v celkovej psychickej nepohode aj v narušení samotného vzťahu.

Pre konštruktívne riešenie problémov v každej oblasti života, nielen vzťahovej, je základným pilierom komunikácia. Komunikačné problémy vo vzťahoch sú často spôsobované tým, že ženy a muži majú rôzny štýl vyjadrovania a prežívania konfliktných situácií. Tolerovaním názorov a postojov toho druhého spoločne s dobrou komunikáciou sa dá predchádzať partnerským konfliktom, a teda aj kríze, ktorá je výsledkom ich gradovania.

Partneri, ktorých vzťah prechádza krízou, často hľadajú odpoveď alebo konkrétny návod na riešenie u odborníka bez toho, aby sa pokúsili sami niečo zmeniť. Manuál na šťastný vzťah však neexistuje, je to len predstava ľudí, uzavretých vo vlastnej realite a strachu zo samého seba. Preto budme vo vzťahoch viac tolerantní, nebojme sa odкрыť vlastné pocity pred tým druhým a komunikovať o nich spoločne.

Riešenie kríz vychádza z kvalitnej komunikácie medzi partnermi, tolerance, zodpovednosti a vzájomnej úcty. Ak budú tieto predpoklady dodržané, môžeme naše vzťahy upevňovať a prehľbovať, a tým predchádzať konfliktným situáciám, ktoré môžu viesť až k rozpadu vzťahu.

Politická výchova príslušníkov ČSLA

Hlavným predpokladom zabezpečenia vysokej bojovej pripravenosti ČSLA bola ideovo-politická výchova jej príslušníkov, chápaná ako súčasť prehlbovania priameho vplyvu KSČ na ozbrojené sily (a po roku 1968 zintenzívnená). Rozvinula sa vo vyhranený systém, zameraný na hlboké štúdium leninského teoretického a vojensko-politického odkazu a všestranné objasňovanie a pochopenie politiky KSČ i jej sovietskej centrály.

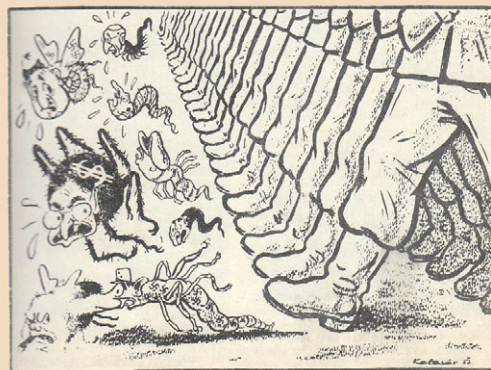
NAŠI VESNÍCI AMERICKÝ AGENT NEPROJDE

Hlavnou náplňou komunistickej propagandy sa stala výchova k nenávisti voči nepriateľovi.

Základom ostala stranícko-politická práca, spojená s množstvom vážnych postulátov o potrebe zdokonaľovania všetkého, čo súviselo so šírením a upevňovaním komunistickej ideológie. Rozvíjali ju armádne politické orgány, stranícke organizácie a organizácie Socialistického zväzu mládeže. ÚV KSČ ju riadil prostredníctvom Hlavnej politickej správy ČSLA, pôsobiacej ako garant politickej výchovy a usmerňovania príslušníkov čs. veliteľského zboru s právami vlastného oddelenia ÚV. Schéma politického aparátu bola premyslená a zasahovala všetky sféry armády, ktoré boli pre jej ovládanie z pohľadu KSČ zásadné. Politické orgány tak existovali na všetkých stupňoch velenia, vo vojenských školách, zariadeniach ČSLA i štátnych podnikoch v pôsobnosti MNO. Stranícke organizácie boli v rámci útvarov, štábov, vojenských škôl a zariadení ČSLA do stupňa brigády riadené Politickými oddeleniami, od plukov nižšie politickými skupinami. Za organizáciu straníckej práce od práporu vyššie zodpovedal zástupca veliteľa (resp. náčelníka) pre veci politické (ZVP / ZNP), známy ako politik (političeskij rukovoditel', politický vedúci).

Základnými formami ideovej výchovy bolo politické školenie mužstva (PŠM),

marxisticko-leninská príprava (MLP) a ideová výchova SZM. Kľúčovou bolo PŠM, ktoré pôsobilo na rozumovú, mravnú, pracovnú a estetickú výchovu vojakov. V rámci rozumovej šlo o rozvíjanie poznávacích schopností, myslenia a vštepovanie vedeckého svetonázoru založeného na marxisticko-leninskom chápaní sveta o víťazstve socialistického spoločenstva v triednom boji. V rámci mravnej zasa o vychovávanie vojakov na presvedčených komunistov s pevnou vôľou a charakterom, ľudí čestných,

priamych, disciplinovaných, obetavých a odvážnych. Pracovná bola zameraná na výchovu k novému vzťahu k práci ako potrebe každého človeka socialistickej spoločnosti, estetická smerovala k chápaniu jej krás. Špecifickými oblasťami sa stala výchova ku kolektivismu, triednej nezmieriteľnosti a internacionalizmu. Pôsobenie na vojakov bolo vedené tak, aby malo priamy vplyv na formovanie ich vôľových vlastností a charakter. Pre svoju odtrhnutosť od života, nezáživnosť, nezaujímavosť, a najmä formálnosť však PŠM vnímala (nielen) vojenská mládež negatívne.

Vo forsírovaní ideológie a propagandy sa značne angažovali zariadenia priamo podriadené Hlavnej politickej správe, najmä Čs. armádny film, Vojenský historický ústav a Armádne výtvarné štúdio. Ich hlavným poslaním bolo vytváranie falošného obrazu o armáde a ilúzie dokonalého organizmu fungujúceho na vysokej bojovej a politickej úrovni. Vysokoškolskú prípravu straníckych kádrov zabezpečovala Vojenská politická akadémia (dislokovaná do roku 1969 v Prahe, po roku 1969 v Bratislave), špeciálnym školiacim zariadením bola Vojenská politická škola v Komornom Hrádku. Osobitným sa stal boj s antikomunizmom, vedený masovokomunikačnými prostriedkami. Táto problematika sa zohľadňovala aj pri školeniach propagandistov na všetkých stupňoch politického aparátu a veliteľského zboru. Sledovalo sa, aká je na vojenských školách venovaná pozornosť otázkam stratégie a taktiky antikomunizmu i formám jeho pôsobenia na poslucháčov.

Mgr. Alex Maskalík, PhD.
Vojenský historický ústav

Ján Zeman (1909 – 1993)

Pred vojnou riaditeľ štátnej ľudovej a občianskej školy v Myjave a Očovej, v čase vojny učiteľ, po vojne školský inšpektor v Bratislave. V roku 1949 prijatý v rámci tzv. straníckeho náboru ako plk. do ČSLA. Od roku 1950 ZVP Krajského vojenského veliteľstva Bratislava, od roku 1951 náčelník Politickej správy – ZVP 2. Vojenského okruhu (teritoriálne pokrývajúcего územie Moravy a Slovenska), od roku 1952 náčelník Hlavnej politickej správy (brig. gen. 1952, genpor. 1954); v rokoch 1955 – 1958 náčelník prestížnej Vojenskej politickej akadémie Klementa Gottwalda v Prahe, zaisťujúcej výchovu režimovej inteligencie v armáde. Bezprostredne nato bol ako slovenský „buržoázny nacionalista“ prepustený z armády a degradovaný.

Kaťuša

Sovietsky gardový mínomet BM-13/16 je súčasťou zbierky Vojenského historického múzea. Návštevníci ho môžu vidieť v Parku bojovej techniky v blízkosti budovy múzea vo Svidníku. Opaľovacie zariadenie pre rakety M-13 je umiestnené na sovietskom nákladnom viacúčelovom automobile ZIS-151, vyrobenom v roku 1953.

Prvé práce na vývoji zbrane, ktoré viedli ku skonštruovaniu legendárnej Kaťuše, sa začali v ZSSR v 20. rokoch 20. storočia. Od roku 1930 vedci ako I. Klejmionov, V. A. Artemiov, L. E. Švarc, F. N. Pojda začali vyvíjať strely, uvádzané do pohybu pôsobením raketového motora (kaliber 82 a 132 mm).

Stalinov organ

A. P. Pavlenko a A. S. Popov navrhli elektrický spôsob odpálenia striel, ako aj jednoduchý spôsob vedenia striel po opaľovacej rampe. Nová zbraň gardový mínomet BM-13/16 bola hotová a zavedená do výzbroje Červenej armády na jar roku 1941. O jej sériovej výrobe rozhodli 21. júna. Nasledujúceho dňa nacistické vojská napadli Sovietsky zväz.

Gardové mínometry BM-13 prežili bojový krst v júli 1941 pri Smolensku, kde medzi nemeckými vojakmi spôsobili paniku. Sedem BM-13 vystrelilo 112 projektilov. Opaľovacie zariadenie pre rakety M-13 sa prevážalo na automobile ZiS-6 s podvozkom 6×6, neskôr ZIS-151. Keď sa do Sovietskeho zväzu začali na základe zmluvy o pôžičke a prenájme dodávať americké nákladné automobily,

využívali sa ako nosiče raketometov americké úžitkové vozidlá International, Chevrolet, Ford a Studebaker. Raketometry sa najskôr označovali ako Kostikovove zbrane (poľa mena uvádzaného tvorca raketometu). Neskôr sa však zaužívalo pomenovanie Kaťuša, podľa obľúbenej piesne. Pre charakteristický vysoký zvuk, ktorý rakety za letu vydávali, im Nemci hovorili Stalinov organ (nem. Stalinsorgel). Rakety boli navyše zoradené na raketomete podobne ako organové píšťaly. Nezniesiteľný hluk a oblaky dymu spolu s výbuchmi vyvolávali paniku. Presnosť streľby nebola silnou stránkou zbrane. No vzhľadom na to, že sa rakety vystreľovali vo veľkých salvách, nepovažovalo sa to za vážnejší problém.

S Kaťušami sa stretávali československé jednotky bojujúce po boku Červenej armády už od svojho prvého boja pri Sokolove v marci 1943. V bojoch, ktorými prešiel 1. čs. armádny zbor v Karpatsko-duklianskej operácii boli medzi pridelenými sovietskymi delostreleckými útvarmi aj oddiely gardových mínometov.

Po skončení druhej svetovej vojny pridelené československé ministerstvo obrany dva kusy BM-13 Vojenskému technickému ústavu na výskumné a skúšobné účely kde boli do roku 1951. Potom ich odovzdali Vojenskému historickému múzeu v Prahe.

Rozsievali strach a paniku

Gardový mínomet mal písomné označenie BM (bojevaja mašina), ako aj číselné, hovoríace o kalibře aj o počte naložených raketových striel. Hlavnou časťou opaľovacej rampy BM-13 boli koľajnícové dráhy. Rampa mala osem koľajnícových dráh dlhých päť metrov, do ktorých sa vkladalo 16 striel v hornej i dolnej časti vodiacej koľajnice. Mierilo sa za pomoci smerového mechanizmu s jednoduchými zameriavacími prístrojmi. Elektrina prúdila z akumulátorov do kontaktov na koľajnícových dráhach. Strely mohli štartovať v intervaloch po pol sekunde. Opaľoval ich veliteľ z kabíny vodiča pomocou kľuky opaľovacieho zariadenia. V tom čase bola kabína vodiča zakrytá ochranným krytom z oceľového plechu. Dobré vyškolená obsluha dokázala opaľovaciu rampu dať z pochodového režimu do bojového počas dvoch až troch minút. Opätovné nabitie trvalo 5 až 10 minút. Opaľovacie rampy gardového mínometu BM-13, namontované na nákladných automobiloch, obsluhovalo 5 až 7 vojakov. Opaľovacia rampa BM-13 mohla za 10 až 12 sekúnd odpáliť 16 striel.

Raketometné batérie M-13 zostali vo výzbroji Červenej armády do roku 1980. Raketometry pre rakety M-13 sa aj potom používali v mnohých krajinách. Až do 80. rokov boli obľúbenou zbraňou bojovníkov Organizácie pre oslobodenie Palestíny.

Text a foto: Mgr. Gabriel Blaško
VHÚ – VHM, Mo Svidník

Takticko - technické údaje

Kaliber: 132 mm

Dĺžka: 1 420 mm

Rozpätie stabilizátorov: 300 mm (4 stab.)

Celková hmotnosť: 42,5 kg

Hmotnosť bojovej hlavice: 18,5 kg

Hmotnosť výbušného materiálu: 4,6 kg

Hmotnosť pohonného materiálu: 7,08 kg

Maximálna rýchlosť: 355 m/s

Dostrel: 8,5 km

Informácie o expozíciách Vojenského historického múzea, otváracích hodinách a vstupnom nájdete na webovej stránke www.vhu.sk

Sovietsky gardový mínomet BM-13/16 Katúša
zo zbierok Vojenského historického múzea – Mo Svidník

